

MASTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK, INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT
2017

Från Kvinnohistoriskt Arkiv till KvinnSam
kunskapsorganisationens funktion för genusvetenskapens
akademiska etablering

Louise Preinitz Gärdinge

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© Louise Preinitz Gärdinge
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Från Kvinnohistoriskt Arkiv till KvinnSam – kunskapsorganisationens funktion för genusvetenskapens akademiska etablering

Engelsk titel: From Kvinnohistoriskt Arkiv to KvinnSam – the knowledge organisation's function in the academic establishment of gender studies

Författare: Louise Preinitz Gärdinge

Färdigställt: 2017

Abstract: KvinnSam is stated to have had an important role in laying the foundation of academic gender studies. The initial organization was founded relatively long before the subject entered the academic arena, which places the knowledge organization of the field prior to the authoritative demand for it. This study aims to analyze events, initiated by the library, significant to the academic establishment of gender research from a discursive perspective. By utilizing the concepts of documentality and legitimacy, and cognitive authority the analysis answers the question of what active function and significance the library has had in establishing the academic field of gender studies. The empirical material is gathered from the libraries own archives on historical women associations, published accounts of librarians engaged in the organization and articles and debate pieces published in media. The historical method used results in no produced material but a controlled selection based on the theoretical approach and the placement of the accounts in a contemporary context. The analysis results in a review of both the official and informal constitutive forms the library has been situated in and its effects on legitimacy. It also covers the relations to the academic sphere as cognitive authority and the process of making an uninstitutionalised subject field considered veracious science. The most valuable conclusions are the library's function to describe and value knowledge and thereby declare their scientific relevance, as well as the discursive significance of stating the field as a possible research domain by creating an academic infrastructure for it.

Nyckelord: Dokumentalitet, Kognitiv auktoritet, Genusforskning, Diskursteori, Kunskapsorganisation, KvinnSam, Kvinnohistoriska samlingarna, Kvinnohistoriskt Arkiv

Ett stort tack till alla er som läst och läst om uppsatsen i olika stadier, uppmuntrat mig när motivationen sviktat eller mött upp mig för sitta och skriva (och ta viktiga fikapausar) tillsammans. Era insatser har gett mig både motivation och energi under arbetsprocessen.

Tack också till KvinnSam med personal som bevarar och tillgängliggör det intressanta och viktiga kvinnohistoriska materialet, och tack för hjälpen att hitta bland det.

Ett särskilt tack till min handledare Björn Hammarfeldt för värdefulla synpunkter, uppmuntran och alla goda råd.

Tack!

Louise Preinitz Gärdinge
Göteborg, augusti 2017

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 <i>Uppsatsens disposition</i>	3
1.2 <i>Problemformulering</i>	4
1.3 <i>Syfte och frågeställningar</i>	5
1.3.1 <i>Avgränsningar</i>	5
1.4 <i>Bakgrund</i>	6
1.4.1 <i>Presentation av samlingarna</i>	6
1.4.2 <i>Genusvetenskapen i akademien</i>	7
1.5 <i>Tidigare forskning och litteraturgenomgång</i>	10
1.5.1 <i>Kunskapsorganisation, klassificering och ämnesord</i>	11
1.5.2 <i>Genusvetenskapliga informationsresurser och forskares informationssökning</i>	12
1.5.3 <i>Kartläggning av ämnesområdet</i>	14
1.5.4 <i>Bibliotekets diskursiva formationer</i>	14
1.5.5 <i>Uppsatsens placering</i>	15
2 Teori och metod.....	16
2.1 <i>Teoretiska utgångspunkter</i>	17
2.1.1 <i>Diskursanalys</i>	17
2.1.2 <i>Foucaults diskursanalys och kunskapssyn</i>	17
2.2 <i>Teoretiska begrepp</i>	19
2.2.1 <i>Dokumentalitet och legitimitet</i>	20
2.2.2 <i>Kognitiv auktoritet</i>	22
2.2.3 <i>Tillämpning av teori</i>	25
2.3 <i>Metod</i>	27
2.3.1 <i>Historisk metod</i>	28
2.3.2 <i>Metodens begränsningar</i>	28
2.4 <i>Material och urval</i>	29
2.4.1 <i>Materialinsamling</i>	30
3 Analys och resultat.....	32
3.1 <i>Kvinnohistoriskt Arkiv 1958–1971</i>	32
3.1.1 <i>Dokumentalitet och legitimitet</i>	32
3.1.2 <i>Kognitiv auktoritet</i>	35
3.1.3 <i>Diskursiva praktiker</i>	37
3.1.4 <i>Sammanfattning av analysen av Kvinnohistoriskt Arkiv</i>	40
3.2 <i>Kvinnohistoriska samlingarna 1971–2010</i>	41
3.2.1 <i>Dokumentalitet och legitimitet</i>	41
3.2.2 <i>Kognitiv auktoritet</i>	45
3.2.3 <i>Diskursiva praktiker</i>	47
3.2.4 <i>Sammanfattning av analysen av Kvinnohistoriska samlingarna</i>	50
4 Epilog: KvinnSam 2010-.....	51
5 Slutsatser.....	53
5.1 <i>Diskussion</i>	56
5.2 <i>Reflektioner och fortsatt forskning</i>	56
Sammanfattning	58
Källförteckning.....	61

1 Inledning

I skriftserien om Kvinnohistoriskt Arkiv, författad av bibliotekarier verksamma inom stiftelsen Kvinnohistoriskt Arkiv, skriver Beata Losman

*”Bibliotekarietjänsten var det första tecknet på att kvinnohistoria kommit till universitetsvärlden för att stanna.”
(1984 s. 13).*

Citatet ringar in kärnan som jag med den här uppsatsen avser att skapa kunskap om. Biblioteket är en social arena där ämnesdiscipliner, kunskapsorganisation och akademien som institution möts och förväntas harmonisera. Det är också ett utrymme där diskussioner om ett ämnes vetenskaplighet, kärnpunkter och karaktär ska beskrivas och organiseras. Att bibliotekarietjänsten i citatet ovan uttrycks som ett tecken på kvinnohistorians etablerade plats i akademien väcker funderingar kring uppkomsten av ett akademiskt ämne och kunskapsorganisationens funktion för ett ämnes akademiska institutionalisering.

Den privata stiftelsen Kvinnohistoriskt Arkiv organiserade kvinnohistoriskt material innan varken kvinnohistoria eller kvinnoforskning, numera oftast samlat under disciplinämnet genusforskning, formulerats som en disciplin inom akademien. Stiftelsen lade grunden till det nuvarande KvinnSam, nationellt bibliotek för genus-, kvinno- och mansforskning. I dagsläget bedrivs också genusforskning i någon form vid de allra flesta av Sveriges högskolor och universitet (Nationella sekretariatet för genusforskning 2016a). Med detta kan konstateras att kvinnohistoria hade kommit till universitetsvärlden för att stanna, men det beskriver inte händelseutvecklingen på vägen dit.

Jag avser i den här studien att söka kunskap om, och presentera ett bidrag till, den genusvetenskapliga akademiska disciplinshistorien med fokus på kunskapsorganisationens funktion inom den. Detta placerar kunskapsorganisationen som skapare av förutsättningar för kunskap, inte bara i fråga om informationsförsörjning utan även som diskursiv kraft med inflytande över bedömningen av vad som räknas som viktig kunskap, och som därmed påverkar både akademiska och samhälleliga uppfattningar om ämnet.

För den historiska och epistemologiska kartläggningen av ett akademiskt fält inom den Biblioteks- och Informationsvetenskapliga (B&I) forskningen föreslår Hjørland domänanalysen som metod, där det epistemologiska och det historiska perspektivet är två av flera viktiga delar för beskrivningen av en ämnesdisciplin (2002 s. 436). De historiska studierna och epistemologiska studierna kombineras ofta, bland annat för att analysera hur arbeten har mottagits historiskt och socialt. Genom att studera en domän med historiska och epistemologiska utgångspunkter skapas ökad kunskap om domänens grunder och kunskapsanspråken utvärderas (Hjørland 2002 s. 439). Denna del av domänanalysen har i tidigare forskning om KvinnSam delvis bortsetts från och för KvinnSams del, som organiserar kunskap för det akademiska fältet genusvetenskap, är grunderna för kunskapsanspråken särskilt intressanta. Detta eftersom KvinnSams kunskapsorganisation av ämnet existerade innan det genusvetenskapliga akademiska fältet officiellt definierades som en ämnesdisciplin. Skildringar av hur KvinnSams historia sett ut finns nedtecknade och omtalas också som en viktig omständighet för ämnets etablering. Däremot saknas i sammanhanget en mer utförlig förklaring av vilka

processer och skeenden som påverkat den akademiska institutionaliseringen av genusvetenskapen, något som jag i den här uppsatsen avser utforska.

Eftersom akademiska bibliotek och kunskapsorganisatoriska verksamheter är nära förknippade med kunskapsproduktionen kommer dessa processer att beskrivas med fokus på kunskapsanspråk och legitimitet, två centrala komponenter för att ett ämne ska betraktas som vetenskapligt. Att undersöka vilket inflytande kunskapsorganisationer har för att legitimera kunskapsproduktion är också en beskrivning av ämnets institutionalisering.

Jack Andersen har vidareutvecklat begreppet *kognitiv auktoritet* som innebär att hanteringen och organiseringen av kunskap sätter normer för vad som är kunskap, vilken kunskap som finns och hur man får tillgång till den (2004 s. 2). Det placerar biblioteket som en aktör i ett system av processer och regler som tillsammans producerar en kunskap som anses ha auktoritativ position som vetenskaplig och korrekt. Teorin ligger till grund för diskussionen om KvinnSams delaktighet i genusvetenskapens akademiska kunskapsanspråk. Tillsammans med kognitiv auktoritet kommer också *dokumentalitet och legitimitet* att användas som teoretiskt verktyg i analysen. Begrepps innebörden hämtas från Joacim Hanssons diskussion som grundar sig i teorier om ontologiskt dokumentalitet. I diskussionen betraktas organisationer vara byggda av dokument som konstituerar den och initierar handlingar, något Hansson benämner som dokumentalitet. Dokumentaliteten tillsammans med intern och extern legitimitet hos organisationen påverkar dels den interna uppfattningen om organisationens position och dels den samhälleliga uppfattningen av den (Hansson 2015 s. 14-15). Utifrån detta föreslår han ett teoretiskt ramverk av olika typer av dokumentalitet och legitimitet för att studera bibliotek i ett utvecklingsperspektiv. KvinnSams dokumentalitet kan studeras genom verksamhetens egen dokumentation i form av protokoll från styrelsemöten, årsmöten och de olika officiella formerna verksamheten tagit. Materialet i den här studien består utöver den officiella dokumentationen också av texter författade av verksamma bibliotekarier vid samlingarna som bidrar med, förutom att beskriva olika syften, mål och aktiviteter som de ägnat sig åt, en subjektiv upplevelse av verksamhetens position och relation till andra aktörer i det omgivande samhället. Dessutom inkluderas också pressklipp från svensk press för att ge en bild av verksamheten från ett externt perspektiv. För att analysera materialet och sammanlänka det med de valda teorierna används diskursteori som övergripande synsätt. I denna studie utgår diskursteorin från Michel Foucaults utveckling av begreppet som lägger stor vikt vid kunskapsanspråk och de tvingande konsekvenser som diskursen medför. I Foucaults begreppssyn inkluderar diskursen alla meningsskapande sociala praktiker och är därför inte begränsande i sin användning (Bergström & Boréus 2012 s. 357). Den blir också användbar tillsammans med den historiska metodens öppenhet och syfte att placera händelser i ett belysande sammanhang.

Begreppet kunskapsorganisation definieras, i denna uppsats, som att systematiskt organisera, beskriva och tillgängliggöra kunskap, vilket är en central praktik för biblioteksverksamhet. Värderingar, diskurser och den meningsskapande produktionen sker i nära förbindelse med den praktiska organiserande aktiviteten. Urval, resursbeskrivningar och informationsåtervinning betraktas som processer som materialiserar de bakomliggande värderingarna som det

praktiska arbetet utgår från. Genomgående i denna studie kommer jag att beskriva den verksamhet som redan från starten hade som syfte att systematiskt organisera, beskriva och tillgängliggöra kunskap, som en kunskapsorganisation.

Den kunskapsorganisation som nu kallar sig KvinnSam, bygger på en verksamhet som benämns på olika sätt, organiserats olika och haft olika funktioner historiskt. Det material jag använder mig av kommer från flera perioder i samlingarnas historia. Det konstanta i verksamheten, från 1958 till dagsläget, är organiserandet av samlingar med fokus på kvinnohistoria och genusvetenskaplig forskning. Delvis så kommer jag i texten att använda tidigare namn på samlingarna, Kvinnohistoriskt Arkiv och Kvinnovetenskapliga samlingarna, där de syftar till en period då samlingarna gick under dessa namn. När jag diskuterar samlingarna i dagsläget kommer jag att använda KvinnSam, av respekt för det namn som de i nuläget har valt. Även när det är samlingarnas kunskapsorganisation som idémässig och materiell funktion som åsyftas kommer KvinnSam att användas om inget annat uttalas. Ett liknande val har gjorts för benämningen av genusvetenskap. Historiskt har det forskningsfält som nu kallas genusvetenskap haft olika beteckningar, och inkluderar ofta feministisk forskning. När jag syftar på det idémässiga forskningsfält som genusvetenskapen innefattar används genusvetenskap men vid referenser till andra tidsepoker eller material som benämner forskningsfältet som kvinnovetenskap eller kvinnoforskning kommer de benämningarna att användas. Feministisk forskning är genusforskning med ett uttalat perspektiv på makt i förhållande till kön medan det inte är en nödvändig aspekt av genusforskning. Det finns också en skillnad i användandet av feministisk forskning och genusvetenskaplig forskning i min text. Jag har valt att använda mig av termen genusvetenskaplig forskning som ämnesområdet kallas i akademien och även inom den kunskapsorganisatoriska system jag undersöker. Vid referenser till författare som använder sig av termen feministisk forskning kommer dock den, av hänsyn till författare och för att tydliggöra dennes utgångspunkter, att användas.

1.1 Uppsatsens disposition

Efter denna inledande del presenteras problemställningen som beskriver det område som uppsatsen utforskar. Utifrån problemet utformas i avsnittet därefter ett syfte med tillhörande frågeställningar. Här klargörs problemet på ett mer konkret sätt och avsikten med undersökningen tydliggörs. Därefter följer ett avsnitt med uppsatsens avgränsningar där några tänkbara infallsvinklar på undersökningen, som valts bort, diskuteras. För att sätta undersökningen i ett sammanhang krävs en bakgrundsredogörelse för dels KvinnSams samlingar och verksamhet och dels för genusvetenskapen inom akademien. I denna del presenteras KvinnSams historia samt genusvetenskapens historia i korthet. Senare i uppsatsen diskuteras detta mer detaljerat och deras historiska utveckling i relation till varandra analyseras. Efter bakgrundspresentationen följer ett avsnitt om den tidigare forskning som behandlat KvinnSams kunskapsorganisering, forskares informationssökning och kartlagt genusvetenskapen som ämnesområde. I avsnittet ingår även tidigare forskning som introducerar diskursanalys som ett teoretiskt perspektiv på bibliotek och kunskapsorganisation vilket ligger nära den utgångspunkt som min undersökning har.

Efter det inledande kapitlet diskuteras teoretiska utgångspunkter för analysen. Användningen av Michel Foucaults diskursanalys och den syn på kunskap som den representerar är för uppsatsens analys ett övergripande perspektiv som innebär att de händelser som skett i utvecklingen av KvinnSam analyseras kontextuellt. De diskursiva fält som verksamheten navigerat inom och de diskursiva brott mot kunskapsordningar är en central utgångspunkt för att förklara KvinnSams funktion i etablerandet av genusvetenskapen som ämnesdisciplin. I avsnittet direkt efter presenteras de teoretiska begrepp, *kognitiv auktoritet* och *dokumentalitet och legitimitet*, som fungerat som analysverktyg. Genom att applicera dem på materialet sätts kunskapsorganisationen i förbindelse med den vetenskapliga produktionen av kunskap samt institutionaliseringen och godkännandet av den kunskap som KvinnSam organiserar. Detta har betydelse för att kunna förstå relationen mellan akademien och bibliotek samt hur legitim kunskap uppstår. I avsnittet för metod diskuteras den historiska ansatsens karaktär och även de begränsningar den medför. Därefter presenteras materialet som ligger till grund för undersökningen. Vid historiska studier av arkivmaterial sammanfogas metod och material till stor del, där urvalet och bedömningen är undersökningens kärna. I avsnittet för material redogörs för urval, tillvägagångssätt vid insamling och bedömning av materialet.

Det tredje kapitlet inleds med analys och presentation av resultaten. Kapitlet är strukturerat efter de två olika namn, som också reflekterar olika organisationsformerna, som KvinnSam haft. Inom avsnitten delas analysen också upp tematiskt efter teoretisk relevans. Empirin presenteras här sammanflätat med analysen eftersom den till sin karaktär är icke-reaktivt, det vill säga det är inte skapat för forskningssyfte, utan består av redan existerande material som skapats i andra syften. Efter analysavsnitten presenteras en epilog om KvinnSams nutida form. Den beskrivs kortfattat utifrån de analytiska verktygen och fungerar som en referenspunkt till de olika positioner och former som verksamheten historiskt haft. KvinnSams nuvarande verksamhet betraktas som en effekt av de händelseserier som analyseras i studien. Det sista kapitlet innehåller slutsatser som analysen lett fram till och som besvarar den problemformulering och frågeställning som studien jobbat mot. Avslutningsvis återfinns en diskussion som utvärderar uppsatsens utformning samt reflektioner kring val av teori, metod och material. Därefter följer förslag på fortsatt forskning som anknyter till uppsatsens tema. Allra sist återfinns en sammanfattning av uppsatsens delar.

1.2 Problemformulering

Kunskapen om en ämnesdisciplins akademisering, dess disciplinära framväxt och villkor, är betydelsefullt för att förstå grunderna för kunskapsanspråken. Det har i sin tur betydelse för användningen av metod och teori inom disciplinen, hur kommunikation av vetenskapen sker, vilka fenomen och frågor som är forskningsbara och relationen till omgivande akademiska discipliner. Därför är förståelsen av en disciplins historiska rötter också viktig för kunskapsorganisationen, som ska strukturera och förmedla den producerade kunskapen.

Att KvinnSam idag har en auktoritativ ställning som informationscentral för svensk genusforskning är tydligt i både verksamhetens uppdrag och i B&I-litteratur som behandlar genusämnets kunskapsorganisation. Den litteratur som behandlar relationen mellan genusforskningsfältet och kunskapsorganisationen

är främst inriktad på informationstillgång och samspelet mellan informationssystem och teoribildning. Däremot saknas en noggrannare förklaring av hur positionen förvärvats och vilka initiativ biblioteket tagit som varit betydelsefulla för att etablera genusämnet som akademisk disciplin. Att kunskapsorganiseringen och den infrastruktur som biblioteket bidrar med är av betydelse för informationsförsörjning och bevarande är allmänt vedertaget. Vad som däremot är mindre utforskat är bibliotekets betydelse och påverkan för ämnesdisciplinens akademiska etablerande.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med min uppsats är att skapa kunskap om kunskapsorganisationens funktion och betydelse för en ämnesdisciplin etablerande med särskilt avseende på legitimitet och hur samverkan sker mellan bibliotek, forskning och social organisering. För detta har jag valt att studera KvinnSams, det nationella biblioteket för genusforskning, funktion i den akademiska institutionaliseringen av genusvetenskap. Genom att undersöka hur kunskapsorganisationen samverkar med den akademiska organiseringen och kunskapsproduktionen kommer jag i den här uppsatsen tydliggöra betydelsen av, och belysa den roll som, kunskapsorganisering har för etablerandet av en ämnesdisciplin med koncentration på KvinnSam.

För syftet har följande frågeställning formulerats:

- Vilken funktion och betydelse har KvinnSams samlingar haft för etableringen av genusvetenskap som akademiskt ämne?

För att operationalisera frågeställningen har följande frågeställningar också varit till hjälp:

- Hur har KvinnSams utveckling sett ut i ett historiskt perspektiv?
- Hur har KvinnSams kunskapsorganisation bidragit till att legitimera genusvetenskapen som akademiskt ämne?
- Vilka diskursiva händelser kring KvinnSams verksamhet har varit centrala för utvecklingen?

1.3.1 Avgränsningar

Den forskning som utvärderar och syftar till att utveckla de ämnesordlistor och liknande verktyg som KvinnSam använder för att organisera sina resurser är utförlig. Eftersom de beskrivande och kommunikativa verktygen har en direkt påverkan på forskares informationsförsörjning samt binder samman ämnet via vokabulären är det en betydelsefull del i syftet att undersöka relationen mellan bibliotek och ämnesdisciplin. Eftersom området är grundligt undersökt kommer det däremot inte att diskuteras mer noggrant i min uppsats, vid intresse rekommenderas Jenny Samuelssons avhandling (2009). Andra infallsvinklar som skulle kunna vara intressanta för mitt syfte är att undersöka hur verksamma genusforskare använder bibliotekets resurser ser ut och vilken betydelse det har för deras arbete, något som Anna-Stina Samuelsson gjort i sin uppsats från 2000. Jag har valt att inte angripa problemet från ett användarperspektiv utan istället utgå från ett kunskapsteoretiskt perspektiv. Detta för att kunna beskriva hur kunskapsorganisationen samspelar med social organisation och produktionen av kunskap för att legitimera ett ämnesområde. Uppsatsen är av utforskande karaktär med material uteslutande från befintlig dokumentation, inget empiriskt material har alltså producerats för undersökningen. Slutligen så

befinner sig min studie i en nationell kontext och kommer inte diskutera den svenska utvecklingen i relation till systerverksamheter globalt. Detta för att biblioteken som tillhandhåller genusvetenskaplig forskning och genusvetenskapen som ämne ser olika ut i olika delar av världen. En jämförande undersökning skulle givetvis ha relevans men är tyvärr en alltför omfattande uppgift att rymma inom ramen för uppsatsen.

1.4 Bakgrund

Bakgrundsredogörelsen som följer handlar kortfattat om KvinnSams utveckling på ett kronologiskt redovisande sätt och likaså genusvetenskapens utveckling inom akademien. Detta för att ge en summarisk översikt av hur de två etablerat sig och presenterar också en nutida status, vilket är en utgångspunkt för den senare analysen av historiska händelser som påverkat denna utveckling.

1.4.1 Presentation av samlingarna

Kvinnohistoriskt Arkiv grundades 1958 i Göteborg på privat initiativ av bibliotekarierna Asta Ekenvall och Rosa Malmström samt Eva Pinéaus, ordförande i Fredrika Bremer-förbundets Göteborgsavdelning. 1959 bildades en stiftelse för att verksamheten skulle få organisationsstatus och därmed kunna förhandla om lokaler och resurser med Göteborgs stad (Losman 1984 s. 7). Till en början låg samlingarnas fokus på enbart historisk dokumentation av kvinnors liv, rösträttsrörelsen samt att lyfta fram kvinnliga forskare. Det var svårt att hitta information om kvinnors liv och historia i de bibliotekssystem som användes och även i arkiven doldes kvinnors historia bakom männens eller släktens arkiv. Tre linjer identifierades av stiftarna som drivkrafter för arkivets verksamhet: katalogisering efter egna ämnesord av svensk och utländsk forskningslitteratur om kvinnor, samlande av kvinnohistoriskt handskriftsmaterial och utgivning av en egen skriftserie med vetenskapliga verk och bibliografier över svenska kvinnohistoriska verk. Även pressmaterial samlades i arkivet i en klippsamling. Motivet var att kunna erbjuda forskare inom kvinnohistoria en samlad översikt över ämnet. Det fanns få verksamma forskare som ägnade sig åt kvinnohistoriska studier men en målsättning var att genom att erbjuda servicen och att propagera för ämnet skulle antalet forskare öka (Losman, 1984 s. 6). Utöver att ge service åt forskare och främja forskning på området fanns en ambition att ta ansvar för den vetenskapliga delen av kvinnorörelsen.

Göteborgs Universitet upplät lokaler åt samlingarna men fram till 1971 drevs verksamheten ideellt. Efter ett riksdagsbeslut inrättades då en bibliotekarietjänst för samlingarna. Samtidigt överlämnades materialet till Göteborgs Universitetsbibliotek och blev en avdelning av biblioteket, och ett namnbyte till Kvinnohistoriska Samlingarna genomfördes (Eriksson 2003 s. 22). Både katalogen och handskriftsamlingarna växte och 1967 separerades den otryckta arkivsamlingen från övriga tryckta källor i katalogiseringen (Losman 1984 s. 11). Stiftelsen lades inte ner vid införlivandet utan fortsatte att verka som en stödverksamhet åt Kvinnohistoriska Samlingarna och ansvarade fortsatt för skriftserien.

Efter en ombyggnation av biblioteket i mitten av 1980-talet fick Kvinnohistoriska Samlingarna egna lokaler, läsplatser och datorer i Göteborgs Universitetsbibliotek. 1997 utsågs Kvinnohistoriska samlingarna till ansvarsbibliotek för kvinno-, mans- och genusforskning och blev därmed nationell dokumentationscentral för ämnet. Systemet med ansvarsbibliotek

avskaffades 2009 men biblioteket har fortsatt varit centralt för kvinnohistorisk och genusvetenskaplig dokumentation. 2010 bytte samlingarna återigen namn, denna gång till KvinnSam. Samlingarna innefattar numer flera vetenskapliga riktningar än den kvinnohistoriska och omfattar en bred genusvetenskap. Flera databaser tillhandahålls av KvinnSam. Referensdatabasen KVINNSAM är en del av LIBRIS och innefattar referenser till litteratur tillgänglig vid Göteborgs Universitetsbibliotek från 1970 samt en stor mängd tidskriftsartiklar och bokkapitel med genusvetenskaplig relevans (KvinnSam u.å.a). KvinnSam underhåller även referensdatabasen GENA, innehållandes genusavhandlingar från 1960 och framåt, som samproduceras med Nationella sekretariatet för genusforskning (KvinnSam u.å.b). Även databasen GREDA är en samproduktion mellan KvinnSam och Nationella sekretariatet för genusforskning som innehåller kontaktuppgifter till svenska genusforskare där forskare själva registrerar sig för att vara med (Greda-redaktion 2010). En fjärde databas, JÄMDA, innehåller referenser till litteratur om jämställdhetsintegrering och är en del av jämställ.nu (KvinnSam u.å.c). Utöver handskriftssamlingen, tryckta källor och databaser har biblioteket ett flertal digitaliserade äldre kvinnotidskrifter, digitala ”portaler” som presenterar olika aspekter av kvinnohistorien och en bilddatabas (KvinnSam u.å.a). KvinnSam är i dagsläget en del av Göteborgs universitetsbibliotek och har ett nationellt ansvar för genusforskning. Det är således en välkänd och erkänd central källa för genusforskning. I sin kandidatuppsats från 2015 genomförde Granberg intervjuer med verksamma bibliotekarier vid KvinnSam om hur biblioteket fungerar som kommunikation och informationsväg för forskare och den informationsförsörjning/och forskarstöd som biblioteket bidrar med. Uppsatsen bidrar med en nutida inblick i arbetet på KvinnSam utifrån personalens perspektiv och hur de upplever att biblioteket har förändrats. En av förändringarna de nämner rör resurser och bevakningsområden som skiftat efter att genusvetenskapen breddats som akademiskt ämne till att ha ett fokus som inte endast berör kvinnor eller genus (Granberg 2015 s. 15). KvinnSam arbetar också forskningsstödande med undervisning för studenter och doktorander om informationssökning i databaserna (Granberg 2015 s. 16).

1.4.2 Genusvetenskapen i akademien

Genusvetenskapen som akademiskt ämne har funnits vid universiteten sedan 1970-talet då enskilda kurser i ämnet kvinnovetenskap började erbjudas. 1978 skapades centra/fora för kvinnoforskning och kvinnliga forskare vid de fem universitet som då fanns (Lund, Göteborg, Stockholm, Umeå och Uppsala) där dessa kurser samlades och senare utvecklades till institutioner för ämnet genusvetenskap. Vid centrumbildningarna skulle en gemensam kunskapsbas byggas och delas men organiseringen skulle också integrera genusvetenskapen i alla ämnen. Göteborgs Universitet inrättade 1984 en institution för kvinnovetenskap, den första i Sverige (Nationella sekretariatet för genusforskning 2016a). Från 1970-talet och fram till 1990-talet har forskning om genus och jämställdhetsfrågor varit nära sammankopplade, och ofta ihopblandade (Nationella sekretariatet för genusforskning 2016b). Samtidigt som forskningen etablerades inom akademien ställde sig verksamma forskare kritiska till benämningen kvinnovetenskap. I början av 1990-talet skedde ett namnbyte på institutionerna från kvinnovetenskap till att istället benämnas som genusvetenskap, för att dels bättre täcka in den forskning som bedrevs och dels för att inte reproducera föreställningar om en kvinnokategori (Nationella sekretariatet för genusforskning 2016a).

Forumorganisationerna har varit centrala för genusforskningen i akademien eftersom det är en tidig organiseringen av kvinnliga forskare och en viktig arena som kvinnoforskningen kommunicerat via. Forumorganisationerna beskrivs som byggda på tre grunder; kollektiv mobilisering, kollektiva särintressen och kvinnokultur där mobilisering kan beskrivas som den organiserade praktiken. De kollektiva särintressena är de frågor som behandlas i organiseringen och kvinnokulturen den gemensamma värdegrund som skapas där. Mobiliseringen härleds till kvinnors första inträde på universitetet 1873. De erfarenheter de tidiga kvinnliga forskarna hade av bemötande och behandling från manliga lärare och kurskamrater ledde till organisering för att värna de specifika intressen som kvinnorna hade, både inom akademien och i samhället. ABKF, Akademiskt bildade kvinnors förbund, bildades på 1890-talet för att nationellt kräva rätt till yrken och positioner som var reserverade för män, både inom och utanför akademien (Strejffert 1984 s. 5).

De tidiga organisationsformerna hade tydliga likhetsmål. Kraven som ställdes var lika tillgång och lika rätt för kvinnor som för män. Det likartsfeministiska synsättet kom att dominera såväl kvinnorörelsen i stort som de kvinnor som verkade och organiserade sig inom universitetsvärlden fram till mitten av 1900-talet. Den tidens kvinnorörelse brukar benämnas som ”första vågen” och kännetecknas av en humanistisk¹ feministisk ideologi som till stor del ägnade sig åt juridiska och offentliga jämställdhetsfrågor. Vid bildandet av forumorganisationerna på 1970-talet var flera av de i organisationerna verksamma forskarna även aktiva i kvinnopolitiska sammanhang utanför universitetsvärlden. Under perioden kom också staten att stötta utvecklingen av tvärvetenskapliga kurser i ”könsrollsfrågor” i akademien. Om detta var ett svar på det kollektivt ökande kunskapsintresset för genusvetenskaplig forskning eller ett sätt att kontrollera opinionen av kvinnor vid universitetet som både organiserade sig och ställde krav på forskning inom kvinnliga särintressen är osagt men effekterna av statens stöttning blev stora för kvinnoforskningen inom akademien. De nya kurserna bidrog till att skapa nätverk bestående av kvinnliga forskare och studenter med intresse i frågorna. Dessutom skapades en plattform där kvinnoforskningen kunde kommuniceras (Strejffert 1984 s. 6).

1978 bjöd Universitets- och högskoleämbetet in till en konferens om att inrätta särskilda medel för jämställdhetsforskningen. Förslaget möttes emellertid av kritik från de närvarande kvinnliga forskarna som menade att de ville ägna sig åt kvinnoforskning och inte jämställdhetsforskning. Att göra skillnad mellan de olika benämningarna är viktigt av epistemologiska skäl där jämställdhetsforskning tenderar att inta ett manligt perspektiv och beskriva kvinnor utifrån detta. Kvinnoforskningens ståndpunkt är att den kvinnliga positionen inte endast är ett resultat av avsaknad av vissa rättigheter eller aktiviteter utan ett särskilt beteende med en värdeorientering som skiljer sig från den manliga. Den kunskap som produceras ska bidra till att kvinnor ska kunna

¹ Humanistisk feminism är en av två huvudriktningar inom feministisk ideologi där de båda har olika förståelse för både praktik och teori. Den humanistiska riktningen ser generellt att kvinnopositionen i en patriarkal struktur tillskrivs egenskaper som negerar det mänskliga dvs. det manliga och att när detta förändrats till likhet kommer kön inte ha betydelse för varken kunskapsproduktion eller samhällsorganisation. Den gynocentriska riktningen menar att de erfarenheter som kvinnopositionen i en patriarkal struktur innehar är specifika och därför har kön betydelse för både kunskapsproduktion och samhällsorganisation.

verka och existera med utgångspunkt i de värdegrunder som de själva väljer (Strejffert, 1984 s. 7). Tidsperioden kring slutet av 60-talet till och med 70-talet brukar benämnas som starten för den ”andra vågen” av feminism och hade i stora drag ett gynocentriskt förhållningssätt och riktade kritik mot tidigare kvinnorörelser för att hålla mannen som norm. Den kännetecknas också av studentpolitik och en akademisk organisering av kvinnliga forskare och kvinnoforskning vid universiteten (Manns & Kyle 2017).

Trots de närvarande forskarnas invändningar vid konferensen 1978 beslutade Universitets- och högskoleämbetet att satsa pengar på jämställdhetsforskning och kort därefter startades på ideella grunder forumorganisationerna vid de svenska universiteten. Ett tidigt fokus var att kartlägga andelen kvinnor på de olika utbildningsnivåerna och inslag av kvinnoperspektiv i kursutbudet. Utöver detta prioriterades att utreda orsaker till kvinnliga doktoranders långa studietider och många studieavbrott, delvis med syftet att samla dokumentation om kvinnor inom universitetet för att presentera för universitetsetablissemang och statsmakt. Den gemensamma medvetenheten som uppstod inom forumorganisationerna kallas av Strejffert för kvinnokultur. Benämningen innebär att kvinnor som interagerar med varandra, exempelvis i en intresseorganisation, utvecklar ett kollektivt värdesystem. Forumorganisationerna utvecklade ett sådant värdesystem i relation till universitetens diskriminering men också andra värden utvecklades i gemenskapen. Genom att upptäcka varandras resurser och möjligheter att skapa värden genom sin forskning utvecklades en kvinnokultur av kollektiv medvetenheten om de unika perspektiv, erfarenheter och kompetenser som fanns hos de kvinnliga forskarna. Den första professuren i kvinnoforskning inrättades vid Göteborgs Universitet 1984 (Strejffert 1984 s. 7-8).

Sedan 1977 har regeringen presenterat enskilda propositioner kring forskningspolitik i Sverige med tre eller fyra års mellanrum och det är via dessa propositioner som riktningen på den statliga forskningen utstakats. Första tillfället som genus nämndes i regeringens forskningspolitiska propositioner var 1996 (Prop. 1996/97:5) då 10 miljoner i medel för 18 tjänster avsattes inom sociologi, litteraturvetenskap, informationsteknologi, folkhälsovetenskap, fysikundervisningens didaktik och människa-maskin interaktion. I samma proposition inrättades nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs Universitet och KvinnSam föreslogs bli nationellt ansvarsbibliotek för genusforskning (Nationella sekretariatet för genusforskning 2016c). 1996 är alltså ett viktigt år både för genusvetenskapen och för KvinnSam.

I utredningen om insatser för kvinno- och jämställdhetsforskning från 1995 framkommer att kvinnoforskningen i Norden snarare haft stort inflytande över den offentliga opinionen och politiska debatten än över de etablerade vetenskapliga disciplinerna där ämnet mött motstånd på grund av sin vetenskaps- och samhällskritiska karaktär. Det konstateras också att kvinnoforskningen vid tiden var erkänd som en viktig grund för jämställdhetssatser och politiska beslut men dåligt integrerat hos institutionerna vid universiteten. Att kvinnoforskning förekom som element i de övriga etablerade disciplinerna berodde på krav centralt från universiteten och staten snarare än en ambition från institutionerna (Utredningen om insatser för kvinno- och jämställdhetsforskning 1995 s. 122-123).

Fram till början av 1990-talet benämndes ämnet fortfarande som kvinnoforskning. Under den senare delen av årtiondet började dock ett namnbyte från kvinnoforskning till genusforskning att diskuteras även om genus som begrepp funnits med sedan 1980-talet i svensk forskning. Ett betydande skäl till diskussionen var möjligheterna att professionalisera ämnesområdet. Genom att använda genus som samlat namn för forskningen skapades ett avstånd till kritiken mot kvinnoforskningen som normativ, politisk och ovetenskaplig. Dessutom reflekterade genusbegreppen den aktuella teoribildningen. Grupperingar i diskussionen kan sammanfattas vara kvinnoforskare som befarade att kvinnor som studieobjekt skulle bli otydligt, kvinnoforskare som ville att även forskning om män skulle inkluderas och universitet som var mildare inställt mot ett könsneutralt begrepp (Edenheim & Rönnblom 2014).

2000 gavs Vetenskapsrådet i uppdrag av regeringen att verka för att genusperspektivet skulle få genomslag i forskningen och tilldelades 10 miljoner kronor för att finansiera genusforskningen. De statliga satsningarna på genusvetenskapen i akademien innefattar under 2000-talet ytterligare medel till Vetenskapsrådets uppdrag och även till Nationella sekretariatet för genusforskning. 2004 beslutas också att de forskningsfinansierande myndigheterna bör integrera genusperspektiv i sitt forskningsstöd. Först 2012 läggs en proposition om forskning fram som inte nämner genus, däremot avsätts stora medel för att främja jämställdhet inom akademien (Nationella sekretariatet för genusforskning 2016c).

1.5 Tidigare forskning och litteraturgenomgång

Den tidigare forskningen inom uppsatsämnets område består i huvudsak av kartläggningar, domänanalyser och utvärderingar av kunskapsorganisationens principer och praxis. Till detta hör också kommunikation, användares informationssökning och informationens infrastruktur. I regel nämns KvinnSams betydelse som väsentlig för både kvinnoforskningen i Sverige och det faktum att Göteborgs Universitet inrättade den första institutionen för kvinnovetenskap i Sverige. Uppfattningen om att KvinnSam har haft en viktig roll i detta tycks redan i genusvetenskapens tidigaste historia som akademiskt ämne varit aktuell. Den tidigare forskning som gjorts med KvinnSam i fokus fungerar delvis i uppsatsen som, utöver bakgrundsavsnittet, en kompletterande beskrivning av bibliotekets position och verksamhet idag. Tidiga texter om genusvetenskapens utveckling placerar KvinnSam som bidragande faktor till etableringen, exempelvis i Helena Streijfferts text om forumorganisationernas utveckling vid universitetet där hon skriver att "[d]e två senare [Asta Ekenvall och Gunnar Qvist²] är speciellt betydelsefulla, eftersom kvinnoforskningen tack vare dem etablerades vid Göteborgs Universitet via Gunnar Qvists kvinnohistoriska seminarium samt de kvinnohistoriska samlingarna vid universitetsbiblioteket, vilka i väsentlig utsträckning är resultatet av Asta Ekenvalls insatser." (Streijffert 1984 s. 4). Även mer nutida beskrivningar poängterar KvinnSams roll för genusforskningen, exempelvis var närheten till KvinnSam en faktor i beslutet att placera Nationella sekretariatet för genusforskning i Göteborg (Nationella sekretariatet för genusforskning 2016d).

² Gunnar Qvist innehade en personlig professur i kvinnohistoria vid Göteborgs Universitet och efter hans död inrättades Sveriges första professur i kvinnohistoria i Göteborg.

Bibliotekets roll i relation till akademien och ämnesdiscipliner är utforskad från flera aspekter, ofta med fokus på vilken konkret funktion det fyller för användare i termer av tillgängliga tjänster och resurser. Det är en relevant beskrivning av relationen särskilt med avseende på den domänspecifika expertisen hos både samlingar och personal som ligger till grund för ett ämnesinfrastruktur av information. Den forskning som fokuserar på det praktiska organiserandet av dokument, så som kritiska studier av ämnesordlistor är relevant eftersom det är ett uttryck för bakomliggande idéer och värderingar inom kunskapsorganisationen och dessutom en kommunikationskanal till allmänheten. De visar också på vikten av att ämnesdisciplinen och kunskapsorganisationen överensstämmer i uppfattningar om centrala begrepp och teorier. En sådan koppling motiverar också utgångspunkten att de två institutionerna förstärker varandra och att biblioteket är en viktig kommunikationsväg för forskningen. Studier med fokus på forskares resurser och informationssökning bidrar med ett perspektiv på de problemområden som genusforskare har och hur biblioteket förhåller sig till dessa. Det pekar mot att valen som biblioteken gör i fråga om resurser och samlingar samt bibliotekariens intresse för ämnesområdet påverkar forskningen, främst i en initial fas av informationssökning, och även att det finns ett behov av att filtrera informationen ämnesspecifikt.

1.5.1 Kunskapsorganisation, klassificering och ämnesord

Mycket av forskningen om hur special- och forskningsbiblioteken samspelar med ämnesdisciplinen har fokuserat på att studera hur väl kunskapsorganisationen överensstämmer med teoribildning inom ämnet. Detta har gjorts genom att granska ämnesord och klassifikation för att utvärdera och utveckla indexeringspråk som beskriver samlingen utifrån ämnets teoribildning. KvinnSam använder sig av en egen ämnesordlista för resursbeskrivning som härstammar från Kvinnohistoriskt Arkiv och har alltså varit med sedan starten. I motsats till Svenska Ämnesord så finns det i KvinnSams katalog en kvinnonorm vilket innebär att alla sökord implicit gäller kvinnor om inget annat specificeras.

Det mest utförliga exemplet från litteraturen, som i övrigt inte är särskilt omfattande, är en avhandling i sociologi från 2008 författad av Jenny Samuelsson. Samuelsson visar i avhandlingen *På väg från ingenstans – kritik och emancipation av kunskapsorganisation för feministisk forskning* hur sociala maktstrukturer påverkar kunskapsorganisationen av ett ämne. Samuelssons utgångspunkt harmoniserar med ämnet för denna uppsats genom att betona kunskapsorganisationen som en del av ett socialt och samhälleligt sammanhang och inte fristående från detta. Hennes undersökning utgår från den samhälleliga påverkan och de maktstrukturer som kunskapsorganisationen måste förhålla sig till och riktar fokus på hur det uttrycks i klassificering och ämnesordlistor, samt de feministiska perspektiv som uttrycks i litteraturavhandlingar. Genom att diskursivt analysera klassificering och indexering av feministiska texter, det som i ett kunskapsorganisationssystem beskriver och definierar dokumentet, når hon slutsatsen att det feministiska innehållet inte synliggörs av bibliotekens kunskapsorganisation (s. 221).

I avhandlingen diskuteras SAB's ämnesordlista och KvinnSams ämnesordlista jämförande. Sammanfattningsvis kommer Samuelsson till slutsatsen att även om KvinnSams ämnesordlista är bättre anpassad än SAB's ämnesordlista för att kunna beskriva innehållet i feministiska texter så är båda otillräckliga. Kritiken

som riktas mot KvinnSams ämnesordlista efter granskningen baseras på att den är ofullständig eftersom den saknar uttryck för begreppsrelationer, otydlig eftersom den saknar väl definierade begrepp och inaktuell eftersom den använder termer och begrepp som inom genusforskningen inte används längre. Den moderna forskningens teori och utveckling avspeglas inte i KvinnSams ämnesord även om ett kvinnoperspektiv är centralt för betydelsebildningen inom systemet (s. 204-206). En av anledningarna till den otydliga strukturen i ämnesordlistan anser Samuelsson bero på att ämnesdisciplinen vuxit till att inkludera mansforskning och genusforskning, och att samlingen som initialt bestod av tematisk kvinnoforskning nu är bredare men fortfarande förhåller sig till en praktik som skapats för en annan slags samling (2008 s. 79). Samuelsson avslutar med att diskutera några förändringar i kunskapsorganisationen som skulle kunna synliggöra den feministiska diskursen i resurserna. Utgångspunkten är att kunskapssyn och synen på vad kunskapsorganisationen består av är grundläggande frågor för att utforma ett kunskapsorganisationssystem som utifrån Samuelssons sociologiska perspektiv både formar och formas av sitt sammanhang. Hon uppmanar till "...en intellektuell förståelse av vad kunskap är, vilken kunskap man organiserar och vilka sociala konsekvenser den valda kunskapsorganisationen får." (Samuelsson 2008 s. 222). Dokumentens argumentation och diskursiva hemvist behöver kunna uttryckas inom systemet för att tydliggöra resursernas karaktär. För feministisk forskning och kunskapsorganisation gäller detta inte enbart vetenskapliga dokument utan även andra typer av material som återfinns i samlingarna (Samuelsson 2008 s. 216). Samuelsson förespråkar också en indexeringspraktik som inte fokuserar på ämnesinnehåll utan snarare kunskapsanspråk och argumentation. Detta eftersom ingen objektiv tematik går att urskilja ur dokumenten. Dessutom har användarna av ett särskilt system specifika behov av det och är inte intresserade av en allmän beskrivning eller tolkning (2008 s. 218).

Den kritiska granskningen som Jenny Samuelsson (och flera, exempelvis Brännström & Modin i sin kandidatuppsats från 1996) genomför visar inte endast på systemens bristande förmåga att beskriva genusvetenskapliga resurser på ett synliggörande och för ämnet aktuellt sätt, utan också på bibliotekets relevans för ämnesdisciplinen. Däremot avgränsas relationen i den här typen av undersökningar till att handla om bibliotekets funktion som kunskapscentra även om bredare diskussioner som kunskapssyn och kunskapsorganisationens kontextuella form är närvarande. Samuelssons text framhåller en central problematik, men frågan om bibliotekets relevans för ämnesdisciplinen utreds inte till fullo.

1.5.2 Genusvetenskapliga informationsresurser och forskares informationssökning

Jenny Samuelsson diskuterar även informationssökningen i relation till de resultat från granskningen av KvinnSams klassificering och ämnesord hon redovisar. Slutsatserna är att en användare som söker efter feministiskt eller genusvetenskapligt material har en längre sökprocess än användare i andra ämnen. Detta gäller även när sökprocessen sker i en specialiserad databas som den som KvinnSam tillhandahåller, men speciellt i databaser som utgår från universella system utan ambitioner att synliggöra feministisk forskning (Samuelsson 2008 s. 213). Samma slutsats går att finna i Lynn Westbrooks artikel *Information needs and experiences of scholars in women's studies*:

Problems and solutions (2003) om sökstrategier för forskare som söker genusvetenskapligt material. En av anledningarna till de många sökstrategierna som krävs är ämnets tvärvetenskapliga karaktär där relevant material ofta kommer från för forskarna okända ämnesfält (Westbrook 2003 s. 193). I studien analyserar Westbrook vilka resurser och bibliotekstjänster som forskare i "Women's studies" använder i sin forskning och undervisning samt vilka problem och fördelar de ser i den akademiska kunskapsorganisationen (2003 s. 194). Den amerikanska termen Women's studies är inte helt utbytbar mot den svenska benämningen Kvinnoforskning. I Sverige har genusvetenskap i princip helt ersatt kvinnovetenskap/kvinnoforskning medan fälten Women's studies och Gender studies i USA existerar parallellt med varandra. Women's studies är en del av det bredare akademiska fältet Gender studies inriktat på kvinnor, feminism och genus. Gender studies inkluderar även mansforskning, queerforskning och sexualitetsforskning. Sökstrategierna för forskare i Women's studies är ändå relevant eftersom det i ett svenskt sammanhang inkluderas i och historiskt har varit grunden för genusforskningen.

Resultaten från Westbrooks studie visar att forskarna hade störst behov av bibliotekets tjänster i en initial fas med att beställa fysiskt material, hitta referenser, lära sig informationssökning och att hjälpa studenter med informationssökning (2003 s. 197). De problem som forskarna upplevde var att det inte fanns samlade arkiv för ämnet vilket försvårade informationssökningen. Ytterligare svårigheter var låg kvalitet på materialet, låg tillgång på nyligen publicerat material, begränsad återfinning av material och den stora mängden material att gå igenom eftersom flera fält måste bevakas (Westbrook 2003 s. 198). Utöver detta vittnade flera respondenter om att bibliotekets budget var ett problem som bidrog till låg personaltäthet och ofullständiga resurser. Dessutom upplevde några respondenter att bibliotekarierna saknade ämneskunskap och/eller kunskap om informationsstrukturen inom ämnet (Westbrook 2003 s. 199). Slutsatserna från studien är att bibliotekarierna som samarbetar med lärare och forskare, snarare än endast ger service till dem, ger bättre möjligheter till forskarstöd eftersom de kan placera forskningen i ett helhetsperspektiv. En specifik svårighet för tvärvetenskaplig forskning är att lokalisera relevant litteratur. Därför finns ett behov av filtrering av resurser i form av sökverktyg anpassade specifikt för ämnesfältet. Dessutom har forskarna i kvinnostudier ytterligare barriärer som ett resultat av att ämnet kan anses, eller har ansetts, vara kontroversiellt samt att det är ett relativt nytt ämne som utvecklas och växer snabbt (Westbrook 2003 s. 206). Eftersom forskningsämnet har karaktär inte initialt haft en självklar plats i akademien diskuterades den inte heller utan förbehåll med kollegor eller bibliotekarier som saknade intresse i ämnet (Westbrook 2003 s. 206-207).

Specifika ämnesdiscipliner nyttjar bibliotekets funktioner på olika sätt och därför varierar bibliotekets funktion och upplevda värde också för användare från olika discipliner. David Bawden och Lyn Robinson beskriver ämnesspecialister inom universitets- och specialistbiblioteken enligt Hjørlands definition som en informationsspecialist med expertis i informationsresurser inom ämnet. Expertisen innefattar en förståelse för ämnets grundläggande koncept, struktur och språk. Ämneskunskap är avgörande för att kunna navigera i informationsstrukturen, värdera den och för att förmedla informationen så att användarna upplever den som trovärdig (Bawden & Robinson 2012 s. 101).

Specifika uppgifter som informationsspecialister inom en ämnesdomän utför rör guider för informationssökning i ämnet, utvecklandet av terminologier, utvärdering och tolkning av information och utveckling av samlingar. Det som skiljer ut ämnesspecialisterna är de specifika uppgifter de utför och att de ofta integreras med den större organisationen genom involvering i undervisning vid universitetsbibliotek (Bawden & Robinson 2012 s. 102). Bidraget till den akademiska organisationen är som synes inte skild från den. Vissa överlappningar som samarbete kring undervisning är tydliga medan andra inte är lika synliga. Den ämnesfokuserade kunskapsorganisationen bidrar med en infrastruktur kring information inom ämnet och även en värdering av den som användarna uppfattar som legitim.

Sammanfattningsvis pekar forskningen på ett behov av att ha en kunskapsorganisation specifikt utvecklad för ämnesområdet och visar på hur forskningen gynnas av detta. En intressant, och för min uppsats viktig, punkt att sätta i relation till detta är att bibliotekarietjänsten vid KvinnSam tillkom innan professuren i kvinnovetenskap vid universitet. Bibliotekets roll i relation till akademien är mångfacetterad och har förändrats över tid. En huvudsaklig funktion är att förmedla och kommunicera den kunskap som produceras inom ämnesdisciplinerna och därför krävs i det avseendet en harmonisering mellan bibliotek och akademi.

1.5.3 Kartläggning av ämnesområdet

Studier av ämnesordlistor, klassifikationssystem, informationssökning och resurser är viktiga delar för att kartlägga ett ämnesområde från ett B&I-perspektiv. Den domänanalytiska modellen för att göra detta inkluderar fler tillvägagångssätt som kan bidra till en bättre helhetsbild av området.

Anna-Stina Samuelssons genomför i sin magisteruppsats från 2000 en domänanalys av en liten del av det feministiska forskningsområdet. Undersökningen består av två delar, dels en litteraturstudie och dels en enkätundersökning om informationssökning med verksamma forskare. Samuelssons domänanalys diskuterar alltså inte den epistemologiska och historiska innebörden av domänen, domärens rötter och etablerande, men bidrar med en inblick i hur informationsstrukturen kring den genusvetenskapliga kunskapsdomänen är uppbyggd. Litteraturstudien i uppsatsen syftar till att kartlägga de kommunikationsvägar som feministisk forskning har i Sverige genom att beskriva de tidskrifter, elektroniska resurser, universitetskurser, konferenser och centrumbildningar som finns vid olika universitet. En av slutsatserna i Samuelssons uppsats är att sökstrategierna hos de undersökta forskarna är beroende av att dokumentets vetenskapliga värde ska vara fastställt innan det kan anses som relevant (2000 s. 50). Denna slutsats är en betydelsefull indikering på att det krävs en särskild status eller position för att kunna förmedla vetenskapligt legitim kunskap, ett problem som är återkommande i min studie av KvinnSams historia.

1.5.4 Bibliotekets diskursiva formationer

Gary Radford och Marie Radford beskriver i sin artikel *Structuralism, post-structuralism, and the library: Saussure and Foucault* från 2005 om användbarheten i att anlägga perspektiv som vanligtvis ligger utanför B&I-fältets vanliga teoribildning för att kunna betrakta bibliotek i ett annat ljus. I artikeln diskuterar de, utifrån Ferdinande de Saussure (1983) strukturalistiska syn på

språk som ett stängt system där värdet för varje element av språket är beroende av de övriga elementen. Alltså att meningen av ett ord förstås av andra ord som är närliggande i meningsstrukturen (Radford & Radford 2005 s. 66). I den strukturalistiska teorin är strukturen stängd och meningsskapande inom sig utan hänsyn till den tolkande kontexten. Radford och Radford fortsätter med att diskutera perspektivet som en teori som saknar förmåga att beskriva den verklighet som språket faktiskt yttrar sig i. För att förstå språkets meningsskapande funktion vänder de sig till en poststrukturalistisk teori (2005 s. 69). Michel Foucaults (1972) poststrukturalistiska perspektiv på språket är en förlängning av de Saussures där språksystemet alltid är kontextbundet. Texter som är organiserade relationellt är *diskursiva formationer*, och Radford och Radford använder biblioteks klassifikationssystem för att illustrera detta. I illustreringen av begreppet beskrivs de kategorier som dokument kan tilldelas som diskursiva formationer med förutbestämda regler för inträde i (2005 s. 71-72). Centralt i den diskursiva formationen är *uttalandet* [eng. the statement] som är en materiell del av formationen, exempelvis ett ord, en bok eller ett dokument (Radford & Radford 2005 s. 71). Var ett dokument finns och vilka andra dokument som finns runt det avgör vilken mening det har. Ett dokument placering i en diskursiv formation genererar ytterligare uttalanden som kan manipuleras, ifrågasättas eller placeras i ytterligare diskursiva formationer. Uttalandet är inte detsamma som kunskap men tillsammans med andra uttalanden genererar det kunskap. För detta är biblioteket en central plats eftersom det institutionaliserar ordningen av uttalanden och skapar en plats för nya kunskapsanspråk. Individuella dokument får i systemet sitt värde beroende på placering. (Radford & Radford 2005 s. 72).

För att förstå en ämnesdisciplin behöver man utöver sakkunskap också förstå ämnets diskurs, inom vilken kunskapsanspråken arrangeras, begränsas och legitimeras (Radford & Radford 2005 s. 72). Användares litteratursökning vid biblioteket är därför inte enbart en sökning efter information som fakta utan även ett sätt att placera sina kunskapsanspråk inom ett system av redan existerande kunskapsanspråk (Radford & Radford 2005 s. 73). Kunskapsorganiseringen är ett skapande av diskursiva formationer och mönster, Radford och Radford argumenterar för att både det praktiska arbetet som utförs av bibliotek och forskningen inom B&I borde inkludera ett strukturalistiskt eller poststrukturalistiskt perspektiv eftersom de diskursiva formationerna som skapas där har effekter för hur vi förstår omvärlden (2005 s. 75).

Radford och Radfords synsätt på bibliotek och den mening som skapas där blir relevant för denna uppsats för att förklara betydelsen av KvinnSams organisering av en kunskap som initialt varken benämndes som ett eget ämne eller värderades akademiskt. Det visar också på bibliotekets förmåga att ge mening och legitimitet till kunskapsanspråk baserat på ordnandet av dem.

1.5.5 Uppsatsens placering

Min utgångspunkt är att kunskapsorganisering och informationssökning sker i ett sammanhang begränsat av specifika diskurser kring kunskapsanspråk och epistemologiska sanningar. Ett vanligt analysätt som används för att diskutera hur diskurser påverkar organiseringen av kunskap är domänanalysen, där den historiska grunden och ämnets kunskapsanspråk undersöks. Vilken kunskap som ska organiseras, vilka texter som är att betrakta som vetenskapliga och vilka

ståndpunkter som kan få uttryckas inom informationssystem får konsekvenser för urval, resursbeskrivningar och dokumentåtervinning. Därför är det av stort intresse att också diskutera epistemologiska rötter när en domän ska beskrivas. Några mindre domänanalyser av feministisk kunskapsorganisation i ett svenskt sammanhang har gjorts. Däremot diskuterar de inte på allvar vare sig diskurser kring ämnesdisciplinen eller inom kunskapsorganisationen och förbiser därmed potentialen hos den epistemologiska och historiska aspekten av domänanalysen för att förstå en kunskapsdomän. De domänanalytiska studierna där epistemologi och historiska studier kan anses vara en del av analysen, har valt bort dessa aspekter till förmån för att beskriva hur ämnesdisciplinen och kunskapsorganisationen agerar och vad de består av i en samtida kontext. Att betrakta bibliotek som diskursiva formationer placerar kunskapsorganisationen i en aktiv position av möjligheter att beskriva världen som blir särskilt intressant för min undersökning.

2 Teori och metod

Teorin i den här uppsatsen syftar till att blottlägga de diskurser som beskriver KvinnSams roll för utvecklandet av genusvetenskap som ämne. Det diskursbegrepp som används bygger på Michel Foucaults poststrukturalistiska utveckling av det lingvistiska begreppet som diskuteras i avsnitt 2.1.2 *Foucaults diskursanalys och kunskapsyn*. Givetvis består arbetet med att bygga upp och institutionalisera ett ämne av flera aktörer och flera organiserade handlingar utöver att ha en samlad kunskapsbank. Därför är diskursperspektivet också behjälpligt i att avgränsa de aspekter av problemet som jag undersöker, utan att påstå att det utgör en full förklaring eller beskrivning av hur två komplexa sociala institutioner som bibliotek och akademi samverkar. De två teorier jag utgår från och som används som verktyg i analysen är båda fokuserade på dokumentens betydelse för biblioteket som social institution. Jack Andersens diskussion om kognitiv auktoritet har en diskursiv utgångspunkt där dokumenten är värdeladdade och att hantering och organisering av dem har makt att definiera och värdera kunskapen (2014 s. 217). Joacim Hanssons diskussion utifrån teorin om dokumentalitet och legitimitet har snarare ett inifrånperspektiv och förutsätter att dokument har en ontologisk status som förvaltas av biblioteket som social institution. Han hävdar vidare att dokument har en viktig styrande funktion i organisationen (2015 s. 6-7). Dessa två teorier tillsammans fungerar som verktyg i analysen för att kunna beskriva relationen mellan biblioteket och forskningen, samt vilket inflytande kunskapsorganisationen har över en ämnesdisciplins etablerande med avseende på kunskapslegitimitet. Där är både Andersens epistemologiska utgångspunkt och Hansson diskussion om materialitet relevanta.

För att kunna studera vilka händelser inom KvinnSams kunskapsorganisation som bidragit till att etablera genusvetenskapen som en ämnesdisciplin har ett historiskt tillvägagångssätt använts. Det är en metod som erbjuder ett öppet förhållningssätt till materialet och kräver att det tolkas i ett bestämt sammanhang, i detta fall utifrån de teoretiska perspektiv och begrepp som satts upp för undersökningen. Metoden används inte för att placera händelser kronologiskt utan snarare för att placera händelser i sammanhang. Urvalsprinciper och analys av materialet är därför själva kärnan i metoden. Det är alltså inte en metod som producerar något material, snarare handlar

arbetssättet om att avgränsa material och rama in det utifrån de teorier som valts ut för problemställningen.

2.1 Teoretiska utgångspunkter

Undersökningen riktar in sig på biblioteket som en aktiv deltagare i beskrivningen av världen, och därför är ett perspektiv som tar hänsyn till den ömsesidiga påverkan mellan den kunskapsorganiserade och kunskapsproducerande institutionen användbart. Det diskursiva perspektivet är användbart för att beskriva dels en extern verklighet som påverkat verksamheten och dess utveckling och dels interna diskurser inom verksamheten som motiverat och bestämt verksamhetens riktning. Läsningen av mitt material sker med en kvalitativ ansats vilket innebär att analysen lyfter fram de meningsskapande och betydelsebildande processer som kan utläsas i texten. Den kvalitativa textanalysen utgår från att det finns en social kontext som ger mening åt ting, fenomen och aktörer (Esaïsson et al 2017 s. 211). Vi organiserar kunskap i system för att kunna skapa mening och struktur bland information och meningen kan skifta och påverkas men också influera omgivande diskurser. För att kunna förstå den sociala kontexten kan diskursanalysen fungera som ett verktyg som belyser hur maktrelationer mellan aktörer påverkar den verklighetsbeskrivning som är gällande.

2.1.1 Diskursanalys

Det finns några varianter av diskursteori som påverkar hur den analytiskt appliceras. Gemensamt är att de intresserar sig för social praktik i relation till språkanvändning. Diskursanalysen är en typ av textanalys som även lägger vikt vid mänsklig praktik och därför innefattar både meningsskapande språk och betydelsebildande praktik (Esaïsson et al. 2017 s. 215). Det specifika för diskursanalysen är att den inkluderar kontext som en del av metoden. Det är vanligt att diskurs används som ett sätt att beteckna ett synsätt eller perspektiv, men för en diskursanalys krävs också en granskning av ontologiska och epistemologiska utgångspunkter (Bergström & Boréus 2012 s. 355). Diskursanalysen kan delas in i tre huvudsakliga inriktningar. Den första har ett poststrukturalistiskt perspektiv och förknippas främst med Michel Foucaults definition. Denna grundläggande inriktning har ett brett perspektiv och definieras som ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper och bestämmer vilka som kan uttala sig med auktoritet inom det. Även sociala praktiker är därför inkluderade som objekt i studier utifrån ett diskursteoretiskt perspektiv. Den anglosaxiska inriktningen, med Ernesto Laclau och Chantal Mouffe som förgrundsgestalter har starka kopplingar till strukturell lingvistik och fokuserar på en dekonstruktion av språket. Den tredje kallas för kritisk diskursanalys och är förknippad med en generell lingvistisk men också marxistisk ideologikritik (Bergström & Boréus 2012 s. 358).

2.1.2 Foucaults diskursanalys och kunskapssyn

Den diskursteori som jag i uppsatsen utgår från bygger i grunden på Michel Foucaults utveckling av det lingvistiska begreppet. Språkanvändning är viktig men inom diskursbegreppet ryms också social praktik och maktdimensioner. Foucaults vidareutveckling av diskursbegreppet skiljer sig från tidigare begrepp som till en början enbart innebar talad eller sammanhängande text och tillhörde det lingvistiska fältet. Foucault utvecklade begreppet till att inkludera språklig praktik. Enligt Foucaults diskursbegrepp begränsas inte diskurser av sociala

system utan finns i alla sociala praktiker. Det innebär att allt meningsskapande sker diskursivt (Bergström & Boréus 2012 s. 357). Två huvudsakliga begrepp, eller steg, inom diskursteorin är det arkeologiska angreppssättet och det genealogiska arbetssättet. I de arkeologiska studierna finns en skillnad mellan diskursiva och icke-diskursiva områden vilket senare upphävs i de genealogiska studierna. För det arkeologiska angreppssättet är diskursens inre former intressant med fokus på vilka vetenskapliga påståenden som görs inom en diskurs. Genom att studera vad som är vetbart under olika perioder kan den tidens erfarenheter och synsätt synliggöras. Det är relationerna mellan olika aktörers berättelser och vilka åsikter som artikuleras som är intressanta. Detta benämns som subjektpositioner, ett antal regler inom diskursen som bestämmer vilket socialt förhållningssätt som är lämpligt (Bergström & Boréus 2012 s. 359). Det genealogiska arbetssättet skisserar ett diskursivt fält med utgångspunkt i dagsläget och med syftet att beskriva den kunskap vi har på ett nytt sätt. Ett samtida fenomen jämförs med liknande fenomen från andra diskurser. I genealogin adderas maktaspekten. Studiet av diskursens möjlighetsvillkor fokuserar på anledningar till att ett fenomen studeras och de sociala praktiker och institutioner som kunskapen medför (Bergström & Boréus 2012 s. 360). I Foucaults installationsföreläsning vid Collège de France 1970, *Diskursens ordning*, förenas den arkeologiska och den genealogiska metoden första gången. Texten argumenterar utifrån hypotesen att

”...diskursproduktionen i varje samhälle på en och samma gång kontrolleras, väljs ut, organiseras och fördelas av ett visst antal procedurer vilkas roll är att avvärja dess makt och hot, att bemästra dess slumpmässighet och att kringgå dess tunga, skrämmande materialitet.” (Foucault 1993 s. 7).”

Funktionen av de dominerande diskurserna är att den framstår som självklar, men skapar en ordning av kontroll och är också därför ett objekt att kontrollera (Foucault 1993 s. 8). Den arkeologiska och genealogiska metoden tillsammans fokuserar på både den kunskap som konstituerar system av möjliga subjektpositioner och även de system som är konstituerade i termer av maktrelationer. För att undersöka hur KvinnSam som kunskapsorganisation samverkat med omgivande aktörer i etablerandet av genusvetenskap som ämnesdisciplin är både studiet av den institutionella maktens karaktär och de händelseserier som gjort den möjlig av intresse. Alltså både hur det skett och varför. Makten mellan subjekt i rådande diskurser är relationell och meningen, eller effekterna, kan inte förstås utan varandra. Att makten och meningen hos fenomen är relationell betyder att de inte kan existera utan att referera till varandra, för då går dem inte längre att förstå. Systemet av förståelse av, och kunskap om, fenomenen bildar ett diskursivt fält som upprätthåller vissa diskurser och stänger ute andra.

Maktaspekten är för Foucault sammanlänkad med kunskap och sanning, explicit i de genealogiska studierna men även implicit i de arkeologiska. När dessa två metoder möts skapas ett analysystem som tar hänsyn till både sociala praktiker inom diskurser och maktrelationer mellan dem. Detta innebär att makt och kunskap är två sammanlänkande fenomen som konstituerar varandra och skapar sociala relationer. Den etablerade sanningen är ett resultat av en maktkamp mellan diskurser. Maktens form tar sig i uttryck att den kontrollerar diskurser om

sanningen genom att förstärka vissa yttranden om den och diskvalificera andra (Haugaard 2002 s. 185). Det finns två sociala konflikter som är avgörande för kunskapsanspråken och där maktrelationer utövas både inom sig och mellan sig. Dels lokala konflikter inom maktsfären av kunskapsproduktion och sanningar och dels en djupare konflikt över den maktsfär som konstituerar kunskapsproduktion och sanning. Verktygen för kontroll är relationella eftersom de kräver en inordning i diskursen där subjektet också måste kontrollera sig självt till anpassning för att inte filtreras ut ur diskursen (Haugaard 2002 s. 186-187).

Ett sätt att kontrollera diskurserna är att bestämma vilka villkor som gäller för att få tillgång till diskursernas regler (Foucault 1993 s. 26). Funktionen för denna kontroll är att upprätthålla och skapa diskurser som fortsätter vara i omlopp inom regelverket, även om det regelverket är diffust (Foucault 1993 s. 28). Foucault skiljer på de vetenskapliga disciplinerna och läror. Båda två innebär att en diskursmängd, erkända sanningar, sprids och görs till allmän egendom dit individer kan bestämma sin tillhörighet och alltså anpassa sig efter diskursen. För en lära gäller att subjektpositionen ifrågasätts, till skillnad från de institutionaliserade vetenskapliga disciplinerna där innehåll eller form påverkas av diskursens kontroll och ifrågasättande. När subjektet talar, skriver eller formulerar ett yttrande som inte kan harmonisera med rådande diskurs så tas utestängningsmekanismerna i bruk. Samtidigt så ifrågasätter läran subjektens andra existerande tillhörigheter och förbinder individer mellan sig samtidigt som den särskiljer dem från övriga grupper (Foucault 1993 s. 31).

Synen på kunskap är hos Foucault etablerad kunskap som möjliggör eller begränsar positioner i maktrelationer. Det är den etablerade kunskapen som avgör vilka möjliga sanningar och vetenskaper som betraktas som legitima. Inom detta finns utrymme att motsätta sig det etablerade regelverket men betoningen i analysen ligger på det gemensamma och dominerande. Förändringar av diskurser kan studeras med långa tidsperspektiv, där man retrospektivt kan upptäcka diskursiva skiften kring kunskapsanspråk (Bergström & Boréus 2012 s. 362). De utestängningsprocesser som åsyftas styr vad som får talas om, när det får talas om och vem som får uttala det (Foucault 1993 s. 7). Ytterligare ett system för utestängning är motsättningen mellan sant och falskt som verkar inom ett historiskt, modifierbart och tvingande system (Foucault 1993 s. 11). Vad som anses vara kunskap, vad som är värt att veta, kategoriseras under den varianten av tvingande system. Sanningarna som framkommer är inte av tvingande karaktär, men däremot är sättet de skapas på förhand avgjort. Det institutionella stödet, inom bland andra bok-, publicerings- och bibliotekssystemen, av sanningar både förstärker och förnyar kunskapsanspråken. Däremot är inte praktiken kring det konstant. Beroende av hur kunskapen värderas, distribueras och fördelas, det Foucault kallar attribueras, kommer den att förändras. Den sanning och diskurs som utövas institutionellt har en tvingande makt över andra diskursformer (Foucault 1993 s. 13).

2.2 Teoretiska begrepp

Utöver det diskursanalytiska teoretiska perspektivet, som är ett övergripande sätt att betrakta materialet har också två teoretiska begrepp valts ut. Begreppen `kognitiv auktoritet` samt `dokumentalitet och legitimitet` används för att på ett mer konkret sätt klargöra processer och tillstånd som KvinnSams

kunskapsorganisation befunnit sig i under olika perioder. De har valts ut med idén om att förhållandet mellan KvinnSam och akademien idag är självklar men historiskt haft olika former. KvinnSams vetenskapliga inriktning på organiserandet av material skapar en nödvändig relation till den kunskapsproducerande institutionen. Hur verksamhetens organisationsform sett ut, och vilka effekter som uppstått på grund av detta är därför också en naturlig följd av att förhålla sig till en stor och etablerad organisation som universitetet och universitetsbiblioteket är. De två begreppen förklaras närmare i de två kommande avsnitten för att sedan användas som verktyg i analysavsnittet.

2.2.1 Dokumentalitet och legitimitet

Joacim Hanssons diskussion om dokumentalitet och legitimitet är utformad för att beskriva ett biblioteks organisering och har ett tydligt inifrånperspektiv. Diskussionen utgår från att sociala institutioner består av dokument som måste finnas för att institutionen ska kunna definieras ontologiskt. Det teoretiska ramverk som Hansson skapar syftar till att kunna analysera bibliotekens samtida verksamhet och att kunna förutse vilka riktningar de i framtiden kommer att ta. Artikeln är skriven i ljuset av de senaste årens behov av att omdefiniera bibliotekens funktion och roll samt styrning och syfte. Eftersom min undersökning snarare utgår från dagsläget och blickar bakåt i historien kan det tyckas bakvänt att använda sig av ett ramverk designat för att ringa in framtida riktningar. Den modell för dokumentens funktion som Hansson presenterar, som beskriver verksamheten inre uppbyggnad och även relationer mellan den och yttre aktörer, är av sådan karaktär att den kan användas som ett fristående ramverk. Detta ramverk är produktivt för att analysera bibliotekens kunskapslegitimerande funktion, inte bara i ett framåtblickande syfte utan också för att observera en historisk utveckling.

För det analytiska ramverk som Hansson grundar sig i är filosofen Marurizio Ferraris definition av konceptet *ontologisk dokumentalitet* centralt. Ferraris definition innebär att sociala institutioner i grunden är materiella och uppbyggda av dokument som utgör institutionens ontologiska status. Som kontrast nämner Hansson också Michel Foucault och Jacques Derrida som argumenterar för att sociala institutioner tillstånd är främst av diskursiv karaktär. Ferraris betonar att sociala institutioner kräver vissa dokument som bevisar att institutionen existerar. Ett exempel är nationalstaten vars existens förutsätter en specifik dokumentuppsättning som kartor, självständighetsförklaring, grundlagar etcetera. Hanssons användning av dokumentalitet skiljer sig från Ferraris eftersom hans uppfattning är att bibliotek inte betraktas som sociologiska institutioner utan att dokumentaliteten snarare rör organisatoriska och administrativa nivåer. Därför används begreppet konstituerande dokumentalitet som en motsvarighet till Ferraris ontologiska dokumentalitet, dock på organisatorisk nivå (Hansson 2015 s. 6).

Begreppet dokumentalitet delas i ramverket upp i två kategorier, konstituerande och performativ dokumentalitet. Hansson argumenterar för att sociala institutioner är materiella snarare än diskursiva då de är uppbyggda av dokument och utan dem existerar inte institutionerna (2015 s. 6). Konstituerande dokument är de ordningsregler som krävs för att en dokumentsamling ska kunna kallas bibliotek, på administrativ eller organisationsnivå, samt själva beståndet av dokument. Till att börja med krävs en samling dokument, må vara digitala eller

tryckta, men utan en sådan är det inte möjligt att göra anspråk på att kalla sig ett bibliotek (Hansson 2015 s. 7). Samlingen behöver dessutom organiseras professionellt genom exempelvis klassifikationssystem och katalogiseringsregler. Dessutom måste den vara tillgänglig för en definierad grupp användare. Utöver detta krävs också politiska beslut, ritningar över lokaler och juridiska beslut för att en dokumentsamling ska konstitueras som ett bibliotek (Hansson 2015 s. 7).

Den performativa dokumentaliteten består av dokument som skapar handling, aktiviteter eller relationer. De fungerar även som normerande komplement till de konstituerande dokumenten. Utöver att styra och påverka vilka handlingar som utförs inom en institution, såsom yrkesetiska regler eller verksamhetsmål, är det främst de performativa dokumenten som kan användas för att granska och utvärdera en institutions verksamhet (Hansson 2015 s. 6). För bibliotek är performativa dokument exempelvis guider för bibliotekets funktion, personalens förhållningsregler eller utåtriktade dokument som bibliotekets närvaro på sociala medier. De performativa dokumenten är allt det som bibliotekets aktiviteter skapar och som därmed beskriver dess konkreta verksamhet (Hansson 2015 s. 8).

Legitimiteten delas i ramverket också upp i två olika kategorier, intern och extern legitimitet. Den interna legitimiteten består av identitetsskapande processer inom den institutionella verksamheten. Stark intern legitimitet kopplas till om samling och service inom biblioteket definieras av professionella kriterier och etiska riktlinjer samt överensstämmer med resursbehovet utifrån (Hansson 2015 s. 7). Den externa legitimiteten betraktas som stark när biblioteket ingår i beskrivningar av demokratisk utveckling, ett ”gott liv” eller har en tydlig plats i ett större sammanhang, som på ett universitet (Hansson 2015 s. 7).

För att kunna diskutera innebörden av vilken kategori av dokumentalitet ett bibliotek placerar sig i ska det kombineras med legitimitetsbegreppet (Hansson 2015 s. 7). För att visualisera detta har Hansson också skapat en fyrfältsmodell för att lättare kunna beskriva hur ett biblioteks dokumentaliteter förhåller sig till de två typerna av legitimitet (Hansson 2015 s. 9).

Tabell 1. Fyrfältsmodell av förhållandet mellan dokumentalitet och legitimitet. (Min översättning från engelska samt min visuella modifiering av fälten. För originaltabell se Hansson 2015 s. 9).

Stark konstituerande dokumentalitet + hög grad av intern legitimitet	Stark performativ dokumentalitet + hög grad av intern legitimitet
Stark konstituerande dokumentalitet + hög grad av extern legitimitet	Stark performativ dokumentalitet + hög grad av extern legitimitet

I ett långt historiskt perspektiv har biblioteken befunnit sig i en position av både stark konstituerande dokumentalitet och hög grad av intern legitimitet, definierade av innehållet i sina samlingar, organiseringen av dokumenten och principer för förvärv. Detta skiftade mellan den senare delen av 1800-talet och den tidiga delen av 1900-talet då offentliga bibliotek började inrättas på ideologiska grunder. I ett svenskt sammanhang finns en tydlig koppling mellan det ideologiska och faktiska framväxandet av en välfärdsstat och antal offentliga

bibliotek. Denna typ av bibliotek karaktäriseras av stark konstituerande dokumentalitet och hög extern legitimitet enligt Hansson (2015 s. 9). De avgörande faktorerna för detta är de politiska dokument som beskriver och bestämmer bibliotekens funktion kombinerat med en politisk ambition om bibliotekens demokratiska och jämlika uppdrag i samhället (Hansson 2015 s. 9). Sedan 1980-talet har både de svenska folkbiblioteken och universitetsbiblioteken skiftat form. Dokumentalitet har skiftat från att vara konstituerande till att vara främst performativ. Samtidigt har den externa legitimiteten ökat i betydelse för folkbiblioteken men universitetsbiblioteken har behållit en hög nivå av intern legitimitet (Hansson 2015 s. 9-10). De huvudsakliga faktorerna som påverkar bibliotekens skiften mellan dessa olika kategorier är ideologisk samhällsriktning, teknikutveckling och normer kring kollektivism och individualism (Hansson 2015 s. 11). En starkt bidragande faktor, tillsammans med den tekniska utvecklingen, till att dokumentaliteten har skiftat från att vara främst konstituerande till att vara främst performativ är införandet av New Public Management i offentliga verksamheter under 1980-talet (Hansson 2015 s. 9). Innebörden av detta är att offentliga verksamheter styrs och organiseras likt ett företag med fokus på ekonomisk vinst snarare än demokratiska principer och integritet. Skiftet har också inneburit en förflyttning i legitimitet, från en hög grad intern till en hög grad extern legitimitet. För folkbiblioteken har dessutom en förflyttning i dokumentalitet skett, från konstituerande till performativ dokumentalitet. Tidigare definierades biblioteket av sin samling och idéerna om vad samlingen innebar. Dokumenten representerade auktoritet på varierande sätt, genom sina kunskapsanspråk eller genom den kulturella ledning som biblioteket hade som uppgift att förmedla till allmänheten. Det samtida folkbiblioteket har starkt fokus på social interaktion och *information literacy* och fungerar snarare som en vägledare bland digital information. Det starka fokuset på biblioteket som social mötesplats har förflyttat folkbiblioteket till att nästan enbart vila på extern legitimitet (Hansson 2015 s. 10). Till skillnad från folkbiblioteken har de akademiska biblioteken behållit en hög grad av intern legitimitet. Grunden i att den interna legitimiteten fortfarande dominerar går delvis att finna i de arbetsuppgifter som bibliotekarierna utför och innebörden av dem, exempelvis bibliometriska undersökningar, vilket medför en yrkesidentitet och självbild som bygger på intern legitimitet. De användare som efterfrågar tjänster kommer från universitetets ledning vilken placerar biblioteket i en central position för kommunikationen inom den akademiska sfären (Hansson 2015 s. 10).

Den här analytiska modellen används för att beskriva hur bibliotekens legitimitet skiftar i kombination med vilken dokumentalitet de är knutna till och består av. Med hjälp av ramverket och ovan nämnda exempel för analytisk applicering kan förändringar i KvinnSams organisering över tid beskrivas. Även de faktorer som påverkat förändringen och de konsekvenser som verksamhetens olika positioner inom fyrfältsmodellen fått kan beskrivas i termer av dokumentalitet och legitimitet.

2.2.2 Kognitiv auktoritet

Till skillnad från Hanssons (2015) diskussion som utgår från att sociala institutioner består av dokument som definierar dess existens ontologiskt betonar Andersen de diskursiva funktionerna. Andersen beskriver samspelet mellan den akademiska organisationen och kunskapsorganisationen som en större relation bortom standarder, tekniker och regler (2004 s. 2). Hanteringen och

organiseringen av kunskap sätter normer för vad som är kunskap, vilken kunskap som finns och hur man får tillgång till den. Andersen för i sin avhandling *Analyzing the role of knowledge organization in scholarly communication: an inquiry into the intellectual foundation of knowledge organization* en utvecklad diskussion om hur bibliotekens roll sträcker sig bortom standarder och system och ingår i den sociala organisationen³, något som B&I-forskningen ofta bortser från (2004 s. 3). Den sociala organisationen anses vara auktoritativ inom sitt ämnesområde och kunskap producerat inom den har därför också kunskapsauktoritet. Uppgiften att strukturera, benämna och ordna dokument innebär att biblioteken måste förhålla sig till de värdeladdade dokumenten, och göra beskrivningar av dem som reflekterar dess innehåll, i ett sammanhang som påverkas av kunskapsproduktionen och dess auktoritet (2004 s. 5-6). För att tydliggöra dokumentens värdeladdning använder Andersen begreppet *kognitiv auktoritet*, besläktad med begrepp som tillit, pålitlighet och trovärdighet som inom B&I främst innebär källkritisk granskning, val av informationsresurser och referenser (2004 s. 12). Slutsatsen från Andersens diskussion är att kunskapsorganisationen har både en reflexiv och aktiv del i kunskapsproduktionen och är bidragande i tillskrivningen av kognitiv auktoritet till vetenskapliga dokument (Andersen 2004 s. 217). För att kunna definiera vilken betydelse ett dokument har måste kunskapsanspråken utvärderas i relation till det vetenskapliga sammanhanget de befinner sig i, de diskurser som råder inom den sociala organisation de tillhör. Kunskapsorganisation är också en bidragande aktör i skapandet av diskurser inom den sociala organisationen och därför är relationen dem emellan avgörande för kunskapskommunikationen (Andersen 2004 s. 222). Dokumenten är formade av diskursen inom den ämnesdisciplin de produceras inom och samtidigt förstärkande av den (Andersen 2004 s. 223).

Andersens redogörelse för konceptet *kognitiv auktoritet* bygger på flera andra teoretikers idéer som kommer från olika vetenskapliga discipliner. Konceptet kognitiv auktoritet inom B&I-fältet introducerades av Patrick Wilson. Begreppet beskriver varför vi väljer att lita på kunskap från, och låter oss påverkas av, vissa aktörer och inte andra (Wilson 1983). När distansen mellan oss och en händelse är stor i tid och/eller rum blir vi beroende av sekundär information om den och därför måste vi kunna lita på att informationen är trovärdig. Därmed är vi beroende av information från kognitiva auktoriteter som vi inte har anledning att kritiskt ifrågasätta (Andersen 2004 s. 11). Andersen diskuterar också auktoritetsbegreppet utifrån Friedrich Engels argumentation att auktoritet är nödvändigt för alla sociala organisationer och att tillit är en del av den auktoriteten. Andersens tolkning är att den sociala organisationen är beroende av tillit till auktoriteter för att fungera (2004 s. 13-14). Att sociala institutioner skulle vara kognitiva auktoriteter grundar sig i Anthony Giddens teori om att tillit är grundläggande för moderna institutioner. Detta eftersom det är system av teknisk och professionell kompetens som organiserar material och de miljöer vi lever i, något som Giddens benämner som expertsystem (1990). Centralt för expertsystemen är att de kräver tillit för att fungera och därmed gör Andersens tolkningen att de både är kognitiva auktoriteter och sociala institutioner (2004 s. 13). Eftersom dokument används för att strukturera och upprätthålla sociala

³ Social organisation är ett brett begrepp men syftar i avhandlingen främst på akademiska ämnesdiscipliner som social organisation (Andersen 2004 s. 4).

institutioner existerar också en relation mellan dokumenten och de system de används inom (Andersen 2004 s. 14).

Andersens utgångspunkt är att det i samhällen alltid funnits institutioner som utövar kognitiv auktoritet och att de är nödvändiga för social organisation (2004 s. 12) samt att det i många fall är dokument som upprätthåller, strukturerar och stödjer organisationen (s. 14). Kunskapsorganisationen, eller bristen på detsamma, styr vilka dokument som sparas, beskrivs och tillgängliggörs och därför är kunskapsorganisation också en teori om hur kunskap materialiseras i form av dokument och tillgången till dem (Andersen 2004 s. 15). Vetenskapen är ett exempel på en social organisation som utövat kognitiv auktoritet i västeuropeiska samhällen sen 1600-talet och är en av de huvudsakliga kognitiva auktoriteterna med inflytande över flera delar, eller sociala organisationer, i samhället (Andersen 2004 s. 15). För att placera sig som en kognitiv auktoritet i samhället krävs att kunskapsproduktionen gör legitima kunskapsanspråk. Andersen baserar vetenskapens roll i samhällssystemet på Richard Whitleys synsätt där vetenskapen är en arbetsorganisation som syftar till att kontrollera och producera kunskap för samhället (2004 s. 15-16). En viktig aspekt av detta är att den producerade kunskapen naturligt och konstant kommer att ersättas med nya produkter. För att kontrollera och organisera de nya produkterna krävs ett system av ryktbarhet, *reputational system*, där interna normer inom den sociala organisationen avgör en forskares eller en disciplins status. De kollektiva standarder som finns inom en ämnesdisciplin för teoribildning, metod och referenser, används för att skapa tillit till den producerande kunskapen och är därför kopplade till kognitiv auktoritet. Systemet av ryktbarhet har även en retorisk aspekt eftersom en ny produkt (till exempel en publikation) måste utvärderas och godkännas inom den vetenskapliga institutionen, vilket sker genom argumentation (Andersen 2004 s. 17). Inom vetenskapen är det vanliga tillvägagångssättet för att bedöma kunskapsanspråk som godkända att referera till publikationer i vetenskapliga tidskrifter eller monografier vilket gör att dokumenten representerar och reproducerar statusen inom den sociala organisationen (Andersen 2004 s. 17). Tillsammans skapar normerna kring produktionen av kunskap och kommunikationen av den ett system av kognitiv auktoritet där produktionen av dokument är central för organisationens position i termer av ryktbarhet och därmed materialiseras den kognitiva auktoriteten i dokumenten. Dokument är utifrån det här synsättet ett verktyg för att kommunicera information men de reproducerar också ideologi och därmed social organisation.

Eftersom det även produceras kunskap som inte genomgår de rutiner uppsatta av de vetenskapliga institutionerna måste kunskapsorganisationen också resonera kring legitima kunskapsanspråk och hur produktionen gått till. Användaren som söker information måste lita på att det informationssystem som tillämpas är pålitligt och att urvalet och beskrivningarna av dokumenten också är tillförlitliga. Kunskapsorganisationen har därför en bidragande roll i att tillskriva dokument kognitiv auktoritet (Andersen 2004 s. 19). Ett dokument består redan vid produktion av ett antal kognitiva auktoriteter som skapas inom det vetenskapliga kontrollsystemet, exempelvis genom val av metod och teori som använts. Kunskapsorganisationens roll och möjligheter att skapa kognitiv auktoritet är därför inte självständig men genom beskrivningen och organiseringen av

dokumenten kan den förstärka eller karaktärisera de kunskapsanspråk som görs (Andersen 2004 s. 127).

För att placera bibliotekets samhällliga roll refererar Andersen till Jürgen Habermas teori om den offentliga sfärens funktion som mellanhand mellan staten och den privata sfären. Den offentliga sfären består av privatpersoner som tillsammans skapar offentligheten och därifrån påverkar politiskt (2004 s. 73). Den kommunikation som sker i det offentliga är en dialog mellan det privata och det statliga som materialiseras via dokument, såsom juridiska dokument, opinion i media eller litteratur (Andersen 2004 s. 75). Att organisera kunskap i informationssystem är därför både en socialt och politiskt diskursiv handling. De diskussioner och förhandlingar som pågår i det offentliga materialiseras i dokumenten. Därmed placeras kunskapsorganisationen i en sociopolitiskt betydelsefull position där dessa förhandlade ståndpunkter kommuniceras (Andersen 2004 s. 79). Kunskapen organiseras inom de sociala strukturer som råder vilket också påverkar hur de kan återfinnas av användaren. Möjligheterna att granska och beskriva dokument utifrån dess innehåll och kunskapsanspråk placerar kunskapsorganisationen i en position som kan förstärka eller motsäga den kognitiva auktoritet som dokumenten redan innehar. De kunskapsanspråk som ett dokument innehåller verkar inom ämnesdisciplinernas rådande diskurser, som också påverkas av kunskapsorganisationens beskrivningar av dokumentens innehåll (Andersen 2004 s. 222). Dokumenten fungerar som en kommunikation mellan den statliga sfären och den privata sfären genom att vara en materiell mellanhand värdeladdad med auktoritet kring kunskapsanspråk. Kunskapsorganisationens uppgift är att kommunicera värdeladdningen genom att organisera dokumenten. Dokumenten producerade i enlighet med de vetenskapliga kraven inom akademien består redan av en, eller ett antal, kognitiva värdeladdningar. Kunskapsorganisationen kan karaktärisera dessa genom beskrivningen och placera dem i sitt system av sammanhang för att förstärka laddningen.

Den kognitiva auktoriteten har betydelse för hur dokument hanteras men är också ett diskursivt fält att förhålla sig till som legitimerar viss kunskap och diskvalificerar annan. Särskilt betydelsefullt är detta diskursiva fält för att beskriva KvinnSams relation till akademien genom organiserandet av kunskap inom en ämnesdisciplin som till en början inte fanns formulerad som ett ämne av akademien, den sociala institution som kontrollerar kognitiv auktoritet. Att KvinnSams verksamhet senare upptas inom Göteborgs Universitetsbibliotek påverkar därför den kognitiva auktoritet som dokumenten kan förmedla. De vetenskapliga institutioner som förstärker eller begränsar kunskapsanspråk har ett diskursivt inflytande över vad som kan studeras och därför också vad som är giltiga sanningar. Den position som KvinnSams verksamhet har haft gentemot den sociala institutionen av vetenskapsproduktion är därför viktig att inkludera i analysen eftersom den beskriver de villkor som verksamheten har haft att förhålla sig till.

2.2.3 Tillämpning av teori

Eftersom diskursanalysen är en metod som ibland inkluderar relativt vaga begrepp, som makt, och diskurser anses existera i alla sociala praktiker så är en förklaring av hur diskursanalysen ska tillämpas på mitt studieobjekt lämpligt. Det krävs också en förklaring av hur den samspelar med valet av teoretiska

begrepp. För att analysera diskursens effekter föreslår Foucault tre funktioner att fokusera på, ifrågasättande av viljan till sanning, återge diskursen dess händelsekaraktär samt upphäva dess betecknande makt (1993 s. 36). För detta föreslås några metodkrav och fyra begrepp för analysen, händelse, serie, regelbundenhet och möjlighetsvillkor. Att analysera specifika och avgränsade händelser är för den delen inte en motsats till att ha ett långt tidsperspektiv. Genom att analysera en händelse ner till enskilda dokument kan fenomen som har konsekvenser över långa tidsperioder beskrivas. Denna händelse bör beskrivas utifrån vilken serie av händelser den ingår i, fenomenets regelbundenhet och vilka villkor, eller möjlighetsvillkor, fenomenet varit beroende av (Foucault 1993 s. 38-39). Händelser får effekter först när de är materiella och betraktas därför inte som handlingar eller egenskaper utan snarare som effekter av materiell spridning. De serier som ska studeras är i första hand inte kronologiska händelser utan de diskursbrott under perioden som skapar nya positioner inom diskursen (Foucault 1993 s. 40-41). Regler för hur diskursanalysen ska tillämpas definieras inte noggrannt i Foucaults arbete. Funktioner och begrepp är sammanlänkande relationellt snarare än fristående objekt med regelverk för tillämpning. Genom att ta avstamp i en nutida kontext och historiskt titta på de händelser som lett fram till dagsläget kan diskursiva händelsers relationer identifieras och då också vittna om orsaker eller konsekvenser till diskursförändringar.

Eftersom händelser anses få effekt först när de är materiella är det diskursiva händelser i mitt material som jag specifikt kommer att söka efter. De är framförallt aktuella att läsas med vägledning av Foucaults idé om att kunskap förändras beroende på hur den värderas, distribueras och fördelas (1993 s. 13). Diskursperspektivet är särskilt användbart för studiet av KvinnSams positioner i relation till andra aktörer då förändringar i hur fenomen beskrivs och definieras, vilket medför konsekvenser för hanteringen av dem, kan upptäckas. Det avslöjar vilket handlingsutrymme och vilka möjlighetsvillkor KvinnSams verksamhet har förhållit sig till och även de handlingar och möjligheter som KvinnSams kunskapsorganisering bidragit med. Däremot krävs en kombination med mer konkreta teorier för att kunna avgränsa och definiera det diskursiva område som ska studeras. Foucaults teori om diskurser och synen på kunskap som skapande av legitima beskrivningar av verkligheten används som en grundläggande syn på hur sociala institutioner, aktörer och kunskapsproduktion samverkar för att begränsa eller tillåta sociala uttalanden. För att vidare kunna konkretisera vilket socialt område som är betydelsefullt att studera för mitt syfte kombineras diskursperspektivet med begreppet kognitiv auktoritet som avgränsar studieområdet till att gälla den kunskapsproducerande samhällseliga sfären. Till den hör också de sociala institutionernas utformning och genom Hanssons teori om dokumentalitet och legitimitet kan dessa beskrivas i materiella termer vars diskursiva effekter sedan diskuteras.

Andersens utveckling av teorin om kognitiv auktoritet har redan en diskursiv grund med fokus på institutioner som sociala organisationer och stor vikt läggs vid hur kunskap blir legitim. Hanssons diskussion kring dokumentalitet och legitimitet kan inledningsvis ses som kontrasterande till synen på institutioner som sociala och diskursiva eftersom den i första hand sätter institutioner som materiella där den ontologiska statusen är en skapande kraft. Med hjälp av diskursanalysen kan teorierna kombineras eftersom de händelseserier som är

diskursproducerande får effekter och kan studeras när de får ett materiellt uttryck. Här ses materiella dokument som effekter av en serie diskursiva händelser som dessutom i sin tur initierar ytterligare diskursiva händelser eller handlingar. Att Hanssons definition av institutioner som uppbyggda på materialitet behöver inte diskvalificera ett diskursanalytiskt förhållningssätt eftersom det är effekterna och betydelsen av materialiteten som är intressant för denna studie. Samtidigt påverkas möjligheterna att formulera och värdera kunskap och trovärdigheten i handlingen av en organisations position inom den kognitiva auktoritetens fält. Denna position kräver materiell dokumentalitet för att formuleras som en legitim aktör. Även organiserandet av kunskapsbärande dokument betraktas som materiella manifestationer av diskursiva uttalanden om giltiga sanningar. Andersens utveckling av teorin om kognitiv auktoritet fungerar som vägledande för vilka effekter dessa diskursiva händelser har haft i ett institutionellt sammanhang och vilken roll samlingarna haft i relation till akademien. Teorin ligger nära Foucaults resonemang om maktpositioner som kan diskvalificera eller förstärka kunskapsanspråk. I detta har akademien som social institution ett stort förtroende som kunskapsproducent med ett regelverk för hur denna kunskap får skapas och riktningar för vilken kunskap som kan skapas. Därtill är kunskapsorganisationen en instans som värderar och beskriver de materiella produkterna av kunskapen vilket möjliggör ett handlingsutrymme för att förstärka eller omformulera kommunikationen av kunskapen. I analysen betraktas det empiriska materialet, tillsammans med de konkreta koncepten för dokumentalitet och dess legitimerande effekter, som fysiska manifestationer av diskursiva händelser. Den kognitiva auktoriteten är därtill ett nödvändigt diskursivt fält att förhålla sig till vid kunskapsproduktion eller kunskapsorganisation.

För studien är det relevant att betrakta materiella effekter som produkter av en diskurs gällande möjlig kunskap. Vidare är dokument bärare av legitimitet och ontologisk status som exempelvis konstituerar en organisation. Sådana dokument har också en påverkan på vilka handlingar som kan utföras och hur de uppfattas av omgivande aktörer. Därför är det av vikt att spåra den historiska dokumentaliteten för att studera vilka effekter den haft för möjligheten att delta i diskursiva sammanhang.

2.3 Metod

Eftersom problemformulering och frågeställningar berör de historiska händelser som föregått KvinnSams nuvarande form var en historisk metod ett naturligt val för genomförandet av analysen. De teoretiska utgångspunkter som satts upp för studien förutsätter också att det finns en längre tidslinje att studera för att slutsatser ska kunna dras och för att viktiga diskursiva händelser ska bli synliga. Metoden innebär ett sökande i historisk dokumentation efter händelser som i en nutida kontext tolkas som meningsfulla. Eftersom materialet redan existerar och formen för det därför ligger bortom kontroll är det öppna förhållningssättet som den historiska metoden erbjuder ett sätt att ta tillvara på det som materialet kan berätta eftersom det inte finns någon styrning i produktionen av det. Det som styr tolkningen av materialet blir istället de teoretiska utgångspunkter och verktyg som utarbetats för att kunna besvara undersökningens problem- och frågeställning.

2.3.1 Historisk metod

Historiska undersökningar skiljer sig från andra metoder inom B&I eftersom gränsen mellan material och metod är oskarp och mängden ämnen den kan appliceras på är i det närmaste obegränsat. Att använda historia som en metod innebär alltid att en händelse eller företeelse endast kan bli delvis beskriven och utgör en naturlig avgränsning av undersökningen. Det material som finns bevarat och är tillgängligt avgör vilken kunskap som är möjlig om det historiska fenomen man vill beskriva. Variabler för undersökningen är inte heller möjliga att kontrollera utan är beroende av materialet vilken ytterligare bidrar till att den historiska metoden är problematisk att formulera. Däremot är möjligheterna för historiska undersökningar i det närmaste obegränsade gällande ämnesval och anknytande material. Att välja vilka detaljer som ska inkluderas i berättelsen och vilka som ska uteslutas är också en del av metoden som är beroende av den bedömning av relevans som görs. De principer och kriterier som används i insamlandet av material och i urvalsprocessen är därför centrala för undersökningens riktning. Redovisning av tillvägagångssättet är därför en del av den historiska metoden (Morgan & Wildemuth 2009 s. 148-154).

Det historiska metodens fokus på att händelser, eller serier av händelser, är sociala till sin karaktär betonar ett förhållande av orsak och verkan för analysen. Metoden är inte ett sätt att beskriva och placera händelser kronologiskt utan snarare att analysera och förklara historiska händelser i ett sammanhang (Buchanan & Stilwell 2012 s. 2).

2.3.2 Metodens begränsningar

Eftersom historisk dokumentation, om än i detta fall relativ modern, är det källmaterial som används är materialet ofullständigt jämfört med om den här studien fokuserade på en nutida analys av kunskapsorganisationens påverkan på akademiska ämnen.

Alan Bryman (2011) nämner några kriterier att ta i beaktande när man använder sig av dokument som datakälla i kvalitativa undersökningar. De dokument som produceras av organisationer räknar Bryman som officiella dokument från privata källor och påpekar att även om autencitet och meningsfullhet oftast kan bekräftas så är trovärdighet och representativitet svårare kriterier att kvalitetsbekräfta. Representativitet syftar i sammanhanget till att säkra att alla relevanta dokument har tagits i beaktande (Bryman 2011 s. 497). Källmaterialet som används bedöms vara trovärdigt, eftersom de är i original och nedtecknade under eller efter möten diskuteras. Mer problematiskt är däremot omständigheterna kring dokumentens produktion. Även om dokumenten är av officiell karaktär så innebär det inte att de ger en objektiv beskrivning eller fullständig beskrivning av vad som föregått besluten. Gällande verksamhetens inre dokumentation tolkas trovärdigheten i undersökningen främst som en osäkerhet kring de diskussioner som pågick under de möten och samtal som resulterade i officiella dokument. Visserligen bär de ibland spår av oenigheter men textens konkreta resultat innebär en överenskommen samlad bild av diskussionerna och saknar beskrivning av hur samtliga deltagare uppfattat situationen. Eftersom analysen inte tar hänsyn till individnivå utan snarare fokuserar på den materiella textens effekter är inte trovärdigheten ett hinder för analys men kan vara aktuellt att ha i åtanke. Angående representativiteten så finns det givetvis en osäkerhet kring dolda relevanta källor. Verksamheten som

undersöks var länge ideellt driven och vid en genomgång av arkivet som innehåller källmaterialet finns vissa, få men likväl, luckor i dokumentationen. Viktigt att ha i åtanke är alltså att inte göra anspråk på att ha en samlad bild av de historiska händelserna som dokumenten vittnar om. Delar av materialet saknar också datering samt beteckning. Utifrån innehållet i dem går det att placera dessa i ett ungefärligt tidssammanhang och även identifiera vilken typ av dokument det rör sig om men osäkerheten kvarstår.

2.4 Material och urval

Det insamlade materialet som ligger till grund för analysen består av tryckta källor från KvinnSams eget handskriftsarkiv, publicerade berättelser från verksamma bibliotekarier och svensk dagspress. Samtligt arkivmaterial som använts i uppsatsen finns att tillgå vid KvinnSams handskriftsarkiv i Göteborg. Individuella dokument är dock oförtecknade varvid en beskrivning av dem har gjorts för att underlätta återsökning. Referenser till de dokumentmappar där dokumenten förekommer anges, i överensstämmelse med den nuvarande strukturen av arkivmaterialet. Detta enligt Riksarkivarieämbetet rekommendationer för referenser (2017).

Materialet delades upp i tre tematiska delar vid urvalet för att täcka in officiella former för verksamheten, vittnesmål inifrån verksamheten och händelser som berättar något om omvärldens bild av verksamheten. Den första delen består av dokument av officiell karaktär. Kvinnohistoriskt Arkiv har sedan stiftelsebildningen fört egen dokumentation av sin verksamhet i form av verksamhetsberättelser och protokoll över styrelsemöten och årsmöten. Genom föreningens egenskapade dokumentation framgår mål, samarbeten och interna diskussioner. Dokumenten vittnar om interna diskussioner kring riktningar för verksamheten och strategier för att föra dialog med yttre aktörer som att påverka politiker och allmänhet till att finansiera och legitimera verksamheten. Dessutom kan diskussioner kring arbetets karaktär och verksamhetens målsättning under olika perioder urskiljas vilket berör föreningens självuppfattning och relationer till andra verksamheter som de ingår samarbeten med, däribland universitetet. Dessa primärkällor ger information om verksamhetens utveckling från ett internt perspektiv men också vilka relationer som funnits till andra aktörer såsom akademien, Göteborgs universitetsbibliotek, forskare, allmänhet och politiska organisationer. Materialet möjliggör en läsning av verksamhetens dokumentalitet under den tidsperiod då samlingarna gick under namnet Kvinnohistoriskt Arkiv. Vissa luckor i materialet förekommer då dokument saknas i handskriftssamlingen. Till viss del har Kvinnohistoriskt Arkivs dokumentation kunnat användas för att beskriva de Kvinnohistoriska samlingarna, då arkivet kvarstod som parallell verksamhet och fortsatte sin dokumentation. Till detta har Göteborgs Universitets årsberättelser adderats för perioden efter 1971 då arkivet införlivades i universitetsbiblioteket och bytte namn till Kvinnohistoriska samlingarna.

En annan typ av material som använts är texter skrivna av bibliotekarier som varit verksamma vid samlingarna. Deras beskrivningar av arbetet är en källa till personligt betonade uppfattningar om verksamheten ur ett inifrånperspektiv som är av betydelse för att förstå värden och föreställningar inom verksamheten och därefter kunna dra slutsatser om verksamhetens interna legitimitet. De verksamma bibliotekarierna vid Kvinnohistoriskt Arkiv författade och

publicerade tillsammans med forskare inom kvinnovetenskap en skriftserie som består av dels uppsatser, förteckningar över arkivets bestånd och dels en återblick på verksamhetens utveckling. Den senare delen är av intresse för uppsatsen då verksamhetshistorien berättas av de då aktiva och beskrivs på ett mer reflekterande sätt än de mötesprotokoll och andra verksamhetshandlingar som finns tillgängliga. Även detta material har ett inifrånperspektiv men representerar kommunikation mellan verksamheten och omvärld då skriftserien inte endast är för intern läsning.

Utöver föreningsdokumentationen och berättelser från bibliotekarier har också omnämmanden om verksamheten i svensk dagspress och även i svenska tidskrifter insamlats i syfte att beskriva en extern syn på samlingarna. Detta för att kunna göra observationer om det diskursiva klimat som verksamheten befunnit sig i. Syftet med att använda dagspress är att undersöka om någon debatt kring samlingarna pågick i offentligheten under etableringen av dem. Detta för att kunna avgöra hur civilsamhället ställde sig till samlingarnas syfte och deras legitimitet. Materialet består delvis av insändare som kommenterar samlingarna ur olika vinklar samt en del reportage och bidrar med en extern blick på verksamheten och går att följa under en lång tidsperiod.

2.4.1 Materialinsamling

Materialinsamlingen har genomförts med problemformulering, frågeställning och teoretisk ram som bakgrund. För att studera en verksamhets förändring i termer av dokumentalitet krävs material som vittnar om ontologisk status men också inriktning på de samlingar som kunskapsorganisationen har byggt och förvaltat. De dokument som konstituerar en organisation i form av stadgar, mötesprotokoll och verksamhetsberättelser är då av stor betydelse. För att få tillgång till dessa har handskriftsarkivet vid Humanistiska Universitetsbiblioteket i Göteborg där KvinnSams verksamhet är placerad, uppsökts, där Kvinnohistoriskt Arkivs dokumentation finns bevarad. Den är inte fullständig och alla dokument är heller inte daterade men dessa dokument har utgjort en stor del av det empiriska materialet för studien. Vid läsning och urval av dokument har framförallt organisatoriska former, eller diskussioner om dessa valt ut för att kunna analyseras utifrån *dokumentalitet och legitimitet*. Under läsningen har också texter som diskuterar samlingarnas karaktär och relationen till den akademiska institutionella miljön betraktats som särskilt intressanta med avsikten att analysera dessa utifrån begreppet om *kognitiv auktoritet*. Efter 1971 uppgick Kvinnohistoriskt Arkiv i Göteborgs Universitetsbibliotek, och bytte namn till Kvinnohistoriska samlingarna, och därmed skedde en stor och betydelsefull organisationsförändring. Stiftelsen bestod dock som en stödverksamhet till Kvinnohistoriska samlingarna, och fortsatte sin organisatoriska dokumentation. I årsberättelserna för Göteborgs Universitetsbibliotek från 1971 och framåt finns vissa utsagor om Kvinnohistoriska samlingarnas verksamhet men de är inte lika noggrant dokumenterade som texterna producerade av Kvinnohistoriskt Arkiv. Dessa årsberättelser ger dock en beskrivning av det sammanhang som samlingarna befann sig i efter införlivandet med universitetsbiblioteket och är därför intressanta med det diskursanalytiska perspektivet och i termer av legitimitet och kognitiv auktoritet. Jämsides med årsberättelserna från universitetsbiblioteket finns också stiftelsen Kvinnohistoriskt Arkivs parallella dokumentation som

beskriver verksamheten mer ingående och där inkluderas även utsagor om Kvinnohistoriska samlingarna.

Vittnesmål från bibliotekarier som varit verksamma inom organisationen är en tvådelad kategori. Arkivmaterialet betraktas som ett sådant vittnesmål och det gör även texter publicerade av Kvinnohistoriskt Arkiv som beskriver verksamheten. 1984 kom den sista delen av skriftserien om Kvinnohistoriskt Arkiv och däri går att läsa Beata Losmans och Margareta Benners utsagor om arkivets historia, båda aktiva vid Kvinnohistoriska samlingarna. I en inledande del av Losmans text skriver hon ”Med tanke på allt kvinnoarbete, inte minst inom det vetenskapliga området, som aldrig värderats efter förtjänst helt enkelt därför att ingen skrivit om det i tid, kan det vara skäl i att skriva sin egen historia” (1984 s. 4). Citatet karaktäriserar texten som är byggd på dels samma arkivmaterial som använts till denna uppsats och dels på personliga minnesbilder. Benner skriver i sin text att ”...jag kan bara försöka skissera den [verksamhetens tidigare historia] med ledning av vad jag hört berättas om ursprunget till den nuvarande verksamheten.” (Benner 1984 s. 17). Att inkludera dessa två texter som vittnesmål om verksamheten ger ett subjektivt inifrånperspektiv på dess historia. Det vittnar om hur de uppfattade den verksamhet de själva ingick i utifrån en historisk kontext, relativt snart efter att samlingarna bytt både organisationsform och status. Dessa texter får i ett nutidsperspektiv själva betraktas som historiska. I läsningen av berättelserna har fokus legat på den mening de tillskriver händelser i verksamhetens historia och ses som personliga reflekterande utsagor om verksamhetens relation till akademi och omvärld.

Initialt betraktades pressmaterial om KvinnSams historiska utveckling som centralt för att genom det kunna göra en bedömning av det omgivande sammanhanget och beskriva en extern blick på verksamheten. Materialet visade sig ge begränsat med information förutsatt de teoretiska ramar som satts upp för uppsatsen och kunde därför inte representera en central datakälla. Användbara insändare har valts ut baserat på innehåll som berör både verksamhetens legitimitet ur ett utifrånperspektiv och som beskriver KvinnSam på ett sätt som i ett nutida utgångsläge vittnar om det sociala sammanhang som verksamheten befunnit sig i. Sökningar efter denna typ av material har delvis skett via Kungliga bibliotekets söktjänst för svenska dagstidningar där sökorden Kvinnohistoriskt Arkiv, Kvinnohistoriska samlingarna och KvinnSam använts, med variation på stavningar, för de åren som organisationen varit verksam. De artiklar som bedömts kunna vittna om en extern inställning till verksamheten har därefter valts ut och studerats i Göteborgs Samhällsvetenskapliga universitetsbiblioteks mikrofilmssamling. De texter som ansetts vara av intresse har antingen handlat om åsikter om KvinnSams verksamhet, det vill säga insändare, eller redaktionellt innehåll som beskriver verksamheten, det vill säga reportage. Efter kontakt med KvinnSam har också artiklar i tidskrifter som de själva sammanställt och handlar om KvinnSams olika perioder studerats. Dessa har i huvudsak bestått av reportage eller presentationer av samlingarna. Utöver detta har också KvinnSams egen klippsamling använts, som dock inte består av en heltäckande bevakning av svensk press, men likväl innehåller en del material av reportagekaraktär. De som bedömts kunna placera verksamheten i ett socialt sammanhang, exempelvis genom artikelförfattarens språkanvändning eller associationer har därefter valts ut för att studeras närmare.

Begränsningar av vilket material som för syftet finns att tillgå har varit en naturlig konsekvens av materialets icke-reaktiva karaktär. Urvalet av material har delvis gjorts för att skapa en bredd av utsagor om verksamheten, från styrelseprotokoll till reflekterande personliga berättelser och tidningsinsändare. Det har också gjorts med avseende att kunna filtreras genom de teoretiska perspektiv som satts upp för uppsatsen.

3 Analys och resultat

Analysen är strukturerad i kronologisk ordning efter samlingarnas olika namn och organisationsformer, från Kvinnohistoriskt Arkiv till Kvinnohistoriska samlingarna. För respektive organisationsform analyseras utvecklingen tematiskt efter de teoretiska verktygen *dokumentalitet och legitimitet* och *kognitiv auktoritet* samt samlingarnas diskursiva position. Det illustrerar förändringen i ett utvecklingsperspektiv som Hansson föreslår i sitt ramverk för användningen av dokumentalitet och legitimitet (2015 s. 8). I den meningen är det en ontologisk beskrivning av samlingarnas existens, och en argumentation för vilken typ av ontologisk status de haft det i enlighet med Hanssons fyrfältsmodell för begreppen (se tabell 1 s. 23). Det diskursteoretiska perspektivet utgår från att en serie händelser skapas i utvecklingen som har påverkat och påverkas av sociala och ideologiska handlingar. Genom att upptäcka tecken på sådana händelser med hjälp av begreppet kognitiv auktoritet, som utgår från Andersen begreppsdiskussion (2004), identifieras den relation som verksamheten haft till omgivande institutioner. Även de möjlighetsvillkor som diskursivt finns och de händelser som förändrar eller omförhandlar möjlighetsvillkoren är betydelsefulla för utvecklingen och diskuteras i ett separat avsnitt.

Två diskursiva fält är särskilt betydelsefulla för analysen. Det första är kognitiv auktoritet som ett diskursivt fält som verksamheten rör sig inom med varierande positioner över tid. Det andra inbegriper en större omgivande diskurs som med målsättningen att främja forskning om kvinnors historia ingår i en övergripande kunskapsdiskussion som definierar status och legitimitet för ämnesfältet.

3.1 Kvinnohistoriskt Arkiv 1958–1971

Från stiftandet 1958 till införlivandet med Göteborgs Universitetsbibliotek 1971 verkade Kvinnohistoriskt Arkiv som en privat stiftelse. Frågan om organisationsform var ett närvarande diskussionsämne liksom lokaler, samlingarnas karaktär och inriktning, samarbeten och den vetenskapliga trovärdigheten.

3.1.1 Dokumentalitet och legitimitet

Enligt Hansson är det analytiska ramverket av dokumentalitet och legitimitet ett verktyg för att identifiera vilka prioriteringar en verksamhet haft under en tidsperiod och gör det möjligt att beskriva en verksamhet i ett utvecklings- eller förändringsperspektiv. Den konstituerande dokumentaliteten, eller dokumentalitet på organisations- och administrativ nivå, är för Kvinnohistoriskt Arkiv både samlingarna och de officiella dokument som betecknar existensen av verksamheten. Att Kvinnohistoriskt Arkiv skulle bildas som en organisation var ett krav från Göteborgs stad för att tillhandahålla nödvändiga lokaler för samlingarna, något som Kvinnohistoriskt Arkiv eftersökt. Stadssekreteraren rekommenderade att Arkivet skulle ansluta sig till det redan existerande Fredrika

Bremer-förbundet för att uppnå organisationsform. Från protokollet kan läsas att samtalet mellan Kvinnohistoriskt Arkivs sekreterare och stadssekreteraren ”präglades av sympati och förståelse för vad saken gällde” (Sammanträdesprotokoll 1958-11-28 §2). Förslaget att ansluta sig till ett annat förbund ansågs inom Kvinnohistoriskt Arkiv, efter diskussioner, inte vara en gynnsam lösning då de ville stå fria från ensidig påverkan av organisationer med ideologisk inriktning eftersom ett sådant inflytande skulle kunna vara en nackdel för kvinnohistorisk forskning. Därför bestämdes att de hellre skulle söka sig till politiska kvinnoorganisationer (Sammanträdesprotokoll 1958-11-28 §3, §4), där de kunde söka ett brett stöd och därmed reducera risken att sammankopplas med en enskild ideologiskt orienterad organisation. Både organisationsbildandet och lokaler att placera verksamheten i är i Hanssons analytiska ramverk ett uttryck för konstituerande dokumentalitet, de dokument som krävs för att bevisa existensen av verksamheten (Hansson 2015 s. 7). Det framgår av Kvinnohistoriskt Arkivs mötesprotokoll från 1958-11-28 att dokumentaliteten i form av en organisationsformulering också var ett krav för det nödvändiga institutionella stödet från staden för att bidra med lokaler. Även det fysiska rummet är av kategorin konstituerande dokumentalitet, tillsammans med organisationsbildandet som definierar verksamhetens form och syfte, då det definierar hur arkivet ser ut och anvisar en plats för aktiviteten.

Den performativa dokumentaliteten kompletterar de konstituerande dokumenten och definieras som de dokument som styr och påverkar handlingar inom en organisation och dess konkreta verksamhet (Hansson 2015 s. 8). Den performativa dokumentalitetens konsekvenser verkar ha högre prioritet för Kvinnohistoriskt Arkiv under den här perioden. De dokument och aktiviteter som bestämmer riktning för urval, utåtriktad verksamhet och förhållningssätt till omgivande aktörer är av större intresse för verksamheten än organisationsform. Diskussionspunkter som sammanträdesprotokoll vittnar om berör, förutom organisationsformen, kontakter med potentiella deponenter, planerade publikationer och status för ämnesordlistan. Vikten av att kommunicera med omvärlden yttrar sig också i betoningen på att en ny ledamot 1961, Loric Bäckström, arbetade som journalist och ”...hälsades välkommen i styrelsen av ordförande, som uttryckte styrelsens glädje över att som ledamot ha förvärvat en person knuten till pressen.” (Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv 1961-03-21). Den konstituerande dokumentaliteten får också konsekvenser för hur samlingarna officiellt kan organiseras, men arbetsuppgifterna och målinriktningen för verksamheten prioriteras framför officiell organisationsform. Att Kvinnohistoriskt Arkiv är tvingade att formulera en organisationsform och blir rekommenderade att införlivas med en redan verksam organisation hör ihop med hur lokalfrågan som var nödvändig för verksamheten ska lösas.

Beskrivningen av verksamhetens målsättning guidar det professionella arbete och den institutionella funktionen och bestämmer verksamhetens beslutsfattande baserat på integritet och värdesättning (Hansson 2015 s. 8). Organisationsformen återkommer regelbundet som diskussionspunkt i flertalet dokument producerade av Kvinnohistoriskt Arkiv. Förslaget om att arkivet ska införlivas med Göteborgs Universitetsbibliotek kan inte antas om det inte finns ”personella och materiella resurser” för att underhålla samlingen (Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv 1964-11-26). Utan den tjänst som arkivet behöver för fortsatt verksamhet anses sammanslagningen med universitetsbiblioteket försvåra möjligheterna att

få anslag för verksamheten eftersom de då skulle vara en del av en stor institution. Ytterligare risker med detta uttrycks vara att deponenter återtar sitt material om inte samlingen kan representeras av en tjänsteman som representerar formell auktoritet (Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv 1966-05-09). Det material som samlingarna består av räknas som en av två kategorier av konstituerande dokumentalitet. För en kunskapsorganisation blir samlingarna lika ontologiskt viktigt som att definiera verksamheten formellt (Hansson 2015 s. 7). För Kvinnohistoriskt Arkiv har dock dessa två typer av konstituerande dokumentalitet stått i motsättning till varandra vid tillfället för diskussionen om att införlivas med Göteborgs Universitetsbibliotek eftersom ett sådant beslut bedömdes vara en risk för samlingen. Bedömningen baserades på eventuell förlust av den interna legitimitet som berör identifiering inom verksamheten samt att service och samling möter ett behov utifrån. Att upptas inom Göteborgs Universitetsbibliotek var inte en önskan från arkivets håll initialt och även efter sammanslagningen fanns en vision om en fristående samling med egna lokaler (Losman 1984 s. 9).

De två kategorier av legitimitet som Hansson benämner som extern och intern legitimitet utgörs av förväntningar på och beskrivningar av verksamheten utifrån respektive identitetsprocesser inom verksamheten (2015 s. 7). För Arkivets verksamhet är en professionell hantering av samlingen en central fråga som inte kan förbises vilket framgår av de villkor som organisationen ställer för att upptas i en redan institutionaliserad organisation som Göteborgs Universitetsbibliotek. En finansiell lösning för driften av verksamheten är ett problem för Kvinnohistoriskt Arkiv och diskussioner kring lösningar riktar sig mot att alliera sig med institutioner, eller söka statligt stöd. "Aktionen för att om möjligt förskaffa arkivet statligt anslag till en bibliotekarietjänst drivs alltså utan att något positivt resultat uppnås" (Verksamhetsberättelse 1965, Kvinnohistoriskt Arkiv 1966). Prioriteringen att sätta verksamhetens aktiviteter, det performativa, före det konstituerande har ett uttalat samband med den interna legitimiteten. Om ingen trovärdig och professionell förvaltare finns resonerar Kvinnohistoriskt Arkiv kring risken att de personer som lånat ut material till samlingen eventuellt drar tillbaka sina depositioner samt att möjligheterna till att söka finansiellt stöd kommer att minska (Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv 1966-05-09). Uttalandet vittnar om att förväntningarna från användare och samarbetspartner är av stor vikt och den initiala förhoppningen om att verksamheten skulle kunna vara fristående från andra organisationer intygar att den interna legitimiteten är angelägnare än den externa. Faktum är att verksamheten till viss del väljer bort extern legitimitet som uppnås genom att delta i ett större institutionellt sammanhang för att bevara en intern legitimitet.

Kvinnohistoriskt Arkiv placerar sig i en position av svag konstituerande dokumentalitet och starkare performativ dokumentalitet under perioden. Detta kombinerat med en stark grad intern legitimitet och svagare extern legitimitet. Formuleringen om att arkivet inte lyckas få anslag till sin verksamhet kombinerat med att de erbjuds en permanent roll inom universitetsbiblioteket i Göteborg vittnar om att den utomstående bilden av verksamheten anses vara tillräckligt legitim för att upptas i ett större sammanhang och därmed öka dess externa legitimitet och konstituerande dokumentalitet. Samtidigt så finns ingen vilja att bidra med resurser som verksamhetens aktivitet förutsätter.

3.1.2 Kognitiv auktoritet

Redan efter några verksamma år som stiftelse breddar arkivet sitt bevakningsområde till ett bredare kvinnohistoriskt perspektiv. Måldokument formulerar stiftelsens uppdrag att främja studiet av kvinnors sociala, ekonomiska och politiska historia och rikta sig till forskare och andra intresserade. Aktiviteter för att uppnå detta består av att skapa ett register för litteratur inom ämnet och att själva publicera en skriftserie om bibliografiska arbeten och vetenskapliga texter om kvinnohistoria. Dessutom bestämdes att stiftelsen skulle att samla, ordna och förvara otryckt material som belyser kvinnohistoria för att sådant material inte ska försvinna (Måldokument Kvinnohistoriskt Arkiv u.å.⁴). De principer för urval som utarbetades av Kvinnohistoriskt Arkiv skiljer sig från etablerad praxis genom att inkludera material som inte behandlas enligt regler för ryktbarheten inom akademien som skapar trovärdighet inför kunskapen (Andersen 2004 s. 17).

I skriften *Bibliotheca Feminarium* som utgivits av Kvinnohistoriskt Arkiv 1984 beskriver Beata Losman, själv aktiv i arkivets verksamhet från 1968, om arkivets tillkomst. Gällande arkivets placering påpekar hon att det inte fanns en förutbestämd koppling mellan kvinnohistoria och Göteborg (s. 5). Arbetet vid starten syftade till att förbättra möjligheter för blivande eller verksamma forskare inom kvinnohistoria. Antalet verksamma forskare bestod i Göteborg av tre stycken, men arkivstiftarna tänkte sig att de skulle bli fler (Losman 1984 s. 6). Utöver viljan att påverka forskningen fanns också en ambition om att utgöra en vetenskaplig gren inom den politiska kvinnorörelsen (Losman 1984 s. 7). Det pågick en intern diskussion om riktningen på arkivet där den ena av stiftarna var angelägen om att fokus skulle vara vetenskapligt och en annan hade ett större kvinnopolitiskt intresse. ”Asta Ekenvalls grundinställning var att sträng vetenskaplighet måste vara rättesnöret; det måste vara höjt över varje misstanke om partiskhet, annars skulle det inte fylla sin vetenskapliga uppgift. Rosa Malmströms intresse låg däremot sedan gammalt åt det kvinnopolitiska hållet, hon ville att de skulle samla `sånt som fräser`.” (Benner 1984 s. 18). Den inomorganisatoriska diskussionen kring arkivets mening hade i det här skeendet två alternativa positioner beroende av vilka relationer och fenomen som de skulle erkänna som riktning för verksamheten. Att välja en vetenskaplig strikthet vid bedömning av kunskapen som organiseras får här konsekvensen att samlingarna inordnas i det system som legitimerar kunskapsanspråk eftersom de redan genomgått det akademiska kontrollsystemet av kunskapsproduktion och därför väl kan inordnas i den kognitiva auktoritetens arena (Andersen 2004 s. 127). Möjligen skulle man här kunna tala om en positionering mellan två olika diskurser, eller åtminstone mellan två olika inomdiskursiva positioner, en lokal diskussion som gäller vilken sanning eller agenda i vilken man ska inordnas. Diskursens kontrollfunktion är här tätt sammanlänkad med den kognitiva auktoritetens funktion inom vetenskapsområdet där vissa sanningar förstärks medan andra diskvalificeras (Haugaard 2002 s. 185). Utgångspunkten att endast viss kunskap har den auktoritativa ställningen att benämnas som vetenskap är beroende av det akademiska kontrollsystemet. Diskussionen kring materialets karaktär, som för Kvinnohistoriskt Arkiv vid tidpunkten innebar den enda starka konstituerande dokumentaliteten, kan därför betraktas som en diskussion om att

⁴ Dokumentet är odaterat men genom en bedömning av innehållet, baserat på uttalande om att nästa kommande publikation i skriftserien ska ske 1963 och omnämmandet att den senaste dittills utgivna publikationen är utgiven 1962, är det troligtvis nedtecknat 1962 eller 1963.

ingå i ett tvingande diskursivt system för skapande av sanningar. Detta kräver också en självkontroll som överensstämmer med regler för kunskapsproduktion och sanningar för att inte filtreras ut ur sammanhanget (Hauugard 2002 s. 187). Resultatet av diskussionen blev en lösning där vetenskaplig relevans kan sägas ha omtolkats med motiveringen att det material som inte passerade vetenskapliga standarder långsiktigt ändå kunde vara av värde för framtida forskare. Alternativet, att vara mer generös kring regler för bedömning av materialet med avseende på vetenskaplighet, innebar därför att delvis frångå de regler som finns gällande vetenskaplig litteratur.

Utöver bibliografier över forskning om kvinnohistoria och det material om första vågens kvinnorörelse som insamlats sker ännu en omdefinition av vilka resurser som har vetenskapligt värde. Denna omdefinition utmynnar i att också inkludera material som vittnar om kvinnors samhälls- och föreningsliv. Samlandet av brevväxling mellan kvinnor som varit engagerade i kulturella eller samhälleliga aktiviteter och kvinnoföreningars protokoll motiveras med att "[h]ärigenom öppnas perspektiv, som sträcker sig vida utöver det man hittills i huvudsak begränsat sig till, nämligen kvinnorörelsens historia" (Kvinnohistoriskt Arkiv Måldokument u.å.). Behovet av att benämna materialet som vetenskapligt relevant är en konsekvens av kunskapsproduktionens tvingande mekanismer. Vetenskapen kontrollerar kunskapsproduktionen på en samhällelig nivå och de interna och formella regler för hur och vad som kan godkännas inom produktionen är ideologiskt tvingande (Andersen 2004 s. 17). Den tvingande ideologiska struktur som ämnesdisciplinerna har över produktionen kan inte avfärdas, däremot har organiserandet av kunskapens materialitet, det vill säga dokumenten och tillgången på dem, en möjlighet att förstärka eller karaktärisera kunskapen genom beskrivningar (Andersen 2004 s. 222). Kvinnohistoriskt Arkivs organisation av kvinnoforskning är en ny beskrivning av materialet som redan existerar inom vetenskapen, samt ett försök att omdefiniera annan materialitet som vetenskapligt relevant. Att detta gjordes utanför en befintlig social institution har inte enbart betydelse för legitimiteten i relation till arkivets samarbetspartner och användare, utan även för verksamhetens målsättning och arbete. Självständigheten från den officiella kunskapsorganisationen medför en position som inte är direkt inordnad i den diskurs som inte erkänner de kunskapsanspråk som Kvinnohistoriskt Arkiv syftade till att framhäva och belysa. Verksamheten rör sig inom ett diskursivt fält av kognitiv auktoritet genom det uttalade syftet att påverka kvinnoforskningen, det vill säga den officiella produktionen av kunskap och sanning inom den kognitiva auktoritet som universitet utövar.

Förhållandet till den vetenskapliga institutionen, och den perifera positionen inom det diskursiva fältet som producerar vetenskap, blir också tydligt i en insändare och de repliksvår som följer i dagspressen 1969. Den 7 augusti skriver Eva Zweigbergk, journalist och författare, om ett faktafel i en recension som publicerats i Kvinnohistoriskt Arkivs skriftserie att "när samma påstående upprepas i nya recensioner, senast i Svenska Dagbladet 3 augusti, så måste väl uppgiften finnas i boken. I så fall vågar man ej mera lita på Kvinnohistoriskt Arkiv" (Zweigbergk 1969). Detta uttalande kan tolkas som att Kvinnohistoriskt Arkivs publikationer har ansetts som legitima och pålitliga. Att däremot ifrågasätta hela publikationsverksamheten vittnar om att denna grund är relativt instabil som kunskapsproducent. Avsaknaden av de kontrollfunktioner som

legitimerar och tillskriver dokumentets status och kognitiva värde inom akademien, *reputational systems* (Andersen 2004 s. 17), innebär att kunskapsprodukten, i detta fall skriftserien, inte är utvärderad efter de normer för kunskapsproduktion som är uppsatta. Detta medför att den kognitiva auktoritet som i forskningens produkter materialiseras saknas och därvid ifrågasätts hela verksamheten. En viktig aspekt av detta system är att informationen måste vara pålitlig för användarna för att anses användbar. En liknande slutsats framkommer också i Anna-Stina Samuelssons uppsats där värdet av ett dokument på förhand ska vara fastställt för att det ska betraktas som relevant av användare (2000 s. 50). Konsekvensen av att Kvinnohistoriskt Arkivs publikationer inte genomgått en utvärdering efter standarder uppsatta inom den akademiska institutionen är att dokumentets auktoritet kan ifrågasättas vilket leder till att uttalanden som diskvalificerar dokumenten och även produktionen av vetenskapen kan göras. Svaret på denna insändare kom från både författaren av boken som recenserats och från Asta Ekenvall som representant för Kvinnohistoriskt Arkiv. Författaren till boken påpekar att recensenten begått ett fel i läsningen och att misstänklighetsörandet av Kvinnohistoriskt Arkiv är en ohederlig slutsats (Wieselgren 1969). Kvinnohistoriskt Arkiv svar påpekar den ogrundade kritiken genom användning av just det vetenskapliga kontrollsystemet. I svaret från Ekenvall går att läsa att Zweigbergk visar ”brister i fråga om historisk metod (man brukar om möjligt gå till primärkällan) och i fråga om källkritik (att flera recenser sagt samma sak behöver inte innebära att den är korrekt!). Vidare visar hon benägenhet att dra för snabba och illa underbyggda slutsatser (man sägs inte kunna lita på Kvinnohistoriskt Arkiv, om en författare begår ett detaljfel i en bok som ingår i arkivets skriftserie).” (Ekenvall 1969). Att besvara kritiken som ifrågasätter trovärdigheten för den kunskapsproducerande verksamheten genom att använda de regler för just det kunskapsproducerande systemet, de vetenskapliga reglerna för legitim forskning, positionerar Kvinnohistoriskt Arkiv som en legitim aktör inom det diskursiva fält av vetenskapsproduktion som de strävar efter. Att det är möjligt att göra uttalandet som anspelar på att denna auktoritet inte är i bruk och dessutom är mycket lätt att förlora visar däremot att Kvinnohistoriskt Arkivs kunskapsproduktion inte är en del av den centrala kognitiva auktoriteten.

3.1.3 Diskursiva praktiker

De möjlighetsvillkor som finns inom diskursen riktar fokus mot de anledningar till att ett fenomen studeras och de sociala praktiker och institutioner som kunskapen medför (Bergström & Boréus 2012 s. 360). Det går att från Kvinnohistoriskt Arkivs egen dokumentation utläsa att kvinnohistoria initialt studerades i mycket liten utsträckning, men att det fanns en ambition inom verksamheten att intresset för kvinnohistoria som studiefenomen skulle utökas. Genom att skapa möjligheter åt andra att bedriva kvinnohistorisk forskning tänkte sig arkivstiftarna att engagemanget i ämnet skulle öka och behandlas vetenskapligt ”...tanken var att Kvinnohistoriskt Arkiv skulle kunna locka fram många fler, genom service och propaganda” (Losman 1984 s. 6). Att värdera och sprida den kvinnohistoriska vetenskapen inom forskningen var ett uttalat mål för Kvinnohistoriskt Arkiv. Genom att formulera kvinnohistorisk forskning som ett eget ämnesområde utmanas en etablerad praktik inom den institutionella miljön. Som tidigare nämnts var antalet kvinnoforskare mycket få, tre stycken, däremot fanns forskning inom ämnesfältet, dock dolt i kunskapsorganisationen bakom andra etablerade ämnesfält. I en ej daterad organisationspresentation går att läsa

”Att med ledning av bibliotekens ordinarie kataloger och hjälpmedel finna all väsentlig litteratur rörande en kvinnofråga är både tidsödande och svårt, ibland nära nog omöjligt.” (Organisationspresentation Kvinnohistoriskt Arkiv, u.å.⁵). Uttalandet belyser behovet av filtrering inom tvärvetenskaplig forskning och därtill de specifika svårigheter som aktualiseras för kvinnoforskningen eftersom universella system för kunskapsorganisation inte kan artikulera innehållet i forskningen (Samuelsson, 2008 s. 221). Tillgången på de dokument som materialiserar kunskapen om kvinnohistoria var därmed begränsad av de katalogsystem som beskriver innehåll och även av den akademiska värderingen av kunskapen om ämnet. Detta kan beskrivas som att de diskursiva formationerna, som inom bibliotekssystemet reglerar beskrivningen och förståelsen av dokumentets innehåll (Radford & Radford 2005), saknas för kvinnovetenskapen som akademiskt ämne. Genom att ta de kvinnovetenskapliga kunskapsanspråken som dolts bakom andra system av kunskap och organisera dem inom ett eget system skapas en ny diskursiv formation. För KvinnSam är det en praktik som sker dubbelt, dels genom handlingen att skapa en ny samling, en ny kategori inom systemet av kunskap, och dels genom den ämnesanpassade specifika ordlistan som används för att beskriva denna kunskap. Den direkta effekten innebär att informationssökningen för forskare underlättas genom att samla den tidigare kunskapen om ämnet och på det sättet främja kvinnoforskningen. En ytterligare effekt är att handlingen medför att forskare inom ämnesfältet kan placera sina kunskapsanspråk inom ett system som existerar på biblioteket.

Uttalandet ovan om att bibliotekens system begränsar åtkomsten på kvinnohistoriskt relevant forskning kan ses som ett exempel på diskursiva utestängningsmekanismer. Utestängningsmekanismerna reglerar vilken kunskap som är möjlig att formulera, vem som får formulera den och när den får formuleras (Foucault 1993 s. 7). En av verksamhetens kärnfrågor är att formulera en tidigare utestängd kunskapsdomän som möjlig att studera. I en organisationspresentation uttalas att ”Fullt utbyggt skall arkivet genom fortlöpande förteckning kunna ge forskare och andra intresserade god service i fråga om litteraturuppgifter, förfrågningarna må sedan gälla historiska ämnen eller förhållanden som rör nutidens sociala kvinnoproblem...” (Organisationspresentation Kvinnohistoriskt Arkiv, u.å.). I sammanhanget reglerar utestängningsmekanismerna inte bara de vetenskapliga metoderna för godkänt producerad kunskap, utan även vilken kunskap som är möjlig, där kvinnoforskningen inte är det. Att samla, katalogisera och tillgängliggöra för allmänhet och forskare är en konceptualisering av vetenskapen och en handling från kunskapsorganisationens håll som beskriver ämnesområdets plats i världen. Samtidigt möjliggör det också en plats där nya kunskapsanspråk kan tillgodogöras och byggas vidare på. Därmed gör händelsen att en diskursiv förskjutning av möjlighetsvillkoren uppstår som medför att kvinnohistoria som studiefenomen blir möjligt. I det bibliografiska samlandet av, framförallt vetenskapligt material om kvinnohistoria men också av sådant material som av arkivet bedömts ha forskningsrelevanta kvaliteter, görs av Kvinnohistoriskt

⁵ I dokumentet listas de egenpublicerade skrifter som utgivits och denna lista sträcker sig till 1969. Dokumentet benämner också verksamheten som oavlönat arbete samt påpekar att ingen statistik över utlåning finns nedtecknad. Utifrån detta bedöms att dokumentet troligtvis placeras sig mellan åren 1969 och 1971 tidsmässigt.

Arkiv en ansats till attribuering av kunskapen. Attribuering eller värdering, distribuering och fördelning av kunskap är en praktik som har både upprätthåller och har möjlighet att förändra kunskapsproduktionen (Foucault 1993 s. 13). Eftersom Kvinnohistoriskt Arkiv härvid var en privat organisation och ännu inte en del av den institutionella vetenskapsproduktionen är den attribuering som görs inte i en position inom det vetenskapliga kontrollsystemet. Därför kan den inte tillskriva dokumenten den kognitiva auktoritet som vetenskapliga sanningar förutsätter (Andersen 2004 s. 11). Även om verksamheten därmed inte kan göra direkta anspråk på att formulera kvinnohistoria som ett vetenskapligt fenomen att studera så möjliggörs den handlingen genom att tillgängliggöra befintlig kunskap. Detta vittnar också beskrivningen av arkivets initiala riktlinjer om där egen produktion av forskning inte var en målsättning utan ”[d]et gällde i första hand att skapa bättre möjligheter för andra att arbeta inom kvinnohistoria.” (Losman 1984 s. 6, *understrykning i originalet*). Genom att underlätta för att kvinnovetenskapen ska kunna formulera sig inom akademien skapas möjligheten att kunskapen produceras enligt de tillvägagångssätt och regleringar som den vetenskapliga kunskapsproduktionen kräver.

Den vetenskapliga inriktning som Kvinnohistoriskt Arkiv utformade sitt arbete efter och nödvändigheten i att inte alliera sig med kvinnopolitiska aktörer får ett sammanhang i den externa synen på arkivet och de underförstådda förväntningar på vilka motiv som ligger bakom kvinnovetenskaplig forskning. Kvällsposten beskriver i ett reportage om arkivet att ”Det ser som sin främsta uppgift att främja studier av kvinnors sociala, ekonomiska och politiska historia. [...] Utan kontroversiella aspekter.” (Allt om kvinnor i unikt arkiv 1964). Likaså är avsaknaden av sammankoppling med den politiska kvinnorörelsen något som Göteborgsposten betonar i ett reportage från 1960 där de beskriver Kvinnohistoriskt Arkivs verksamhet med ”Namnet leder era tankar till kämpande kvinnosakskvinnor. Ni ser i andanom [för sin inre syn] några stridbara amazoner som dragit ut i härad mot männen. Ni tar grundligt fel.” (”Arkiv utför unik forskning” 1960). Återigen betonas samlingarnas vetenskaplighet och verksamhetens opolitiska hållning framhålls som en positiv egenskap i reportagen. De kontroversiella aspekter som Kvällsposten syftar på förklaras sedan genom raden ”Fast det var på sätt och vis kvinnosaksproblem som gav upphov till detta vetenskapliga centrum för kvinnofrågor” (Allt om kvinnor i unikt arkiv 1964). De kvinnosaksproblem som Kvällspostens text syftar på är bibliografin om kvinnoprästfrågan som var den första publikationen i Kvinnohistoriskt Arkivs skriftserie. Reportaget gör därmed samma åtskillnad mellan politik och vetenskap som även arkivet diskuterade vid konstituerandet av organisationen. Att särskilja sig från den kvinnopolitiska sfären och fokusera sin verksamhet på det vetenskapliga materialet och formulerade uppdraget att främja forskning om kvinnohistoria medförde utöver den anpassning till akademins krav som tidigare diskuterats också en position där verksamheten inte kunde avfärdas som ett initiativ med ”kontroverser”. Underförstått innebär dessa kontroverser att ha en kvinnopolitisk målsättning. Av Göteborgspostens text om hur vi som läsare av reportaget föreställer oss arkivstiftarna kan förstås att vetenskaplighet inte betraktas som självklart rörande ämnet kvinnohistoria. Vidare i reportaget går att läsa att ”Hon [Asta Ekenvall] är stridsberedd då det gäller att försvara arkivet mot varje försök att påverka dess strikt vetenskapliga upplägg” (Arkiv utför unik forskning om kvinnorörelsens historia 1960). Den diskursiva praktik som kan urskiljas i beskrivningarna är ett bekräftande av de

ansträngningar Kvinnohistoriskt Arkiv gjort enligt sin riktning för vetenskaplighet samtidigt som det vittnar om ett villkor för den. Att skapa kontroverser eller involvera politik i vetenskapligheten villkorar de syften för produktion och kommunikation av vetenskap som anses giltiga. Den inledande diskussionen mellan två av stiftarna vid arkivets bildande om att hålla en strikt vetenskaplig linje eller formulera målsättning och inkludera material som varit mer kvinnopolitiska färgad ger återigen eko i den externa synen på verksamheten. Möjligheten till att motivera en samling baserat på en politisk grund verkar ha varit mycket liten.

Från den reflekterande personligt betonande skildringen i Beata Losmans text går det att utläsa att den omgivande diskursiva praktiken av föreställningar kring vetenskaplighet, och vad som kan forskas om inte helt innefattade det material som Kvinnohistoriskt Arkiv inriktade sig på. Initialt mötte också arkivet viss misstro hos kollegor och ”[d]et skämtades om det ’hysteriska arkivet’ mm.” (Losman 1984 s. 9) som givetvis är en anspelning på föreställningen om den hysteriska kvinnan. Associationer till uppfattningen om den kvinnliga hysterin, som historiskt varit en diagnos för att diskvalificera kvinnors ”överdrivna” reaktioner och dramatiska känslor är ett ogiltigförklarande. Uttalandet sker på en lokal nivå och inifrån ett sammanhang där verksamhetens position inte är självklar. Arkivet har i detta skeende inte den status som godkänd kunskapsorganisation som universitetsbiblioteket har. Framförallt vittnar detta återigen om en uppfattning om att materialets karaktär inte är helt godtagbart i vetenskapliga sammanhang. Om den minnesbild som Losman återger betraktas i ljuset av Westbrooks kartläggning av sökstrategier för forskare i kvinnovetenskap, där forskarna upplever barriärer i kommunikationen med bibliotekarier på grund av ämnets uppfattade kontroversiella karaktär (2003 s. 206–207), framträder ytterligare en viktig funktion som Kvinnohistoriskt Arkiv bidrar med. Att personalen vid arkivet behandlar ämnet seriöst betraktas som en stödfunktion från kunskapsorganisationen för både aktiva forskare inom området och även för blivande potentiella forskare inom området.

3.1.4 Sammanfattning av analysen av Kvinnohistoriskt Arkiv

I analysen betraktas den inledande perioden i samlingarnas dokumenterade historia som starkt fokuserad på organisationsform. Detta eftersom organisationsformandet riktades som ett yttre krav från Göteborgs stad, som i sammanhanget betraktas som en formell auktoritet. För att erbjudas fysiska lokaler var den juridiska konstituerande dokumentaliteten nödvändig att formulera. Organisationsbildandet medförde även en officiell formulering av verksamhetens existens vilket ytterligare stärkte den konstituerande dokumentaliteten. En ytterligare del av detta är beståndet, som för Kvinnohistoriskt Arkiv är en form av konstituerande dokumentalitet, som tolkas vara viktigare än den organisatoriska och administrativa dokumentaliteten. Den performativa legitimiteten, de dokument som styr konkreta aktiviteter i verksamheten som urvalsprinciper, relationer till personer som deponerat material och till allmänheten, är av större betydelse internt för organisationen. Detta uttrycks genom att verksamheten hellre består som en fristående organisation än att överlämna den till universitetsbiblioteket så länge ingen särskild tjänst tillsätts för arbetet. Prioriteringen av den performativa dokumentaliteten har ett uttalat samband med den interna legitimiteten eftersom en förlust av performativ dokumentalitet riskerade att påverka samlingarnas

innehåll och förväntningar från samarbetspartners. En hög grad av extern legitimitet skulle kunnat uppnås genom att vara en del av universitetsbiblioteket men den interna legitimiteten, performativa dokumentaliteten och delvis den konstituerande dokumentaliteten (samlingarnas bestånd), prioriterades främst. Förhållandet till den akademiska institutionen var med tanke på Kvinnohistoriskt Arkivs målsättning och samlingarnas karaktär en nödvändig relation. Det var därför mycket viktigt för verksamheten att betona materialets vetenskaplighet. För att betraktas som vetenskapligt fungerar det institutionaliserade regelsystemet som en kontrollinstans som förser vetenskapsproduktionen med kognitiv auktoritet. Eftersom Kvinnohistoriskt Arkiv inte var formellt knuten till systemet erhöll den heller ingen självklar kognitiv auktoritet vilket innebar att den vetenskapliga statusen för arkivet kunde ifrågasättas. Ett exempel på detta är de insändare i Svenska Dagbladet som diskvalificerade hela verksamhetens trovärdighet på grund av att ett sakfel begåtts av en recensent som skrivit om en av arkivets publikationer. Att ingå i den institutionella sfären av kognitiv auktoritet möjliggjorde att en omtolkning av materialets vetenskapliga relevans kunde göras, genom att argumentera för att bevarandet av material om kvinnoföreningar och kvinnors liv skulle komma att bli relevant för framtida historisk forskning. De diskursiva handlingarna att skapa en kunskapsorganisation för kvinnohistorisk forskning placerar ämnesfältet som möjligt att studera och producera kunskap om. Konkret har detta inte bara inflytande över tillgången på, och vägledning bland, material utan erbjuder också ett verkligt sammanhang för forskare inom ämnesfältet att placera sina kunskapsanspråk i.

3.2 Kvinnohistoriska samlingarna 1971–2010

Efter inordnandet under Göteborgs Universitetsbibliotek ändrades verksamhetens namn till Kvinnohistoriska samlingarna. Stiftelsen Kvinnohistoriskt Arkiv fortsatte att verka parallellt som stödverksamhet fram till 1984. Inordnandet medförde att organisationsform inte längre behandlades som en stor fråga för verksamheten. Konsekvenserna av organisationsförändringen påverkar dock både dokumentaliteten, legitimiteten och förhållandet till det diskursiva fältet av kognitiv auktoritet. Urval och placering av samlingar är återigen en central fråga för diskussion. Dessutom börjar kurser i ämnet kvinnovetenskap ges vid universiteten i början av 1970-talet, och forumorganisationerna för främjandet av kvinnoforskning skapas 1978 samtidigt som den samhälleliga debatten om kvinnors villkor i akademien förs. Perioden från 1970-talets början till mitten av 1980-talet då den första institutionen för kvinnovetenskap inrättades i Göteborg 1984, betraktas som en fas då genusvetenskapen på allvar etableras inom akademien.

3.2.1 Dokumentalitet och legitimitet

1970 var återigen organisationsform och möjliga allianser aktuella och det utarbetades ett "[f]örslag till överenskommelse mellan KA och överbibliotekarien om ett införlivande av KA med universitetsbiblioteket, vilket är ett villkor för att utfå statligt anslag, har utarbetats av ordf." (Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv 1970-09-09). Tillsammans med överbibliotekarien för Göteborgs Universitetsbibliotek beslutas att Kvinnohistoriskt Arkiv ska upptas som en del av det akademiska biblioteket. Tidigare försök att nå en sådan tjänst, genom bland annat riksdagsmotioner från samtliga politiska kvinnoförbund, hade då avslagits. Däremot blev

Kvinnohistoriskt Arkiv uppmuntrade att söka en tjänst den ordinarie vägen istället för den politiska (Losman 1984 s. 12). Göteborgs Universitetsbibliotek inkluderade en tjänst för samlingarna i sin anslagsansökan som godkändes i ett riksdagsbeslut, och från den 1 juli 1971 inrättas en bibliotekarietjänst avsedd för Kvinnohistoriska Samlingarna vid universitetsbiblioteket.

I Göteborgs Universitets årsberättelser för budgetåret 1971/1972 formuleras samlingarnas plats inom biblioteket som en sektor av biblioteket (Göteborgs Universitetsbibliotek 1972 s. 19). Denna organisationsomvandling förändrade en aspekt av den konstituerande dokumentaliteten för verksamheten i grunden. Detta genom att ingå i en redan etablerad organisation, universitetsbiblioteket, med de förhållningsregler och det betrodda uppdraget att vara en del av förutsättningarna för forskningens kunskapsproduktion. I samband med införlivandet av samlingarna i Göteborgs Universitetsbibliotek överfördes den stora majoriteten av materialet, med undantag för den av arkivet egenpublicerade skriftserien som förblev i stiftelsens ägo och vars fysiska förvar flyttades tillbaka till Göteborgs Stadsbibliotek (Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv 1971-09-02). Den andra kategorin av konstituerande dokumentalitet som berör samlingarnas status förändrades också delvis av införlivandet med universitetsbiblioteket. Dokumentens konstituerande status omdefinieras genom samlingarnas förändring från att vara en arkivstiftelse till att vara en del av ett universitetsbibliotek. Tillgängligheten för användarna och den professionella organiseringen av samlingen som därtill är komponenter i den konstituerande dokumentaliteten (Hansson 2015 s. 7) var sedan tidigare grundlagd men med det juridiska beslutet om att uppgå i universitetets verksamhet konstituerar dem nu som ett bibliotek.

I det här skeendet befinner sig Kvinnohistoriska samlingarna i en position av stärkt konstituerande dokumentalitet och även stärkt extern legitimitet genom att placera sig inom ett större institutionellt sammanhang. En effekt av den stärkta konstituerande dokumentaliteten och externa legitimiteten är att också statusen på dokumentsamlingen omdefinieras. Riktningen på samlingen krävde uppreparande diskussion om vilken kvalitet och vilka ämnen den skulle bestå av. Främst diskuterades balansen mellan syftet att katalogisera vetenskapligt material och att ordna sådant material som användarna efterfrågar och anser vara av relevans. Detta yttrar sig i en diskussion inom universitetsbiblioteket gällande dokumentationen vid Kvinnohistoriska Samlingarna där de frågar sig ”bör man ställa formella kvalitetskrav på de arbeten som förtecknas? [...] Samtidigt måste man tillämpa någon slags ’matnyttighetskriterium’ för att inte belamra katalogen med referenser till bagatellartat material” (Göteborgs Universitetsbibliotek u.å.⁶). Det tidigare arbetet med att dokumentera material som inte räknades som forskning ifrågasattes. Det framgår också att Kvinnohistoriska samlingarna inte enbart riktar sig till akademiska användare utan även till allmänheten samt att material av mer populär karaktär i framtiden kan vara viktigt källmaterial för forskare (Göteborgs Universitetsbibliotek u.å.). Att materialets kvalitet betraktas som direkt beroende av dess vetenskapliga karaktär för att det ska vara forskningsrelevant är här återigen en fråga för diskussionen inom verksamheten,

⁶ Odaterat dokument. Diskuterar enkätsammanställningar som gjorts ”med några års mellanrum, och senast 1977”. Enkätundersökningar gjordes av arkivet 1970, 1974 och 1977, därefter genomfördes en enkät av studenter från Bibliotekshögskolan i Borås 1982 (Losman 1984 s. 14). Baserat på detta bedöms dokumenten tidsmässigt placera sig mellan åren 1977 och 1982.

liksom den var vid dess bildande. Då omdefinierades materialets värde till att vara betydelsefullt källmaterial vid framtida forskning, ett argument som återigen är aktuellt med tillägget att det faktiskt nu bedrivs forskning med sådant källmaterial.

Intern och extern legitimitet måste också omvärderas vid organisatoriska skiftningar. Extern legitimitet kopplad till platsen i ett större institutionellt sammanhang (Hansson 2015 s. 7) medför inte nödvändigtvis en förlust i intern legitimitet. Delvis på grund av en ökad användning av och efterfrågan på det kvinnovetenskapliga materialet. De professionella kriterierna för samlingarnas urval som åter var uppe för diskussion efter införlivandet kopplades i stycket ovan till den konstituerande dokumentaliteten. Ytterligare en konsekvens av händelsen är en skiftning i intern legitimitet som påverkas av om samlingar och service definieras av professionella kriterier och resursbehovet utifrån (Hansson 2015 s. 7). Att den dokumentsamling som Kvinnohistoriska samlingarna har i sitt bestånd har varit efterfrågad av forskare legitimerar riktningen på material och urval. I årsberättelsen för Göteborgs Universitet 1971/1972 konstateras att "[d]en av Kvinnohistoriskt Arkiv tidigare bedrivna dokumentationsverksamheten har ökat kraftigt. Samlingarna har under budgetåret anlåtats av ett stort antal såväl inhemska som utländska forskare." (Göteborgs Universitet 1972 s. 19). I Kvinnohistoriskt Arkivs verksamhetsberättelse gällande 1974 kan läsas att vetenskapliga publikationer inom kvinnohistorisk forskning ökar såväl nationellt som internationellt och att förfrågningar till Kvinnohistoriska samlingarna ökar från både institutioner och enskilda. Därefter framhålls att "[b]etydelsen av Kvinnohistoriska Samlingarna blir alltmer uppenbar, liksom nyttan av den service som lämnas är påtaglig." (Verksamhetsberättelse 1974 Kvinnohistoriskt Arkiv 1975-01-30). Argumentationen för att samlingarna ska behålla sin riktning baseras därmed på ytterligare en faktor än tidigare, där nu användarnas efterfrågan är central. Om införlivandet med universitetsbiblioteket reflekterar Losman att "[i]nordnandet under GUB var en seger [...] Samtidigt kanske litet av den glada pionjärandan försvann, ..." (1984 s. 13). Detta tyder på att de identitetsskapande processer inom en verksamhet, som är centrala för den interna legitimiteten (Hansson 2015 s. 7) delvis minskat. Benner beskriver i sin reflekterande text om sammanslagningen att Kvinnohistoriska samlingarna betraktades med "tolerant likgiltighet" (1984 s. 18) av biblioteksledningen vilket gav utrymme för eget handlingsutrymme och arbetssätt. Detta utrymme för möjligheter tolkas som en förstärkning av den interna legitimiteten inom verksamheten som tillåter en fortsatt stark identifikation inom den.

Den parallella verksamheten gör det tydligt att samlingarna fortfarande behövde visst stöd från den ideella verksamheten trots avlönad personal och det institutionella stödet. I Göteborgs Universitetsbiblioteks årsberättelser framgår att stiftelsen Kvinnohistoriskt Arkiv köpt material som sedan överlämnats till biblioteket (1974 s. 14). Det parallella arbetet yttrar sig därtill genom att personal anlätad för att utreda samlingarnas fortsatta arbete anställdes av både Universitetsbiblioteket och stiftelsen samtidigt (Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv 1979-09-25). 1984, samma år som den första professuren i kvinnohistoria inrättades, diskuterar den parallella verksamheten, stiftelsen Kvinnohistoriskt Arkiv, sina framtida former. "En lång diskussion följde huruvida stiftelsen skulle `stoppas i malpåse´ och hur verksamheten vid samlingarna i så fall skulle stödjas." (Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt

Arkiv 1984-02-21) eftersom de anställda vid samlingarna behövde "...råd beträffande inköp av böcker, hjälp med förteckning av handskrifter samt rent allmänt kontakt med aktiva kvinnoforskare." (Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv 1984-02-21). Det beslutades att tillfråga om styrelsen för Forumorganisationen kunde agera referensgrupp för samlingen och att låta stiftelsen vila tills vidare (Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv 1984-02-21). Att de ideellt bildade forumorganisationerna, som senare kom att utgöra grunden för de genusvetenskapliga institutionerna, ansåg vara lämpade för det stödjande uppdraget som stiftelsen bistått med kan vara ett uttryck för att inte vilja överlämna verksamheten helt till den institutionella miljöns regelverk. Upprinnelsen till forumorganisationerna var, som tidigare nämnt i 1.5.2 *Bakgrund*, att den statliga styrningen av forskningen inom området prioriterade jämställdhetsforskning framför kvinnoforskning, något som de aktiva kvinnoforskarna motsatte sig. Målet att belysa kvinnors sociala, ekonomiska och politiska positioner sammanfaller väl med den riktning som Kvinnohistoriskt Arkiv haft som målsättning och kan av den anledningen betraktas som en mer lämplig aktör att stödja verksamheten framför att överlämna den till en helt institutionell miljö som möjligen saknar kompetens eller förståelse för samlingarnas karaktär. Alternativa aktörer att vända sig till med en förfrågan om att stödja samlingarna skulle givetvis vara universitetsbibliotekets övriga personal. För användare av resurserna är en ämneskompetens viktig av flera anledningar. Bland annat för att bättre förstå informationsstrukturen och filtrera materialet i skapandet av en infrastruktur inom ämnesområdet (Bawden & Robinson 2012 s. 101). I Westbrooks kartläggning av forskares informationssökning inom det genusvetenskapliga ämnesområdet poängteras att det dessutom underlättar om användaren kan vara säker på att bibliotekarien tar forskningen på allvar (2003 s. 26-27). Med de kommentarer om "det hysteriska arkivet" som en del personal inom universitetsbiblioteket inledningsvis yttrade kan också valet att snarare rikta sig till forumorganisationerna för fortsatt stöd istället för universitetsbibliotekets personal, vara en fråga för att säkra kommunikationen med de verksamma forskarna. Dessa funktioner fungerar som en kvalitetssäkring av materialet och kommunikation av det som är central för att den ska uppfattas som trovärdig av användarna. Fokus på samlingarnas kvalitet och personalens service till användarna kan tolkas som att en stark intern legitimitet står i fokus (Hansson 2015 s. 7).

Inplaceringen i universitetsbibliotek, samtidigt som samlingarna tillåts behålla sin inriktning och bekräftas möta resursbehoven från användarna, placerar verksamheten i en position av stark konstituerande dokumentalitet men bevarar också en hög grad intern legitimitet. Valet att hålla samman resurserna istället för att placera ut dem i biblioteket under existerande ämneskategorisering bidrar också till en internt stark identifikation. Trots en partiell förlust av identitetsskapande processer och en tydligare placering i ett större sammanhang så bevaras en hög grad intern legitimitet. Tolkningen baseras på den fortsatta starka betoningen på samlingarnas vetenskapliga fokus och det fortsatta arbetet med att utveckla samlingarna på ett professionellt säkerställt sätt, samt att användarna i hög grad nyttjar dess resurser och tjänster till akademisk forskning (Hansson 2015 s. 10). Faktum är att den nya ordningen för Kvinnohistoriska samlingarna placerar verksamheten i en tydligare position för kommunikation inom den akademiska sfären, vilket ytterligare förstärker bibliotekariens yrkesroll och därmed den interna legitimiteten.

3.2.2 Kognitiv auktoritet

Losman, verksam bibliotekarie vid Kvinnohistoriska samlingarna, startar sin berättelse om Kvinnohistoriskt Arkiv med beskrivningen av kvinnovetenskapen inom akademien 1984 med att skriva att det finns ”... en bland kvinnliga elever och forskare utbredd känsla av att den existerande vetenskapligheten inte tillgodoser deras intressen” (1984 s. 3). Hon fortsätter att förklara att vetenskapens innehåll inte är relevant för kvinnor och själva produktionen av vetenskap utestänger kvinnor då både de officiella och inofficiella reglerna för den är fastställda av män. Någon vetenskap som producerats av kvinnor, och med kvinnliga erfarenheter i fokus har ännu inte blivit allmänt erkänd. Vidare kopplar Losman arkivets verksamhet direkt till att kvinnohistoria som akademiskt ämne i Göteborg ”nått det högsta möjliga akademiska erkännandet, nämligen att krönas med en professur” (1984 s. 5). Det akademiska erkännandet har den direkta effekten att ämnesdisciplinen inordnas i den kognitiva auktoritetens diskursiva fält, med de regler för kunskapsproduktion som råder där. För kunskapsorganisationen innebär detta att de kunskapsanspråk och krav på vetenskaplig status för kvinnovetenskapen som ämne omdefinieras på en kollektiv nivå, snarare än den lokala omdefinition som skett inom verksamheten och bland anknytande organisationer och grupper. Den kunskap som produceras inom ramarna för godkänd vetenskaplighet är redan värdeladdad med kognitiv auktoritet (Andersen 2004 s. 17). Detta medför ett ökat förtroende för dokumentens innehåll och även för att beskrivningen av dem i kunskapsorganisation är tillförlitlig (Andersen 2004 s. 19). Förutom den förskjutning i akademisk status som sker i samband med den officiella organisationsförändringen förändras också meningen av samlingarnas innehåll. Dokumentens materialitet betraktas som en offentlig kommunikation mellan institutioner och det privata (Andersen 2004 s. 73). Både avgränsningar för vilket urval som ska göras och i vilken omfattning bevakningen av nyutkommet material ska göras diskuteras återigen (Göteborgs Universitetsbibliotek u.å). Avsändarens position påverkar värdering och uppfattning av dokumentens karaktär, något som därför återigen togs upp för diskussion inom verksamheten.

Samarbeten med andra länders kvinnohistoriska kunskapsorganisationer var redan påbörjade under föregående verksamhetsform, men i och med Kvinnohistoriska samlingarnas införlivande i Göteborgs universitetsbibliotek bildades nya relationer officiellt. ”Kvinnohistoriska samlingarna har under budgetåret haft besök från övriga nordiska länder, där man börjar undersöka möjligheterna att starta en liknande verksamhet.” (Göteborgs Universitetsbibliotek 1973 s. 11). Att Kvinnohistoriska samlingarna sattes i förbindelse med andra nordiska universitetsbibliotek vittnar om en vetenskaplig trovärdighet som samlingarna uppnått genom att förankras institutionellt. 1974 anordnades också en konferens med deltagare från de nordiska länderna angående samordning av dokumentationstjänster för kvinnohistoria (Göteborgs Universitetsbibliotek 1974 s. 11). Vid konferensen bildades en arbetsgrupp för att undersöka samsamarbetets möjligheter och 1975 beslutade de att en gemensam Thesaurus för kvinnohistoria skulle skapas (Göteborgs Universitetsbibliotek 1975 s. 12). Detta nätverk av liknande verksamheter kan kopplas till systemet av ryktesmässig status, *reputational system*, där de interna normerna inom en social organisation (vanligtvis åsyftas akademien) avgör forskningens status (Andersen 2004 s. 17). Genom att ingå i ett nätverk som organiserar den redan kontrollerade forskningen skapas en vetenskapligt resursstark verksamhet. Denna status kräver

en institutionell förankring genom nära relationer till akademien som ett universitetsbibliotek kan erbjuda men bekräftas och förstärks också av det nätverk som skapats för att organisera kunskapen.

Statusen av ämnets kognitiva auktoritet betraktas närmast som etablerad via Kvinnohistoriska samlingarnas institutionella förankring. Det medför också att samlingarnas dokument bär på legitima akademiska kunskapsanspråk. Dokumentens kunskapsanspråk utvärderas i relation till det vetenskapliga sammanhanget (Andersen 2004 s. 222). Genom att ingå i det institutionella sammanhanget skapas en trovärdighet för den kunskap som förmedlas. Inte minst kan detta urskiljas i artiklar skrivna om verksamheten efter institutionaliserandet där den beskrivs som ett unikt bidrag till forskningen utan att motiven ifrågasätts. Kunskapen, eller dokumenten, utvärderas också i relation till de diskursiva normer som råder inom det vetenskapliga ämnesfältet (Andersen 2004 s. 222). UHÄ:s rapport 1977 Förändring för jämställdhet (Kälvemark 1977) innebar för Kvinnohistoriska samlingarnas räkning ökad relevans för samlingarna i det akademiska och politiska samtalet. Från Göteborgs universitet framkom dock en del synpunkter på utformningen av åtgärderna för att stärka jämställdhetsforskning. Bland dessa påpekas att "[d]en bibliografiska verksamheten vid Kvinnohistoriska samlingarna i Göteborg måste få ökat stöd, om den skall motsvara det nya undervisnings- och forskningslägets behov." (Utlåtande Humanistiska sektionsnämnderna, Göteborgs Universitet 1978) och att erfarenheten hos samlingarna borde utnyttjas mer och ges ökade resurser för att kunna bidra till den nationella satsningen på jämställdhetsforskning. "Ett UHÄ-stöd skulle ge denna verksamhet ökad auktoritet och större effektivitet." (Utlåtande Humanistiska sektionsnämnderna, Göteborgs Universitet 1978). Att kvinnoforskningen som akademiskt område utvecklas parallellt med Kvinnohistoriska samlingarnas institutionaliserande innebär också att den vetenskapliga legitimiteten för samlingarna stärks. De normer och regelverk för kontroll som forskningen ska genomgå för att nå vetenskaplig legitimitet har sedan samlingarnas början varit ett viktigt filter. Med en ökad produktion av kunskap, som materialiserar auktoriteten, förstärks också statusen av den sociala och ideologiska organisationen som utgör ämnet. Jenny Samuelsson (2008) betonar i sin avhandling betydelsen av samstämmighet mellan akademi och kunskapsproduktion och Andersen (2004 s. 127) poängterar kunskapsorganisationens roll i att förstärka och karaktärisera forskningens kunskapsanspråk. Rollen för Kvinnohistoriska samlingarna innefattar därmed delvis funktioner som att kommunicera och förvalta den kunskap som produceras inom ämnet, vilket är en tryggare förankrad position än tidigare. Genom ämnets institutionaliserande i systemet av kognitiv auktoritet uppstår ett antal normer som inte behöver ifrågasättas inom forskningen, då det finns en social överenskommelse om att dessa är legitima (Andersen 2004 s. 11). För att en överenskommelse ska uppstå förutsätts att det finns en mängd dokument som tillämpar dessa normer och som går att bygga vidare på. Den samling som Kvinnohistoriskt Arkiv tidigare byggt upp, och varit noggrann med gällande kriterier för vetenskaplighet, är sådana grundläggande dokument som redan passerar akademiska normer. För forskares informationssökning är detta ett avgörande kriterium vid informationsinhämtning som Anna-Stina Samuelssons konstaterar i sin uppsats. För att betraktas som relevant ska materialet i förväg vara fastställt som vetenskapligt värdefullt (2000 s. 50). Den särskilda statusen, eller positionen, som Kvinnohistoriska samlingarna uppnått till följd av

institutionaliserandet och den värdeladdade kognitiva auktoriteten som dess material därmed förses med kan därför vara en viktig del för att lyckas kommunicera kunskapen som vetenskap. Det grundläggande dokumentationsarbetet, tillsammans med kvinnoforskningen vid universitetet, har varit betydande för placeringen av nya satsningar inom området från statligt håll. Exempelvis föreslås en, av fyra, regionala organisationer som ska stimulera undervisning och forskning inom jämställdhet ha "...sitt givna läge i Göteborg..." (Utlåtande Humanistiska sektionsnämnderna, Göteborgs Universitet 1978) på grund av pågående forskningsprojekt i kvinnohistoria, i sociologi samt Kvinnohistoriskt arkiv och Kvinnohistoriska samlingarnas bibliografi- och enkätverksamhet.

3.2.3 Diskursiva praktiker

Efter misslyckade försök att i riksdagsmotioner från politiska kvinnoförbund få anslag till en tjänst inkluderade Göteborgs Universitetsbibliotek önskemålet i sin anslagsansökan som beviljades. Från statligt håll verkar också vägen via den akademiska organisationen ha varit en förutsättning för att bevilja medel till bibliotekarietjänsten. Beata Losman skriver i sin text, som skildrar hennes egna erfarenheter av arbetet vid samlingarna och återgivna minnesbilder av tiden dessförinnan, att "[d]et var en tydlig uppmaning att söka få tjänsten ordinarie väg istället för den politiska." (1984 s. 12). Värderingen från statligt håll kan jämföras med den utredning som tidigare nämnts där medel, trots aktiva forskare inom ämnesfältets protester, inte beviljades för kvinnovetenskap utan istället för jämställdhetsforskning. Kvinnorörelsen under 1970-talet hade i hög grad en kunskapsproducerande målsättning, med aktiv studentpolitik och krav på akademiska positioner samt synliggörande av forskning om och av kvinnor. Kvinnohistoriska samlingarna hade ett annat fokus än det kvinnopolitiska sammanhanget, även om de i denna fråga till stor del delade målsättning. Trots att verksamheten kan betraktas som tillhörande en emancipatorisk idétradition, och sökte allianser med politiska kvinnoförbund, så är det snarare en lojalitet mot det vetenskapliga fältet som varit ständigt aktuellt genom dess utveckling. Från de aktiva forskarnas sida kan urskiljas en viss skepsis till lojalitet mot den auktoritativa institutionen. Till viss del skyntas detta också från Kvinnohistoriska samlingarnas sida. Dels genom det tidigare diskuterade sättet att hantera material som enligt reglerna inte betraktas som vetenskapligt och dels genom forumorganisationerna som inte godkänner det statliga påbudet att ägna sig åt jämställdhetsforskning. I båda fallen har dock de sociala fälten, kvinnovetenskap och kunskapsorganisationen av kvinnovetenskapligt material, varit beroende av det institutionella stödet. Givetvis gäller det ekonomiska resurser men också det akademiska godkännandet att betraktas som en vetenskapligt relevant verksamhet, vilket varit en prioritet för samlingarna.

Statens värdering av att uppnå målet med en betald tjänst för samlingarna utopolitiskt kan betraktas som ett instrument för kontroll ur ett diskursivt maktperspektiv. För att få tillgång till diskursens regler, och därmed skapa en giltig existens inom den, krävs att villkoren för den efterföljs (Foucault 1993 s. 26). Mandatet att formulera forskningsbehovet kommer från det institutionella hållet, snarare än det aktivistiska. Innebörden av detta skapar en ökad allmän trovärdighet och tillit till formuleringen genom att den tillkommit via det forskningsgranskande regelverket. Det medför också en situation där diskursen kring kvinnovetenskapen kontrolleras via formulering om vad som kan studeras

och hur den prioriteras. I relationen mellan kvinnoforskningen, Kvinnohistoriska samlingarna och den institutionella maktpositionen är det snarast via diskursförskjutningar som förhandlingar pågår. I det diskursiva fält som har möjligheterna att bedöma kunskapsanspråk har kvinnoforskningen haft en marginell position. Snarare har ämnesfältet utestängts och diskvalificerats som irrelevant ur ett vetenskapligt sammanhang. Med kvinnoforskarnas krav på relevans och tillgång till resurser för sitt ämnesfält, och de forum som bildades utan det akademiska kontrollsystemets godkännande, skapades en social organisering kring ämnet. Tillsammans med Kvinnohistoriska samlingarnas organisering av resurser och infrastruktur förhandlas ämnesfältets betydelse. Genom att anpassa formen på kunskapen till den etablerade korrekta strukturen möjliggörs ett erkännande från akademiskt håll. Denna anpassning är nödvändig för att inte filtreras ut ur diskursen och bedömas som irrelevant (Haugaard 2002 s. 186–187). De processer som möjliggjort ett inträde i det vetenskapliga diskursiva fältet kan därför beskrivas som en anpassning av ämnet till vetenskapliga villkor vilket reflekteras i både kunskapsorganisationens urvalsprocesser och den statliga begäran om att verksamheten ska ingå i universitetsbiblioteket för att beviljas en tjänst.

Mot bakgrund av det ökade statliga och akademiska intresset för kvinnovetenskap, inte minst genom FN:s utropande av 1975 som internationellt kvinnoår, ökade också Kvinnohistoriska samlingarnas relevans. Något som verksamhetsberättelsen för 1975 vittnar om där det uttrycks att de nya större lokalerna varit välbehövliga "...med hänsyn till den påfallande stora ökning av hänvändelser och förfrågningar, som kvinnoåret medfört." (Verksamhetsberättelse 1975, Kvinnohistoriskt Arkiv 1976). Det nationella och internationella erkännandet av ämnet som relevant hade en direkt påverkan på antalet användare som sökte sig till samlingarna. Aktualiserandet av ämnet kan tolkas som ett godkännande av en diskurs som innebär att kunskap om ämnet anses som både lämpligt och viktigt. Foucault omtalar den praktiska kunskapsorganisationen från institutionellt håll som förstärkande och förnyande av giltiga kunskapsanspråk. Den kunskap och diskurs som skapas därinom fungerar också tvingande över andra diskursformer (1993 s. 13). Den organisationsform som Kvinnohistoriskt Arkiv initialt verkade som befann sig utanför den institutionella positionen men likväl åtföljdes de regler för kunskapsorganisation som praktiserades inom universitetsbiblioteket. Detta medförde att samlingarna redan hade en relevans i det akademiska sammanhanget som underlättade ett institutionaliserande. Förändringen i det offentliga samtalet kring kvinnovetenskap och jämställdhet i samhället speglas också i de reportage och artiklar skrivna om Kvinnohistoriska samlingarna. I jämförelse med tidigare pressmaterial, diskuterat i analysavsnittet *Diskursiva praktiker 3.1.3*, där texten försäkrar om att samlingarna inte har kontroversiella politiska motiv, behövs inte längre sådana förklaringar. I presentationen av samlingarna betonas snarare det unika materialet och bidraget till forskningen samt den kvinnopolitiska gärningen som resultatet av verksamheten visat sig ha. Svenska Dagbladet skriver i en minnesruna för Rosa Malmström, en av grundarna till samlingarna, att "[d]et kvinnobibliografiska arbetet var ett livsprojekt och ett äventyr. Det hade sin grund i hennes radikala läggning och egna erfarenheter, som gjorde henne till feminist i själ och hjärta." (Rosa Malmström – Lade grunden till det kvinnohistoriska arkivet, 1995). Beskrivningen av Malmström som feminist och radikal är en tydlig kontrast mot

tidigare beskrivningar i pressen där verksamheten och dess aktiva lyfts fram som apolitiska och okontroversiella. Ett ytterligare exempel är Biblioteksbladets artikel från 1998 där verksamheten presenteras med orden: ”De Kvinnohistoriska samlingarna är välkända för sitt ovärderliga källmaterial som utnyttjas av forskare i hela Norden” (Udd 1988 s. 194). En artikel om samlingarna från 2000 inleds ”[h]är finns kvinnorörelsens historia bevarad för framtida generationer.” (Parbring 2000 s. 30). Den politiska och akademiska diskursen kring kvinnovetenskapen/genusforskningen normaliserar samlingarnas innehåll och syfte vilket medför en självklar position i det akademiska sammanhanget.

Instiftandet av nationella sekretariatet för genusforskning 1996, placerad i Göteborg delvis på grund av närheten till Kvinnohistoriska samlingarna (Nationella sekretariatet för genusforskning 2016d), är ytterligare ett exempel på offentliga politiska satsningar på genusforskning. Instiftandet av ett sekretariat för genusforskning placerar ämnet i en akademisk permanent position, en medposition till biblioteket i det akademiska diskursiva fältet. Långt innan dess ansågs dock ämnet vara akademiskt etablerat. Bibliotekarietjänsten vid Kvinnohistoriska samlingarna, som inrättades 1971 kan betraktas som en första säkrad plats för kvinnovetenskapen i det akademiska sammanhanget. Citatet i uppsatsens inledning ”Bibliotekarietjänsten var det första tecknet på att kvinnovetenskapen kommit till universitetet för att stanna.” (Losman, 1984 s. 13) beskriver det första permanenta positionen relaterad till kvinnoforskningen inom akademien. Eftersom forskningstjänster och etablerade kurser inom universitetet vid tidpunkten saknades var institutionaliseringen av kunskapsorganisationen i ämnet en första permanent plats för ämnesfältet och därmed ett officiellt erkännande av vetenskapen samt ett fortlöpande stöd för den.

Sammanläggningen med universitetsbiblioteket medförde också en diskussion kring den rumsliga placeringen av litteraturen. Valet stod mellan att placera litteraturen tillsammans med övrig ämneslitteratur eller behålla samlingen separat med kvinnoforskning som övergripande ämne. Å ena sidan riskerade den separatistiska vägen att fortsatt dölja kvinnoaspekten för övrig vetenskap men å andra sidan fanns en ambition att kunna ge en samlad bild av kvinnoforskningen. Kvinnohistoriska samlingarna valde att behålla resurserna som en separat samling. Intresset för ämnet ansågs ha växt sig tillräckligt stort och den sammanhållna samlingen skulle kunna få ”...den ursprungliga tanken på ett kvinnobibliotek att leva upp igen” (Benner 1984 s. 22). Att behålla samlingen är att upprätthålla en ordning av *diskursiva formationer* som man skapat kring ämnet kvinnohistoria och kvinnoforskning. Enskilda dokument får ett värde i systemet beroende på var de är placerade (Radford & Radford 2005 s. 72). De samlade dokumentens placering är därför av vikt eftersom det skapar en omvärldsbeskrivning i rummet som inte är möjlig enbart med hjälp av kataloger och ämnesord. Det är en visualisering av begrepp och ämnen, eller uttalanden om verkligheten, som tillsammans utgör en möjlig beskrivning av hur världen är konstruerad. Effekten av den samlade beskrivningen underlättar inte bara inhämtandet av relevant litteratur i ämnet utan erbjuder också ett kunskapsmässigt sammanhang som tillåter nya angränsande eller påbyggande kunskapsanspråk att göras. Detta blir särskilt aktuellt då Kvinnohistoriska Samlingarna existerar inom en etablerad kunskapsorganisation av vetenskap.

3.2.4 Sammanfattning av analysen av Kvinnohistoriska samlingarna

Den största och kanske mest betydelsefulla förändringen för Kvinnohistoriska samlingarna var överlåtandet av samlingarna till Göteborgs Universitet. Den statliga tjänsten som inrättades och institutionaliseringen medförde effekter på både dokumentalitet och legitimitet samt kognitiv auktoritet. Samtidigt hade under 1970-talet det akademiska och politiska klimatet ett större fokus på forskning om och av kvinnor vilket bidrog till en normalisering av samlingarnas inriktning.

Organisationsförändringen, från privat stiftelse till institutionaliserat universitetsbibliotek, förändrade den grundläggande konstituerande dokumentaliteten. Själva definitionen av verksamheten som ett bibliotek för forskning medförde en ny juridisk och officiell dokumentalitet. Samlingarnas innehåll, den aspekten av konstituerande dokumentalitet som redan tidigare varit starkt, behålls efter organisationsförändringen. En effekt av förändringen var dock att urval och bestånd behövde diskuteras och omvärderas. Återigen var kvalitet och karaktär på material en fråga för diskussion. Den omformulering av vetenskapligt material som tidigare gjorts inom verksamheten kunde nu ytterligare understödjas med argumentet att det samlade källmaterialet, som inte är vetenskapligt till sin karaktär, faktiskt användes i forskningssyften.

Legitimiteten skiftade också i samband med organisationsförändringen. Placeringen inom ett större institutionellt sammanhang medförde ökad extern legitimitet. Den interna legitimiteten kopplad till behovet utifrån och professionella kriterier för service och material stärks med ett ökat antal användare som efterfrågar material. Möjligen försvagas den interna legitimiteten kopplad till identitetsskapande processer av att ingå i ett större sammanhang men handlingsutrymmet och utrymmet för ett eget arbetssätt stärker också dessa identitetsprocesser och därmed den interna legitimiteten. Ett fortsatt starkt fokus på kvalitet, personalens kompetens, och trovärdighet gentemot användarna vittnar också om en stark intern legitimitet. Sammantaget placeras Kvinnohistoriska samlingarna i en position av stark konstituerande dokumentalitet, till följd av institutionaliserandet, men behåller också en stark intern legitimitet baserat på det egna sammanhang som byggs upp inom den större organisationen. Den interna legitimiteten förstärks också av det tydliga kommunikationsansvaret inom den akademiska sfären.

En ytterligare följd av institutionaliserandet är det akademiska erkännandet av verksamheten som får effekten att kvinnovetenskapen som ämnesfält inordnas i den kognitiva auktoritetens diskursiva fält. Ämnet definieras därmed på en kollektiv nivå som vetenskapligt relevant och genom att ingå i den akademiska verksamheten erkänns också kunskapsanspråken. Produktionen av ämneskunskapen får därmed en kognitiv auktoritet som inte behöver ifrågasättas. Förtroendet ökar för dokumentens innehåll och även för kunskapsorganisationens beskrivning av dem. Denna position är betydelsefull för att stimulera forskning inom ämnet då informationssökande forskare föredrar att värdet av informationen redan är fastställd som vetenskapligt relevant.

Diskursen kring kvinnoforskning uppmärksammas på både nationell och internationell nivå under 1970-talet. Även inom akademien växer kraven på kvinnligt deltagande och närvarande i kunskapsproduktionen. Det politiska klimatet bidrar till en normalisering och legitimering av kvinnovetenskapen som

ämne. Samlingarna har, trots att det vetenskapliga sammanhanget hållits som centralt, naturliga kopplingar till det kvinnopolitiska sammanhanget genom deras överensstämmande målsättningar att ägna större uppmärksamhet åt kvinnoforskning. Förslaget för en bibliotekarietjänst till samlingarnas framfördes gemensamt av alla politiska partiers kvinnoförbund men riksdagens rekommendation var att satsa på att uppnå förslaget på ordinarie väg istället för politisk, det vill säga via det akademiska sammanhanget. Denna värdering av vems initiativ förslaget ska utgå från innebär att mandatet att formulera behovet bör komma från ett vetenskapligt snarare än ett politiskt sammanhang. Det innebär att kontrollen av agendan placeras inom det institutionella istället för det aktivistiska sammanhanget. Tilliten till behovsformuleringen gynnas också av att initiativet kommer inifrån det forskningsgranskande regelverket. Bibliotekarietjänstens inrättande var den första permanenta positionen för kvinnoforskningen inom det akademiska diskursiva fältet där också behovet av den formulerats centralt. Det kan betraktas som ett första officiellt erkännande av vetenskapen och ett löfte om fortsatt stöd för den.

Den sammanhållna placeringen av litteraturen kan beskrivas som diskursiva formationer i det rumsliga utrymmet som illustrerar ett kunskapsmässigt sammanhang att bygga vidare på eller placera egna kunskapsanspråk inom. Detta betraktas som särskilt viktigt för genusvetenskapen då KvinnSam är placerat både strukturmässigt och rumsligt i en del av ett större kunskapsorganiserande sammanhang.

4 Epilog: KvinnSam 2010-

I denna epilog kommer KvinnSams nutida position och funktion att beskrivas kortfattat. Bibliotekets aktuella institutionella placering fungerar som en nutida referenspunkt till den genomförda analysen. Skildringen placeras utanför den centrala analysen men beskrivs utifrån de uppsatta ramarna och med de analytiska verktygen för att referenspunkten ska vara användbar.

Dagens KvinnSam kan betraktas som en verksamhet där positionen som auktoritativ källa inom ämnesområdet genus-, kvinno-, och- mansvetenskap är befäst och stabil. Som nationellt bibliotek för genusforskning med nordens största samling av litteratur inom området och ansvaret för flertalet databaser inom ämnet (KvinnSam 2010) betraktas biblioteket som en central aktör för den akademiska genusforskningen. Att material inom ämnesområdet finns att tillgå från flertalet andra källor utmanar heller inte verksamhetens position. Dels består samlingen av en stor del unikt material som bidrar till en fortsatt stark konstituerande dokumentalitet och dels är den organisatoriska och administrativa grunden som befäster KvinnSams formella funktion och position som nationellt bibliotek starkt bidragande till den konstituerande dokumentaliteten (Hansson 2015 s. 15). Till detta hör också det professionella organiserandet av samlingarna med särskilt utformade katalogiseringsregler och klassificering som också bidrar till en stark konstituerande dokumentalitet (Hansson 2015 s. 7). Den performativa dokumentaliteten, som styr verksamhetens aktiviteter och konkreta verksamhet, betraktas också som relativt stark. Detta baserat på produktionen av ämnesrelevanta databaser, tillgängliggörandet av unikt handskriftsmaterial samt ansvaret för den nationella referensservicen.

KvinnSam har behållit relativt hög grad av handlingsfrihet gentemot Göteborgs Universitetsbibliotek. Bland annat genom ett fortsatt utveckling av den ämnesspecifika Thesaurusen och en sammanhållen ämnessamling, både fysiskt och via katalogen, vilket tolkas som att den interna legitimiteten bestående av god korrespondens mellan samling och service och resursbehovet hos användare är stark (Hansson 2015 s. 7). Dessutom är specialiseringen hos samlingarna och bibliotekariernas kompetens ytterligare en aspekt som bidrar till en tydlig identitet inom institutionen och därmed intern legitimitet. De uppdrag som verksamheten betrotts med i en nutida kontext, som funktionen av nationellt ansvarsbibliotek 1997 till 2008 och efter ansvarsbibliotekens avskaffande en fortsatt position som nationellt bibliotek inom ämnet, ger verksamheten en status som medför en stark extern legitimitet grundad på arbetsuppdraget och placeringen i ett större sammanhang (Hansson 2015 s. 7). Historiskt sett är den externa legitimiteten starkare hos Kvinnsam än hos verksamhetens föregående organisationsformer, möjligen på bekostnad av den interna legitimiteten.

Placeringen som kognitiv auktoritet i samhället förutsätter att kunskapsanspråken som görs anses vara legitima (Andersen 2004 s. 15). Kunskapsorganisationens roll i denna produktion är att beskrivningen av produkten, dokumenten som skapas, är tillförlitliga och beskrivna på ett trovärdigt sätt (Andersen 2004 s. 19). Den ökade produktionen av genusforskning och den akademiska och samhälleliga acceptansen av ämnets vetenskaplighet förstärker därför också KvinnSams kognitiva auktoritet, och även den nutida historieskrivningen kring KvinnSam är bidragande till att bygga dess auktoritativa position. Samtidigt bidrar KvinnSams verksamhet till att bygga en auktoritativ position för ämnesfältet. Särskilt bidragande är den akademiska positionen som KvinnSam placerats i under de senaste åren med ansvaret för den nationella referensservicen inom genusämnet. Ansvaret för beskrivningen av genusforskningens produktion och tillgången på den är formellt placerad hos verksamheten vilket medför stora möjligheter att utöva kognitiv auktoritet inom det akademiska ämnesområdet. Jenny Samuelssons avhandling utmanar dock denna funktion hos KvinnSam i sin granskning av några av de verktyg som kan användas som förstärkning av dokumentets auktoritet, ämnesordlistan och klassificeringen. Slutsatsen av granskningen är att KvinnSams kunskapsorganisering inte är tillräckligt utvecklad för att fylla sin funktion i fråga om definitioner och begreppsrelationer och inte heller speglar aktuell teoribildning inom ämnesområdet (Samuelsson 2006 s. 204-206). Denna kritik utmanar förvaltandet av den kognitiva auktoritet som KvinnSam har mandat till genom att ifrågasätta kommunikationen av kunskap som i hög grad ger konsekvenser för användares återfinnande av den materiella och kognitiva produkten av kunskapen. Däremot utmanas inte föreställningen om att KvinnSams informationssystem och kunskapsorganisering har politisk och social potential vilket betraktas som en stor förändring jämfört med den historiska synen på verksamheten. Med den akademiska status som KvinnSam har baserat på uppdrag och institutionell positionering blir kritiken snarare ett bidrag till utvecklingsmöjligheter än ett ifrågasättande av verksamhetens uppgift, syfte eller nytta.

De brister i informationssystemen som Jenny Samuelsson visar på är i förlängningen av betydelse för det diskursiva sammanhanget som genusforskningen beskrivs inom, särskilt när det sker inom KvinnSams ansvarsverksamhet. Det institutionella stödet som KvinnSam har för sin

verksamhet ger mandat att förnya eller förstärka kunskapsanspråken genom att attribuera – värdera, distribuera och fördela kunskapen (Foucault 1993 s. 13) vilket placerar KvinnSam i en maktposition gällande vetenskapliga sanningar inom ämnet. Radford och Radford beskriver de diskursiva formationer som bildas i bibliotekens system som en central plats för dokumentens uttalanden eftersom de där befinner sig inom en institution av ordning (2005 s. 72). Genusforskningens legitimitet inom akademien samt KvinnSams auktoritativa position för organiserandet av dokument inom ämnet skapar en sådan plats, både fysiskt och diskursivt. Sambandet mellan olika uttalanden, eller resursers placering i informationssystemen, genererar kunskap. Dessutom är det ett system där användare kan placera egna kunskapsanspråk och därmed bekräfta eller förstärka dem (Radford & Radford 2005 s. 73). Risken med ett system av diskursiva formationer som inte är aktuellt eller som brister i sin funktion att beskriva relationer och begrepp skapar en situation där nya kunskapsanspråk inom ämnet saknar placering, inte kan inordnas direkt under existerande kunskapsanspråk, eller diskvalificeras av ett auktoritativt system. Konsekvensen av en sådan situation riskerar att antingen misskreditera kunskapsanspråken eller minska relevansen av kunskapsorganisationen för användarna vilket i sin tur skulle leda till en försvagning av både dokumentaliteten och legitimiteten.

5 Slutsatser

Syftet att undersöka kunskapsorganisationens funktion och betydelse för en ämnesdisciplins etablerande, med KvinnSams bidrag till etableringen av genusforskning som empiriskt fall, har resulterat i ett flertal slutsatser. Resultatet har visat ett antal händelser som tillsammans, och tillsammans med andra fenomen som inte diskuterats i uppsatsen, har bidragit till det akademiska inrättandet av genusforskningen. Nedan följer en redogörelse för de frågeställningar som formulerades i uppsatsens inledande del, hur de besvarats, samt de slutsatser som analysen resulterat i.

- Hur har KvinnSams utveckling sett ut i ett historiskt perspektiv?

För att kunna urskilja viktiga händelser inom kunskapsorganisationen som har bidragit till etablerandet av genusforskningen inom akademien har ett historiskt perspektiv varit väsentligt. Häri har *dokumentalitet och legitimitet* haft en betydande roll för att institutionalisera och berättiga KvinnSam som förvaltare och förmedlare av akademiskt godkänd kunskap. Prioriteringen av samlingarnas bestånd före den organisatoriska och administrativa delen har bidragit till en samling där kontrollen över den i hög grad legat inom verksamheten. Denna typ av konstituerande dokumentalitet har genomgående prioriterats före juridisk och officiell konstituerande dokumentalitet. Genom att hellre driva samlingarna ideellt än att lämna över verksamheten till Göteborgs Universitetsbibliotek då ingen professionell tjänst reserverades för samlingarna har bidragit till att bevara en hög grad av intern legitimitet till förmån för den externa legitimitet det innebär att ingå i ett institutionellt sammanhang. I förlängningen har sådana beslut bidragit till en stark grund av identifikation för den nuvarande organisationen.

Omformuleringen av material som vetenskapligt har också haft en betydande roll för KvinnSams konstituerande dokumentalitet. Att vara tillåtande i bedömningen av material med avseende på vetenskaplighet och att inkludera material som är

av intresse för den kvinnopolitiska rörelsen har inneburit att delvis frångå existerande regler gällande vetenskapliga sanningar. Resultatet av detta kan sägas vara en omtolkning av vetenskaplig relevans med motiveringen att det material som inte passerade vetenskapliga standarder långsiktigt kunde vara av värde för framtida forskare. Forskare vill att värdet av materialet redan ska vara fastställt innan de använder sig av det vilket kan beskrivas som den kognitiva auktoritetens system av regelverk och ryktesmässighet. Den strategi som initialt valdes vid bibliografisk sammanställning av material, det vetenskapliga urvalet, syftar också till att godkännas inom kunskapsproduktionens organisation. De vetenskapliga dokument som refereras av KvinnSam är därför redan värdeladdade genom att ha genomgått den akademiska granskningen. Detta medför trovärdighet och auktoritet för biblioteket och därmed också för spridningen och värderingen av dokumenten.

- Hur har KvinnSams kunskapsorganisation bidragit till att legitimera genusvetenskapen som akademiskt ämne?

Bibliotekarietjänstens inrättande var den första permanenta positionen för kvinnoforskningen inom det akademiska diskursiva fältet där också behovet av den formulerats centralt. Det kan betraktas som ett första officiellt erkännande av kvinnovetenskapen och ett löfte om fortsatt stöd för den, alltså ett inledande cementerande av genusforskningens plats i det akademiska sammanhanget.

Både de pressartiklar som är försäkrande och positiva till att det inte är kvinnosakskvinnor som driver arkivet och att arkivet positivt benämner att de tog den ”ordinarie vägen” istället för den politiska (eftersom den inte ger en akademisk legitimitet) är vittnesmål om nödvändigheten att förhålla sig till de krav som finns uppsatta för kunskapsproduktion. Genom sin strikt vetenskapliga hållning har KvinnSam formulerat forskningen så att den accepteras av de sociala institutioner som producerar kunskap. Verksamheten valde initialt detta som en central hållning vilket lett till en framställning och form av KvinnSam som den konventionella akademien och allmänheten kunnat acceptera, snarare än misskreditering av dem som hysteriska eller politiskt aggressiva. Betoningen av vetenskaplighet var initialt nödvändig för att betraktas som relevant eftersom verksamheten inte var knuten till någon institution och därför inte laddad med en självklar kognitiv auktoritet.

- Vilka diskursiva händelser kring KvinnSams verksamhet har varit centrala för utvecklingen?

Verksamheten har sedan grundandet förhållit sig till det akademiska diskursiva fältet med ambitionen att nå en stadig position inom det. Genom att skapa en kunskapsorganisation för kvinnohistorisk forskning formuleras ämnesfältet som möjligt att studera och att producera kunskap om. Utöver resursförsörjning och infrastruktur erbjuder handlingen också ett konkret sammanhang för forskare att placera sina kunskapsanspråk i. KvinnSam har också bidragit med professionell ämneskunskap för forskningsfältet och med bibliotekarier som inte betraktar ämnet som kontroversiellt. Forskare inom ämnet har därför haft tillgång till allierade inom den institutionella miljön. Synen på vad som är kunskap och möjlig vetenskap har i hög grad påverkat de val som verksamheten gjort gällande urval och organisatorisk form men de målsättningar och arbetssätt som tillämpats

har framgångsrikt bildat en arena för genusforskningen utan institutionellt godkännande som grund.

I ett senare verksamhetsskede, vid institutionaliseringen, var självklart både den nationella och internationella diskursen kring kvinnoforskning aktuell. De krav inom akademien och det kvinnopolitiska klimatet i övriga samhället bidrog till att legitimera och normalisera ämnesfältet. Denna diskurs verkar på en större samhällsnivå än det akademiska diskursiva fältet och rör i grunden en övergripande kunskapsdiskussion som avgör status och legitimitet för genusforskningen som ämnesfält. Kopplingarna mellan den politiska arenan och KvinnSams verksamhet är sammanvävda av ämnets karaktär men värderingen att den akademiska tillhörigheten är prioriterad innebär att formuleringen av de akademiska behoven av en genusvetenskaplig kunskapsorganisation motiverades av vetenskaplighet istället för politisk relevans. Detta medförde en starkare akademisk legitimitet som i förlängningen skapat ett stabilare vetenskapligt sammanhang där ett ifrågasättande av kunskapsanspråken som KvinnSam organiserar är mer avlägset.

De viktigaste slutsatserna från analysen besvarar den centrala frågeställningen

- Vilken funktion och betydelse har KvinnSams samlingar haft för etableringen av genusvetenskap som akademiskt ämne?

Genusforskningens framväxande i Sverige är parallell med litteraturförsörjningen till ämnesfältet som KvinnSam ansvarat för. Ansvaret fanns hos verksamheten innan forskningen blev en institutionaliserad del i det akademiska sammanhanget vilket har fyllt en viktig funktion för infrastrukturen kring genusvetenskapligt forskningsmaterial. De urvalsprocesser som applicerats för att bygga samlingarna har haft en betydande funktion för det akademiska erkännandet av ämnesfältet. Vetenskapligt fokus som utgångspunkt har skapat en samling av akademiskt godkänd kunskap som följer reglerna för kunskapsproduktion inom den kognitiva auktoritetens diskursiva fält. Genom att göra detta formulerades det genusvetenskapliga ämnesfältet som möjligt att skapa kunskap om vilket formade både ett sammanhang för forskare och definierade ämnesfältet som vetenskapligt relevant genom det mandat kunskapsorganisationen besitter i beskrivningen av kunskap. Självständigheten som verksamheten hållt fast vid, på bekostnad av extern legitimitet och till viss del konstituerande dokumentalitet, har också tillåtit en omformulering av vetenskapligt relevanta resurser. Resurser som idag utgör en stark del av den konstituerande dokumentaliteten med avseende på samlingarnas bestånd.

Den beskrivning av resurser som KvinnSam redan från början använde sig av innebär en materiell värdeladdning av normer och värderingar som uttrycks via organiseringen. Detta gäller både den eget formulerade ämnesordlistan och framförallt initiativet att formulera kvinnoforskning som ett eget ämnesfält, vilket Kvinnohistoriskt Arkiv gjorde innan akademien visade stöd för eller artikulerade behov av det. Produktionen av den anpassade ämnesordlistan är en händelse som förskjuter perspektivet på innehållet i dokumenten genom att dels samla kunskap och benämna den kunskapen som en egen kategori och dels genom att inta en utgångspunkt som tidigare dolts av informationssystemen. Genusvetenskapen som ämnesdisciplin är ett fält där erfarenheter, upplevelser och verklighetsbeskrivningar analyseras utifrån givna positioner i olika delar av

samhällsstrukturen. Dessa erfarenheter på kollektiv nivå materialiseras via dokumenten, produkten av forskningen. Att samla, organisera och tillgängliggöra dokumenten är därför en förmedling av erfarenheten och ett samhälleligt medvetandegörande av den. De diskursiva formationer som funktionen skapar bekräftar kunskapsanspråken inifrån ett vetenskapligt regelverk av kontroll vilket erkänner dess giltighet.

5.1 Diskussion

Undersökningen gör inte anspråk på att göra en helomfattande beskrivning av genusvetenskapens etablering i akademien. De särskilda avgränsningar kring både material, metod och teori som satts upp som ramar beskriver de funktioner som den biblioteksmässiga verksamheten haft. Många fler aktörer har varit drivande i ämnets akademiska inträde, inte minst kvinnoforskarna själva. Beskrivningen av KvinnSams funktion för den akademiska etableringen av genusvetenskapen avser att placera kunskapsorganisationen som en aktiv deltagare i de processer och diskursiva förskjutningar som påverkat etableringen. Förståelsen av genusforskningen och dess kunskapsorganisering som ett diskursivt fält utgår från en samtida uppfattning av det och blir därför en referenspunkt vid tolkningen av betydande händelser och verksamhetens historiska positioner inom fältet. Detta diskursiva fält är givetvis potentiellt föränderligt, och kommer garanterat att variera över tid, vilket medför att referenspunkten kommer att bli inaktuell i takt med att det diskursiva fältet förändras.

Denna uppsats erbjuder ett tydliggörande av kunskapsorganisationens funktion för genusforskningens etablering, en fråga som varit relativt outforskad men ofta konstaterad som betydande. Utifrån teorier om *kognitiv auktoritet* och *dokumentalitet och legitimitet* har KvinnSams, framförallt tidiga, historia placerats i en position som en aktiv kraft i genusforskningens utveckling. Genom det övergripande diskursanalytiska perspektivet belyses bibliotekets sociopolitiska roll. KvinnSams systematiserande och organiserande aktiviteter framhålls som en spegling av genusvetenskapens akademiska position och beskriver vetenskapens auktoritativa legitimerande av sann kunskap. I legitimeringsprocessen har biblioteket genom organiseringen möjligheten att bekräfta sanningar och uppmuntra till nya kunskapsanspråk, till exempel genom att beskriva kvinnohistoria som ett eget ämne i katalogsystemet och i det fysiska rummet. Uppsatsen bidrar till en förståelse för vad organiserandet av kunskap kan innebära i ett bibliotekssammanhang och belyser bibliotekets funktion som aktiv i att göra kunskapsanspråk och utöva diskursiv påverkan. Sammantaget beskriver denna undersökning den akademiska genusvetenskapens kunskapsorganisatoriska rötter som förhoppningsvis kan ge en tydligare bild av KvinnSams konkreta bidrag till genusforskningen, placera bibliotekets verksamhet i en aktiv roll och bidra till förståelse för den historia som den nuvarande verksamheten har att förhålla sig till.

5.2 Reflektioner och fortsatt forskning

Den teoretiska inramningen som valts på grund av dess potential att beskriva bibliotek i ett förändringsperspektiv och förhållandet mellan kunskapsorganisation och akademi har varit det främsta verktyget för att styra riktningen på uppsatsen. För att kunna placera kunskapsorganisationens rötter och därmed klargöra dess påverkan på genusvetenskapens etablerande som ämnesdisciplin valdes ett historiskt tillvägagångssätt. Genom detta har

betydelsefulla händelser kunnat placeras i ett sammanhang som de påverkat, och påverkats av. Teorierna har fungerat väl för syftet och med hjälp av det teoretiska diskursperspektivet har de också kunnat samspela på ett önskvärt sätt. Att utgå från ett övergripande synsätt har varit nödvändigt för att hålla samman riktningen på analysen och de teoretiska begreppen har fungerat väl för att filtrera materialet i analysen.

Som nämnt i kapitel 2.3.2 *Metodens begränsningar* består datakällorna i uppsatsen av dokument som är icke-reaktiva till sin karaktär, alltså inte skapade i forskningssyfte. Det medför att en kvalitetsbedömning av dem är relativt enkel att göra. Däremot så är den analytiska bearbetningen av dokumenten och resultatolkningen givetvis en produkt av forskarpositionen. Konsekvenser av det insamlade materialets karaktär har avgränsat studien ytterligare från de ramar som initialt satts upp. Den från början tänkta inriktningen att fokusera på ett yttre sammanhang med hjälp av pressmaterial visade sig inte vara genomförbart på grund av liten tillgång på sådant material och därför kompletterades materialet med verksamhetsdokumentation och utsagor från de verksamma bibliotekarierna, och resulterade dessbättre i en fördjupad analys. De protokoll, utsagor från bibliotekarier samt pressmaterial som valts ut för studien har varit tillräckligt för att genomföra en analys utifrån de teoretiska ramar som satts upp men varierat i mängd mellan de olika organisationsfaserna. Det hade naturligtvis varit önskvärt med en större mängd dokumentation inifrån verksamheten, framförallt från den senare perioden efter ombildandet från Kvinnohistoriskt Arkiv till Kvinnohistoriska Samlingarna, som vittnar om de interna diskussioner och processer som pågått. Även vittnesmål och reflektioner från de personer som har arbetat inom verksamheten, främst i ett inledande skede, skulle kunna tillföra studien ytterligare information om interna uppfattningar om verksamhetens placering gentemot kognitiva auktoriteter och externa aktörer.

Ytterligare material som skulle kunna vara aktuella att studeras med en historisk metod och som belyser uppsatsens frågeställning är av verksamheten utgivna publikationer, beståndets utveckling, cirkulation och nyttjandegrad. Detta skulle med hjälp av en statistisk analys kunna ge en konkret bild av hur KvinnSams material använts av forskare och därigenom bidra med hårddata om kunskapsorganisationens funktioner. Även de riksdagsmotioner och propositioner från ärendet om en tjänst till Kvinnohistoriskt Arkiv, via Kvinnohistoriska Samlingarnas institutionalisering, till KvinnSams uppdrag som nationellt ansvarsbibliotek skulle vara aktuella att undersöka. Tillsammans med en diskursanalys av det politiska läget för kvinnoforskning/genusvetenskap i Sverige under KvinnSams verksamma tid skulle sammanhanget kunna beskrivas utifrån ett politiskt perspektiv, med fokus på de kvinnopolitiska underliggande kopplingarna, istället för de vetenskapliga. Därmed skulle ytterligare ett bidrag till att beskriva det sammanhang och de händelser som varit viktiga för utvecklingen och etableringen av både KvinnSam och genusvetenskapen i Sverige uppmärksammas.

Sammanfattning

Det nationella biblioteket för kvinno-, mans- och genusforskning i Göteborg, KvinnSam, har en historia som börjar relativt långt innan ämnesfältet fanns institutionaliserat vid de svenska universiteten. För att ur ett B&I-perspektiv kunna kartlägga en domäns grunder och därmed kunna göra en utvärdering av dess kunskapsanspråk är de historiska och epistemologiska grunderna en viktig komponent. Grunderna för kunskapsanspråken är särskilt intressanta gällande KvinnSam eftersom den biblioteksmässiga organiseringen av genusforskning existerade innan det akademiska fältet för vetenskapen gjorde det. Detta historiska förhållande erbjuder en ingång till problemet som tydligt placerar kunskapsorganisationen i en skapande roll och indikerar att värdering av kunskapsanspråk åtminstone delvis ligger inom bibliotekets mandat. Den litteratur som berör relationen mellan den genusvetenskapliga kunskapsorganisationen och den akademiska vetenskapsproduktionen inom fältet är främst inriktad på samstämmigheten mellan informationssystem och teoribildning eller på kartläggningar av informationsresurser. Med en sådan ingångspunkt placeras biblioteket i en relativt passiv roll som förvaltare och förmedlare. Denna uppsats syftar till att belysa KvinnSams aktiva roll för genusforskningens inträde i akademien och att beskriva några av de processer och handlingar som haft betydelse på ett konkret sätt. Problemformuleringen handlar därför om historieskrivningen kring KvinnSams betydelse för etablerandet av genusforskningen inom akademien. Det finns en vedertagen uppfattning om att KvinnSams verksamhet haft stor betydelse för genusforskningen men inflytandet har inte analyserats närmare ur ett perspektiv som sätter bibliotekets aktiva och skapande funktion i centrum. För att undersöka problemet formulerades en huvudsaklig frågeställning som lyder *Vilken funktion och betydelse har KvinnSams samlingar haft för etableringen av genusvetenskap som akademiskt ämne?* För att bearbeta den övergripande frågeställningen formulerades de tre underordnade frågorna *hur har KvinnSams utveckling sett ut i ett historiskt perspektiv?*, *hur har KvinnSams kunskapsorganisation bidragit till att legitimera genusvetenskapen som akademiskt ämne?* och *vilka diskursiva händelser kring KvinnSams verksamhet har varit centrala för utvecklingen?*

Det övergripande teoretiska perspektivet för undersökningen har utgått från Foucaults poststrukturalistiska syn på diskursbegreppet som varit behjälpligt för att kunna urskilja händelser som varit meningsskapande för, och haft inflytande över, KvinnSams position och giltighet att värdera och beskriva kunskap. Utgångspunkten är att den etablerade kunskapen avgör vilka sanningar som är legitima och att kunskapsanspråk därför måste harmonisera med det dominerande synsättet för att betraktas som legitimt. Utöver det generella sättet att betrakta materialet har också två teoretiska begrepp varit viktiga för analysen, *dokumentalitet och legitimitet*, och *kognitiv auktoritet*. De har valt ut eftersom KvinnSams vetenskapliga fokus på urval och organisering medfört en nödvändig relation till den kunskapsproducerande institutionen. Förhållandet däremellan har också fått effekter för både KvinnSams organisationsform, erkännande och värdering av kunskapsanspråken. Joacim Hanssons (2015) diskussion om dokumentalitet och legitimitet är en modell som syftar till att analysera bibliotekets verksamhet för att se vilken riktning den kan tänkas ta i framtiden. I uppsatsen används modellen som ett fristående ramverk för att analysera KvinnSams kunskapslegitimerande funktion historiskt. Enligt modellen är

institutioners materiella uppbyggnad central. Den består bland annat av juridiska dokument som konstituerar organisationsform, dokumenten i samlingarnas bestånd och de performativa dokument som styr verksamhetens aktiviteter så som målsättningsdokument. De olika former av dokumentalitet som en organisation kan befinna sig inom samverkar också med den interna och externa legitimiteten. Legitimiteten skiftar i kombination med vilken dokumentalitet biblioteket är knuten till och består av. Genom att använda ramverket beskrivs skiftningar i KvinnSams organisering över tid, vilka faktorer som påverkat utvecklingen och vilken betydelse positionen inom modellen haft. Utöver det analytiska ramverket har också Jack Andersens (2004) resonemang kring de diskursiva funktioner som organiseringen av kunskap fyller använts i analysen. Centralt framhålls legitimerandet av kunskap genom organiseringen och kommunikationen av den. Detta innebär att dokument värdeladdas med kognitiv auktoritet genom att produceras inom det akademiska regelverket. Bibliotekets roll att beskriva och placera dokumenten i sammanhang kan antingen utmana eller bekräfta kunskapens karaktär. Detta diskursiva fält som legitimerar eller diskvalificerar kunskapsanspråk är vägledande i analysen eftersom det beskriver de villkor som KvinnSam har förhållit sig till, både initialt när de stod utanför den akademiska institutionen som kontrollerar kognitiv auktoritet men också efter institutionaliserandet då verksamheten anses ingå i det akademiska diskursiva fältet.

Eftersom både problemformulering och frågeställningar berör historiska händelser som föregått KvinnSams nuvarande verksamhet så har en historisk läsning valts som metod. Den historiska metoden betonar de sociala händelser som kan utläsas av materialet och som sedan med hjälp av teoretiska verktyg kan förklara dessa händelser i en vald kontext, som har sin utgångspunkt i nutid. Att tillämpa en historisk läsning av materialet innebär också att det saknas styrning i produktionen av material, kontrollen ligger snarare i urvalet bland existerande dokument och teoretisk applikation. Det material som valts ut för analysen består av tryckta källor från KvinnSams eget handskriftsarkiv, publicerade berättelser från verksamma bibliotekarier och svensk press. Kombinerat berättar materialet om verksamhetens förändring och om dess relation till omgivande aktörer ur ett inifrånperspektiv. Interna reflektioner och kommunikationen med omgivande aktörer synliggörs och observationer gällande det diskursiva klimatet i verksamheten befunnit sig i över tid framträder.

Analysen visar att förhållandet till den akademiska institutionen varit en nödvändig relation, delvis på grund av formella krav på dokumentalitet men i huvudsak beroende på de diskursiva villkoren som avgör vetenskapliga sanningar. Både den inomakademiska diskursen och den mer övergripande diskursen om kunskapsrelevans har varit centrala i KvinnSams position som kunskapsorganisation. Det har därför genomgående varit mycket viktigt för verksamheten att betona materialets vetenskaplighet. Även under perioden då kvinnoforskningens inträde på universiteten var en politiskt prioriterad fråga av kvinnopolitiska organisationer, akademiker och till viss del från statens håll höll KvinnSam en linje där behovet av kvinnohistoriskt material motiverades vetenskapligt snarare än politiskt. De viktigaste slutsatserna är att den vetenskapliga striktheten i urvalet inte bara skapat en service för forskare eller potentiella forskare inom ämnesområdet, utan framförallt fungerat möjliggörande

genom att organisera kunskapen enligt den kognitiva auktoritetens villkor och diskursivt formulerat det kvinnovetenskapliga ämnesfältet som möjligt att studera. Denna organisering har skapat ett rumsligt och diskursivt sammanhang för forskare att placera sina kunskapsanspråk i för att sedan, i och med institutionaliserandet, definiera ämnet som vetenskapligt relevant på en officiell och kollektiv nivå.

Denna uppsats är avgränsad till att belysa KvinnSams kunskapsorganisoriska funktion i etablerandet av genusvetenskapen som akademiskt ämne och inkluderar därför inte en närmare analys av det flertal aktörer som haft en roll i den processen. Ytterligare material och infallsvinklar relaterade till problemställningen som begränsats i denna studie, men som är aktuella att nämnas, är dels konkreta uppgifter om KvinnSams historiska funktion och dels en analys som fokuserar på de kvinnopolitiska kopplingarna och det politiska diskursiva klimatet under perioden.

Källförteckning

Allt om kvinnor i unikt arkiv. (1964 14 juli). *Kvällsposten*, s. 16-17.

Andersen, J. (2004) *Analyzing the role of knowledge organization in scholarly communication: an inquiry into the intellectual foundation of knowledge organization*. Diss. Copenhagen: De-partment of Information Studies, Royal School of Library and Information Science.

Arkiv utför unik forskning om kvinnorörelsens historia. (1960 16 oktober). Göteborgsposten

Bawden, D. & Robinson, L. (2012). *Introduction to information science*. London: Facet Publishing

Benner, M. (1984). *Ett vetenskapligt kvinnobibliotek*. I *Bibliotheca feminarum : Om de kvinnohistoriska samlingarna i Göteborg, kvinnoliv och kvinnotanke under 300 år* (Kvinnohistoriskt arkiv, 21). (s. 17-24) Göteborg: Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning, Univ. (distr.).

Bergström, G. & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (3[utök.] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (Övers: B, Nilsson. 2 [rev.] uppl.). Malmö: Liber.

Brännström, H. & Modin, E. (1996). *Kvinnor är inte ett ämne - ämnesindexering på kvinnohistoriska samlingarna* Magisteruppsats vid University of Borås/Swedish School of Library and Information Science (SSLIS).

Buchanan, N., & Stilwell, C. (2012). A history of the university of natal libraries, 1910 - 2003. *South African Journal of Libraries and Information Science*, 78(1), s. 1-10.

Edenheim, S. & Rönnblom, M. (2014). Akademisk feminism: Institutionaliserings, organisation och kritik. *Tidskrift För Genusvetenskap*, 35(1), 99-121.

Ekenvall, A. (1969 13 augusti). Kvinnohistoriskt Arkiv protesterar. Svenska Dagbladet. s. 5. (Insändare, replik).

Eriksson, I. (2003). Kvinnsam: från ideell förening till Sveriges dokumentationscentral för kvinnoforskning. I: *Biblioteksbladet* 88(2003):3 s. 22-23. ISSN 1651-5447

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan : Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (Femte upplagan. ed.). Stockholm: Wolters Kluwer.

Foucault, M. (1972), *The Archaeology of Knowledge*, (Övers:Smith, S.) New York:Pantheon

Foucault, M. (1993). *Diskursens ordning: Installationsföreläsning vid Collège de France den 2 december 1970* (Övers: Rosengren, M.) Stockholm ; Stehag: B. Östlings bokförl. Symposion.

Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Polity Press.

Granberg, M. (2015). *Synliggöra kvinnor – en studie om Kvinnsams bidrag till genusforskningen*. Kandidatuppsats Biblioteks och Informationsvetenskap vid Linnéuniversitetet. Växjö.

Greda-redaktion (2010). Om GREDA. Hämtad 2017-03-12
<http://www.ub.gu.se/kvinn/greda/about/>

Göteborgs Universitetsbibliotek (1972). *Årsberättelse 1971/72*. Göteborg.

Göteborgs Universitetsbibliotek (1973). *Årsberättelse 1972/73*. Göteborg.

Göteborgs Universitetsbibliotek (1974). *Årsberättelse 1973/74*. Göteborg.

Hansson, J. (2015). Documentality and legitimacy in future libraries – an analytical framework for initiated speculation. *New Library World*, 116 (1/2), 4-14. doi: 10.1108/NLW-05-2014-0046

Haugaard, M. (2002). *Power: A reader*. Manchester: Manchester University Press.

Hjørland, B. (2002). Domain analysis in information science – eleven approaches – traditional as well as innovative. s. 422-462. *Journal of documentation*.

KvinnSam (2010). *KvinnSam: Nationellt bibliotek för genusforskning* [Broschyr]. Göteborgs Universitet. Göteborg.

KvinnSam (u.å.a). KvinnSam nationellt bibliotek för genusforskning. Hämtad 2017-03-12 <http://www.ub.gu.se/kvinn/>

KvinnSam (u.å.b). GENA: Om GENA. Hämtad 2017-03-12
<http://www.ub.gu.se/kvinn/gena/om/>

KvinnSam (u.å.c). JÄMDA. Hämtad 2017-03-12 <http://www.ub.gu.se/kvinn/jamda/>

Kälvemark, T. (1977). *Förändring för jämställdhet: Synpunkter och förslag kring jämställdhet i högskolan* (UHÄ-rapport, 1977:4). Stockholm: UHÄ.

Losman, B. (1984). *Kvinnohistoriskt Arkiv och de kvinnohistoriska samlingarna i Göteborg*. I *Bibliotheca feminarum : Om de kvinnohistoriska samlingarna i Göteborg, kvinnoliv och kvinnotanke under 300 år* (Kvinnohistoriskt arkiv, 21). (s. 3-16) Göteborg: Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning, Univ. (distr.).

Manns, U. & Kyle, G. (2017). Andra vågens kvinnorörelse. I *Nationalencyklopedin*

Morgan, C., & Wildemuth, B. M. (2009). Historical Research. I Wildemuth, B. M. (Red.) *Applications of social research methods to questions in information and library science* (s. 147-157). Westport, Conn: Libraries Unlimited.

Nationella sekretariatet för genusforskning (2016a). Genusforskningens organisering. Hämtad 2017-03-27 <http://www.genus.se/forskningens-villkor/genusforskningens-organisering/>

Nationella sekretariatet för genusforskning (2016b). Forskningspolitik. Hämtad 2017-03-27 <http://www.genus.se/forskningens-villkor/forskningspolitik/>

Nationella sekretariatet för genusforskning (2016c). Forskningspropositioner. Hämtad 2017-03-27 <http://www.genus.se/forskningens-villkor/forskningspolitik/forskningspropositioner/>

Nationella sekretariatet för genusforskning (2016d). Vår historia. Hämtad 2017-05-11 <http://www.genus.se/om-oss/om-sekretariatet/var-historia/>

Parbring, B. (2000). Kvinnorörelsens eget arkiv. *Genus* 2000:3, s. 30-33. ISSN 1403-8943

Prop. 1996/97:5. *Forskning och samhälle*. Tillgänglig http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/forskning-och-samhalle_GK035

Prop. 2012/13:30. *Forskning och innovation*. Tillgänglig <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2012/10/prop.-20121330/>

Radford, G. P. & Radford, M. L. (2005) Structuralism, post- structuralism, and the library: de Saussure and Foucault, *Journal of Documentation*, 61:1, s. 60-78, doi: 10.1108/00220410510578014

Riksarkivarieämbetet (2017-02-07). *Att referera till material från Riksarkivarieämbetets arkiv (ATA)*. Tillgänglig http://www.raa.se/app/uploads/2017/02/Att-referera-till-material-fr%C3%A5n-Riksantikvarie%C3%A4mbetets-arkiv-20170207_1.pdf

Rosa Malmström – Lade grunden till det kvinnohistoriska arkivet. 14 februari 1995. *Svenska Dagbladet*. s. 19

Samuelsson, A. (2000) *Feministisk forskning: ett försök till domänanalys av en mindre del av fältet*. Magisteruppsats vid Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap

Samuelsson, J. (2008). *På väg från ingenstans – kritik och emancipation av kunskapsorganisation för feministisk forskning*. (Doktorsavhandling, Sociologiska Institutionen Umeå Universitet, Umeå, 53 2008).

Sassure, F de. (1983). *Course in general linguistics* (Red. Bally, C., Sechehaye, A. & Riedlinger, A. Övers: Harris, R.) London: Duckworth.

Streiffert, H. (1984). *Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning – en ny rörelse*. I *Kvinnorna är hälften: Om kvinnoforskningen och de kvinnliga forskarna vid universiteten*. Universitets- och högskoleämbetet. FoU-enheten. (Skriftserie - UHÄ, FoU, 1984:1). Stockholm: FoU-enheten, UHÄ.

Udd, L. (1988). Specialintresse blev Kvinnohistoriska samlingarna. *BBL: Biblioteksbladet*, 1988:73(7), s. 194-195. ISSN 0006-1867

Utredningen om insatser för kvinno- och jämställdhetsforskning (1995). *Viljan att veta och viljan att förstå: kön, makt och den kvinnovetenskapliga utmaningen i högre utbildning: slutbetänkande*. (SOU 1995: 110) Stockholm: Fritze.

Westbrook, L. (2003). Information needs and experiences of scholars in women's studies: Problems and solutions. *College and Research Libraries*, 64(3), 192-209.

Wieselgren, G. (1969 9 augusti). Varken Emilia eller Ellen. Svenska Dagbladet. s. 10. (Insändare, replik).

Wilson, P. (1983). *Second-hand knowledge: An inquiry into cognitive authority* (Contributions in librarianship and information science, 44). Westport, Conn: Greenwood P.

Zweigbergk, E. (1969 7 augusti). Ellen 27 år före Emilia. Svenska Dagbladet. s. 14. (Insändare)

Otryckta källor

KvinnSams Arkiv. (Kvinnohistoriskt Arkiv.) Förteckning över stiftelsen Kvinnohistoriskt Arkiv B45, A:1, Protokoll med bilagor, 1958-1984.

Individuella dokument

Göteborgs universitetsbibliotek (u.å.) *Dokumentation vid de Kvinnohistoriska samlingarna*. Dokumentmapp märkt: Styrelsemötes- och sammanträdesprotokoll m. bilagor 1958-1970

Måldokument Kvinnohistoriskt Arkiv (u.å.) *Kvinnohistoriskt Arkiv Göteborg*. Dokumentmapp märkt: Styrelsemötes- och sammanträdesprotokoll m. bilagor 1958-1970

Organisationspresentation Kvinnohistoriskt Arkiv. (u.å.) *Kvinnohistoriskt Arkiv*. Dokumentmapp märkt: Styrelsemötes- och sammanträdesprotokoll m. bilagor 1958-1970

Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv (1958-11-28). *Protokoll fört vid sammanträde hemma hos Rosa Malmström, Viktoriagatan 33 den 28 november 1958*. Dokumentmapp märkt: Årsmötesprotokoll m bilagor 1961

Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv (1961-03-21). *Protokoll fört vid styrelsesammanträde Stubbeledsgatan 10 den 21.3.61*. Dokumentmapp märkt: Styrelsemötes- och sammanträdesprotokoll m. bilagor 1958-1970

Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv (1964-11-26). *Protokoll fört vid sammanträde per capsulam med styrelsen för Kvinnohistoriskt arkiv i nov. 1964.* Dokumentmapp märkt: Årsmötesprotokoll m. bilagor 1964

Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv (1966-05-09). *Utdrag ur protokoll fört vid sammanträde med styrelsen för Kvinnohistoriskt arkiv den 9.5.1966.* Dokumentmapp märkt: Årsmötesprotokoll m. bilagor 1966

Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv (1970-09-09). *Protokoll fört vid sammanträde i Rosa Malmströms hem, Viktoriagatan 33, den 9 sept. 1970.* Dokumentmapp märkt: Styrelsemötes- och sammanträdesprotokoll m. bilagor 1958-1970

Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv (1971-09-02). *Protokoll fört vid sammanträde den 2.9.1971. med styrelsen för Stiftelsen Kvinnohistoriskt arkiv i ordförandes bostad, Gyllenkroksgatan 21.* Dokumentmapp märkt: Styrelsemötes- och sammträdesprotokoll med bilagor 1971-1983

Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv (1979-09-25). *Protokoll fört vid sammanträde med Stiftelsen Kvinnohistoriskt arkiv, 1979-09-25 på Universitetsbibliotek.* Dokumentmapp märkt: Styrelsemötes- och sammanträdesprotokoll med bilagor 1971-1983

Sammanträdesprotokoll Kvinnohistoriskt Arkiv (1984-02-21). *Årsmötesprotokoll. Sammanträdesdatum 1984-02-21.* Dokumentmapp märkt: årsmötesprotokoll m. bilagor 1984

Utlåtande Humanistiska sektionsnämnderna, Göteborgs Universitet (januari 1978). *UHÄ-rapport 1977:4 Förändring för jämställdhet. Utlåtande av vid nämndernas sammanträde den 10 okt. 1977 tillsatt arbetsgrupp.* Dokumentmapp märkt: Handlingar till protokollen 1977-1984

Verksamhetsberättelse 1965, Kvinnohistoriskt Arkiv (1966-04-21). *Verksamhetsberättelse för Stiftelsen Kvinnohistoriskt arkiv i Göteborg för år 1965.* Dokumentmapp märkt: Årsmötesprotokoll m. bilagor 1966

Verksamhetsberättelse 1974, Kvinnohistoriskt Arkiv (1975-01-30). *Verksamhetsberättelse för Stiftelsen Kvinnohistoriskt arkiv i Göteborg för år 1974.* Dokumentmapp märkt: Årsmötesprotokoll med bilagor 1975

Verksamhetsberättelse 1975 Kvinnohistoriskt Arkiv (1976-01-26). *Verksamhetsberättelse för Stiftelsen Kvinnohistoriskt Arkiv i Göteborg för år 1975.* Dokumentmapp märkt: Årsmötesprotokoll med bilagor 1976